

సాహిత్య

ప్రసాన

సెప్టెంబర్ 2007

వెల: రు. 10

నిభాయింగే
చార్ సా షెహార్ !

సాహితీ స్రవంతి

స్వాతంత్ర్య సమర స్ఫూర్తి ప్రజాకళా ప్రదర్శి

వీరగంధం

సత్యవాగ్దేయం

మన్య విప్లవం

పాలెగాడు

కొమరం భీం

ఉద్రిక్త కాలం

ఆగస్టు నెల, అంతకు ముందు కొద్ది రోజుల కాలం అత్యంత ఉద్రిక్తంగా నడిచింది. భూ పోరాటంపై ప్రభుత్వ దమన కాండకు పరాకాష్టగా జూలై 28న ముదిగొండలో పోలీసు కాల్పుల నరమేధంలో ఏడుగురు ప్రాణాలు కోల్పోయారు. సాహితీ ప్రవంతి ఈ ఘాతుకాన్ని తీవ్రంగా ఖండించింది. అంతకు ముందే భూస్వరాలు పేరుతో అనేక చోట్ల కవి గాయక సమ్మేళనాలు జరిగాయి. సాహితీ ప్రవంతి మిత్రులు ముదిగొండ వెళ్లి కాల్పులు జరిగిన చోటనే కవితాంజలి ఘటించారు. ఇంకా ఇతర చోట్ల కూడా ఇటువంటి కార్యక్రమాలు జరిగాయి. ఈ కవితలు త్వరలో సంకలనంగా వెలువడుతున్నాయి. పుస్తకం పూర్తవుతున్నా కవితలు వస్తూనే వుండటం తెలుగు కవులు, కథకుల స్పందనకు అద్దం పడుతుంది. కొంతమంది సాహితీ మిత్రులు ముదిగొండపై వినిపించిన కొన్ని అపశ్రుతులకు కవితాపరంగానే జవాబులు వెలువడటం ఈ ప్రక్రియలో మరో విశేషం. కవితలు పుస్తకంగా వస్తున్నందున ఇందులో ప్రచురించడం లేదు. కథలు మాత్రం ఇస్తున్నాం.

.....

ఆగస్టు 1న హైదరాబాద్ ప్రెస్ క్లబ్ లో బంగ్లాదేశ్ రచయిత్రి తస్లీమా నసీన్ పై మతోన్మాద శక్తులు దౌర్జన్యానికి పాల్పడ్డాయి. మజ్లిస్ శాసన సభ్యులు ప్రత్యక్షంగా దాడి చేస్తే పాత్రికేయ మిత్రులు కాపాడవలసి వచ్చింది. తర్వాత కూడా వారు ఆమెను చంపుతామని బెదిరింపులు కొనసాగించారు. ఇటీవలి కాలంలో దేశం వివిధ ప్రాంతాల్లో మెజారిటీ, మైనారిటీ మతతత్వ శక్తులు అసహనంతో కవులు, రచయితలు, కళాకారులపై చేస్తున్న దాడులలో భాగమే ఈ ఘటన. ప్రజాస్వామికవాదులు, లౌకికశక్తులు ఈ దురంతాన్ని తీవ్రంగా ఖండించాయి. సాహితీ ప్రవంతి కూడా వెంటనే స్పందించింది. తర్వాత రాజధానిలో అనేక సభలు, నిరసన కార్యక్రమాలు కూడా జరిగాయి. అయినా ఈ దౌర్జన్యంపై చర్య తీసుకోవడానికి పోలీసులు తటపటాయించారు. ఈ విధమైన రాజకీయ అవకాశ వాద పోకడలు ఎంత అనర్థమో పాలకులు అర్థం చేసుకోవలసే వుంది.

.....

ఇక ఆగస్టు 25 రాత్రి హైదరాబాద్ లో టెర్రరిస్టు విద్రోహ శక్తుల మారణ కాండ దేశాన్నే కుదిపేసింది. నలభై మందికి పైగా అమాయకుల ప్రాణాలు బలితీసుకుంది. మరెందరో ప్రాణాంతకంగా గాయపడటానికి కారణమైంది. ప్రజావృద్ధ్యమాలపైన నిర్బంధానికి దమన కాండకు సాధనంగా మారిన పోలీసు యంత్రాంగాన్ని పౌర భద్రతకోసం ఉపయోగించడంలో ప్రభుత్వం ఎంత ఘోరంగా విఫలమైందో ఈ ఘటన కళ్లకు కట్టి చూపింది. సాహితీ ప్రవంతి మొదటి నుంచి సామ్రాజ్యవాద ప్రపంచీకరణ, మతోన్మాదం తో పాటు నరహంతక టెర్రరిజాన్ని కూడా గట్టిగా ఖండిస్తోంది. ఈ విషాద తరుణంలో మృతులకు నివాళుర్పిస్తూ వారి కుటుంబాలకు ప్రగాఢ సానుభూతి తెలియజేస్తున్నాం. బాధితులకు ఇదే స్నేహ హస్తం. పౌర శాంతి మతసామరస్యాలు కోరుకునే సాహితీ ప్రవంతి శాంతి సందేశాన్ని తీసుకుపోవడానికి తన వంతు కృషి తప్పక చేస్తుంది.

.....

సాహిత్య ప్రస్థానం ప్రతి నెల 30 వ తేదీన తప్పక పోస్టు చేస్తున్నాం. గతంలో ప్రస్థానంపై మార్పులు అక్టోబరు సంచిక నుంచి ప్రవేశపెట్టి నూతనత్వంతో మీ ముందుకు వస్తాము. ఈలోగా ఇంకా మిగిలిన సూచనలు ఏమైనా వుంటే పంపించాలని విజ్ఞప్తి. సాహితీ మిత్రులు వివిధ చోట్ల నుంచి ఎంతో ఆసక్తిగా పత్రికకు చందాలు పంపడం, వాకబు చేయడం మాకు కొత్త ఉత్సాహమిస్తోంది. అందుకే పత్రికను మరింత అర్థవంతంగానూ, ఆకర్షణీయంగానూ తీర్చిదిద్దే చర్యలు చేపడతామని హామీనిస్తున్నాం.

లోపలి చిత్రాలు : రవినాగ్, ప్రభాకర్, వెంకటేశ్

ఈ సంచికలో...

కథలు	
నిర్వాసం	2
భూమెవరిది?	20
భ్రమ	25
ప్రవాహం	32

నచ్చిన రచనలు	
గుండె ఊటలు (నానీలు); వాస్తవికతా మాధుర్యం మహారాజు కవిత్వం; లేడీ కండక్టర్	7
నిజాల నిగ్గుదేల్చిన కవిత్రయం (వారసత్వం)	9

బెత్నాహిక	
గిరిజన పోరాట గీతం-జలయజ్ఞ ప్రోత్రం	11
తెలుగు కథా సాహిత్యంలో పర్యావరణ స్పృహ	14
దళితవాద సాహిత్య నవలా స్వరూపం	16

అందని చందమామ (దీర్ఘ కవిత)	19
బ్రాహ్మణత్వపు పారాస్థల సజీవ చిత్రణలో అంతర్లోకాల పయనం - ఈ 'సంస్కారం' (అనువాదం)	22
కవితలు	24

స్త్రీల కథల్లో ఉద్యోగినుల జీవన దృశ్యం మహిళాహాస మానవ బంధం "పర్వ" ఉద్యమ నాటకాలు - సృష్టి - ఆవశ్యకత	40
నిజం చెప్పకపోవడం, రాయకపోవడం ఆత్మహత్యా సదృశమే - తస్లీమా నసీన్ (ఇంటర్వ్యూ)	43

ఉర్దూ సాహిత్య సామ్రాజ్ఞి - ఖుర్రతులైన్ హైదర్ (నివాళి)	45
డైరీ	47

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)

కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వారప్రసాద్
ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా

సాహిత్య ప్రస్థానం

1-1-187/1/2,
వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి,
హైదరాబాద్-500 020
ఫోన్లు : 27660013, 27635136

నిర్వాసం

తూర్పు దిక్కున సముద్రంలోంచి సూర్యుడు తన తొలి కిరణాలతో పైకి వచ్చే ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. రాత్రంతా పెద్దపెద్ద కెరటాలతో విరుచుకుపడిన సముద్రం అలసి పోయి సేదదీరుతున్నట్లుంది. చిన్న చిన్న అలలు ఆటలా తీరాన్ని తాకి చిరునవ్వులు సురగల్గి పరుస్తున్నాయి.

ఓల్గా

ఆ తీరంలో అలసినట్లు పడున్నాయి రెండు వెదురు కర్రలు. కానీ దగ్గరకు వెళ్ళి చూస్తే అవి కర్రలు కావనీ, వేణువులనీ తెలుస్తోంది. ఒక వేణువు వయసు బాగా మీదపడిన వృద్ధురాలిలా జీర్ణావస్థలో ఉంది. మరొకటి అలసిపడివున్న యవ్వనంలా ఉంది. కానీ చిరుగాలి వృద్ధ వేణువుని తాకినపుడు వచ్చే మృదునాదం ఆ వేణువు పటుత్వాన్ని చాటుతోంది. యవ్వన వేణువుని గాలి కూడా కదిలించలేకపోతోంది. లోపలంతా యిసుక దట్టంగా కూరుకుపోయి గొంతు పెగలటం లేదు. ఊపిరాడటం లేదు.

వృద్ధ వేణువు మృదునాదం చేస్తూనే పెద్ద కెరటం వచ్చి ఈ చిన్న వేణువుని కడిగివేస్తే బాగుండునని వేచి చూస్తోంది.

చివరికి ఆ పని జరగనే జరిగింది. సూర్యుడు తొంగి చూస్తున్నాడనే ఉత్సాహమో, కోపమో తెలియదు గానీ ఒక కెరటం ఉవ్వెత్తున వచ్చి రెండు వేణువులనూ లోపలికి లాక్కుని మళ్ళీ బైటికి విసిరేసింది. ఆ రెండు నిమిషాలలో చిన్న వేణువు లోపల దూరిన ఇసుకంతా కడుక్కుపోయి హాయిగా ఊపిరి పీల్చుకుంది. దానిని చూసి ఆనందంగా నవ్వింది పెద్ద వేణువు.

చిన్న వేణువు ఆశ్చర్యంగా అటూ ఇటూ చూసింది.

“పాపం చాలాసేపు ఊపిరి లేకుండా పడున్నావు” పెద్దతరహాగా పలకరించింది వృద్ధ వేణువు.

“నువ్వు” - చిన్న వేణువు ప్రశ్నిస్తుండగానే జవాబిచ్చింది వృద్ధ వేణువు.

“నాది ఉత్తర ప్రాంతం. గంగానది ఒడ్డున పుట్టాను. నా వయసు సుమారు ఐదొందల సంవత్సరాలు”

“ఐదు వందల సంవత్సరాలే - నాకు పాతికేళ్ళ వయసే. నాది దక్షిణ ప్రాంతం. గోదావరీ తీరంలో పుట్టాను”.

ఒక చిరుగాలి తరగ ఆ పరిచయాలనూ ఆశీర్వాదిస్తున్నట్లు ఆ రెండింటినీ తాకి వెళ్ళింది. రెండూ పులకరించి అప్రయత్నంగా, అలవోకగా ఆలపించాయి. చిన్న వేణువు ఆశ్చర్యంతో ఆగి

“ఇంత తియ్యని సంగీతాన్ని నేనింతవరకూ వినలేదు” అంది.

“అబ్బో - ఇప్పటిదాన్నా నేను. ఆ రోజులు వేరు. ఆ సంగీతం వేరు”.

“ఇంత సంగీతంతో నువ్వీ సముద్రం పాలయ్యాయెందుకు?” అడిగింది చిన్న వేణువు.

“నాది చాలా పెద్ద కథ. పాత కథ. చెబుతా గానీ నువ్వు సంగీతం సరిగా వలకటం కూడా రాకుండానే సముద్రం పాలయ్యవెందుకు?”

చిన్న వేణువు ఏడవటం మొదలెట్టింది.

“ఊరుకో. ఏడ్చి ఏం లాభం. నీ సొదచెప్పి బరువు దించుకో. మొదట్లో నేనూ నీలాగానే ఏడ్చేదాన్ని. సంగీతంలో విషాదాన్ని రకరకాలుగా పలికించీ, పలికించి వినే నాధుడు లేక ఊరుకున్నాను. నీ కథేంటో చెప్పు”.

మరో పెద్ద గాలి విసురుకు సముద్రం హోరులో లయ కలిపేలా మోగింది పెద్ద వేణువు. చిన్న వేణువును ఇంత ఆదరంగా పలకరించిన వాళ్ళు లేరేమో మళ్ళీ అడిగే అవసరం లేకుండా తన కథ చెప్పటం మొదలు పెట్టింది.

“పాతికేళ్ళ క్రితం నన్ను పాటకు సిద్ధం చేశాడు నా మోతీ. మోతీకప్పుడు పదహారేళ్ళుంటాయేమో. ఏం హుషారైన కుర్రాడనీ! నది పక్కన అడవిలోని చిన్న ఊళ్ళో ఉండేవాడు. తల్లి, తాతలు, అక్కచెల్లెళ్ళు అందరికీ మోతీ ముద్దుబిడ్డ. తండ్రి లేని పిల్లవాడు. ఆ ఊళ్ళో అందరికీ మోతీ అంటే యిట్టం.

నేలమీద అడుగులేసి నడిచేవాడా. పాటలాగా గాలిలో పరిగెత్తేవాడు. అడవిలో ప్రతి చెట్టూ అతన్ని పలకరించేది.

నది తన చేతులు సాచి మోతీని రమ్మని పిలిచేది. ఒక్క గంతు వేసేవాడు నదిలోకి. నది అతన్ని శుభ్రంగా కడిగి, ఒళ్ళంతా చల్లగా నిమిరి, లోపల వేడెక్కించి పంపించేది.

ఇక ఆ తర్వాత నన్ను చేతిలోకి తీసుకునేవాడు. నాలోకి ఊపిరిలూదేవాడు. రకరకాల లయలు, హాయిలూ నాకు నేర్పేవాడు.

ఆ తర్వాత తన పొలంలో చెమట చిందించేవాడు. ముత్యాల్లా మెరిసే ఆ చెమట అతని నడుం దగ్గర దోపివున్న నన్ను చల్లగా పలకరించేది.

నాలో ఉన్న సంగీతం అతని పనిలో ఉన్న ఒడుపునీ, తూకాన్నీ నేర్చుకుంది.

అట్లా మోతీ పెదవుల నుంచీ, పనిపాటల నుంచీ నేను రాగాలు తీయటం నేర్చుకున్నాను. అంతకు మించిన విద్య మోతీకీ లేదు. నాకూ లేదు.

కొన్నాళ్ళకు మోతీ పెళ్ళయింది. మొదట్లో మోతీ భార్యకు నేనంటే అసూయ. మోతీ పెదవుల మీదున్న నన్ను తోసేసి తన పెదవులానించేది.

మోతీ నడుం మీదున్న నన్ను తీసి అవతల పెట్టి తను కావలించుకునేది.

ఏ మాటకామాటే చెప్పాలి. మోతీ మా ఇద్దరితో సమానంగానే తన్మయత్వం పొందేవాడు.

క్రమంగా మోతీకి పిల్లలు. మరింత పని. ఐనాసరే నన్ను ఒదిలే వాడు కాదు. నన్నొకసారైనా పలికించనిదే అతనికి హుషారుండేది కాదు.

సాయంత్రాలు మోతీ నన్ను పలికిస్తుంటే ఊళ్ళో అందరూ చేరేవారు. బాధలు మర్చిపోయి వాళ్ళూ పాటలు పాడేవారు. ఆడేవారు. ఒకళ్ళ నొకళ్ళు వేళాకోళాలాడుకుని నవ్వుకునేవారు. ముసలివాళ్ళు, జబ్బుతో ఉన్నవాళ్ళు సేదదీరినట్లయి పిల్లల్ని కళ్ళారా చూసుకునేవారు.

కానీ కాలం గడుస్తున్న కొద్దీ మోతీ నీరసించి పోయాడు. పొలాలు ముసపటిలా పండటం లేదు. సరైన వానలు కురవటం లేదు. నది ఎండిపోయి వెనక్కు తగ్గింది. ముసపటిలా చేతులు సాచటం లేదు.

పిల్లలూ, భార్య, తల్లి వారి ఆకలి తీర్చటంలోనే మోతీ యవ్వనమంతా కరిగిపోతోంది. సమస్యలతో సతమతమవుతున్నా అడవి గాలినీ నన్నూ చూసుకుని నిబ్బరంగా ఉండేవాడు. ఎంత పని చేసేవాడనీ, కండలు కరిగిపోయేలా, ఎముకలు విరిగిపోయేలా బరువులు మోసేవాడు. క్రమంగా అతనికి నా సావాసమే అన్నిటికంటే హాయిగా ఉండేది.

నాతో కలిసే కష్టసుఖాలు పంచుకునే పాటలు పాడేవాడు. తన ఉత్సాహపు రోజులు తల్చుకుంటూ నన్ను ప్రేమగా నిమిరేవాడు. మా ఇద్దరి బంధం క్రమంగా బలపడింది. అంతలో ఆ ఊళ్ళో అలజడి మొదలయింది.

ఎవరెవరో వస్తున్నారు. ఊళ్ళో ప్రజలని వీళ్ళెందుకున్నారీక్కడ అన్నట్లు చూస్తున్నారు. చివరికి ఊళ్ళో వాళ్ళందరూ ఊరు ఖాళీ చేసి వెళ్ళిపోవాలని చెప్పారు.

“ఎక్కడికి పోతారు వాళ్ళు?” అదే అడిగారు. వచ్చిన వాళ్ళు పెద్ద పెద్ద అధికారులు. కార్లతో, తుపాకులతో వచ్చారు.

వీళ్ళంటే లెక్కలేదు. అడవిలో అడ్డొచ్చిన ముళ్ళకంపల్లీ, అడవి తీగల్నీ నరుక్కుంటూ వెళ్ళేవాడు మోతీ. వచ్చిన వాళ్ళకు ఊళ్ళో జనం ముళ్ళ కంపల్లీగే కనపడ్డారు. వాళ్ళ కంట్లో ముళ్ళు గుచ్చుకున్నట్లే చూశారు. ఆ అడవి, ఆ నది, ఆ కొండలూ అన్నీ విస్తృతపోయాయి వారి ఆగడానికి.

ఆ ఊరి ప్రజల ఏడుపుని నది తన కడుపులో దాచుకోలేకపోయింది.

తనూ గొంతు కలిపింది. కొండలు మారుమోగాయి. అడవిలో పిట్టలు, జంతువులు జరుగుతున్నదేమిటో అర్థంకాక కళవళ పడ్డాయి.

మోతీ ముఖమెంత చిన్నబోయిందో - అడవంతా తిరిగాడు పిచ్చెత్తినట్టు - నదిని కోపంగా చూస్తున్నాడు దీనికంతా కారణం నువ్వేనన్నట్టు. నది తనకేం తెలియదని మొత్తుకుంది.

ఇంతకూ మోతీ వాళ్ళంతా ఊరు ఖాళీ చేస్తే అక్కడ నది నీటిని నింపుతారట. వాళ్ళ ఊరు మునిగిపోతుంది.

వాళ్ళందరినీ అక్కడినించి దూరంగా తీసుకుపోయి వేరే ఇళ్ళు కట్టించి ఇస్తారట. పనులు యిస్తారట.

అందరూ ఊరు ఖాళీ చేసేదే లేదన్నారు.

అధికారులను వెళ్ళిపోమ్మన్నారు. వాళ్ళు వెళ్ళి తుపాకులను పంపించారు.

ఇక జనం భయపడ్డారు. ఒక్కొక్కరే వెళ్ళిపోవటం మొదలు పెట్టారు.

మోతీ భార్య పిల్లలు కూడా వెళ్ళిపోదామనే అన్నారు. మోతీకి మాత్రం ఇష్టం లేదు. ఎవరు వెళ్ళినా తను రానన్నాడు.

“అక్కడ ఇళ్ళిస్తారుగా-ఏదో ఒక పని చూపిస్తామంటున్నారుగా” అంది మోతీ భార్య.

మోతీ ఆమె వంక వెర్రిగా చూశాడు.

ఎక్కడో దూరంగా పరాయిచోట ఇళ్ళిస్తారని మన ఇళ్ళు ఒదులుకుని వెళ్ళామా? మన ఇళ్ళు నుంచి వెళ్ళే వాళ్ళసలు మనల్ని పట్టించుకుంటారా అంటాడు మోతీ.

మన పొలంలో మనం కష్టపడటం, వేరే ఎవరి పొలంలోనో, ఎవరి కిందో పని చెయ్యటం ఒకటెట్లా అవుతుందంటాడు -

అందరూ వెళ్ళిపోతే మనం ఒక్కళ్ళనీ ఉండనిస్తారా - చావో బతుకో అందరితో పాటే అంటుంది మోతీ భార్య.

ఇద్దరూ పోట్లాడుకున్నారు. మోతీ అడవిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

పిల్లలొచ్చి చెప్పినా వినలేదు.

ఊళ్ళో అందరూ వెళ్ళిపోతే అప్పుడొస్తాలే మీరు వెళ్ళండన్నాడు.

పిల్లలు తల్లిని తీసుకుని పోయారు.

మోతీకి అడవే ఇల్లుయింది. పగలంతా అడవిలో తిరిగి ఏ రాత్రివేళో ఇంటికొచ్చేవాడు. ఇంట్లో నిద్రపట్టక మళ్ళీ అడవికెళ్ళేవాడు. వెన్నెల రోజులు, చీకటి రోజులు అని తేడా లేదు.

నన్ను కూడా పలికించటం లేదు.

ఇంతలో అక్కడి జనం కన్నీళ్ళన్నీ ఆవిరై కురుస్తుండా అన్నట్లు కుండపోత వర్షాలు కురిశాయి.

నది కోపంతో చిందులు తొక్కుతూ అడవిలోకి వచ్చింది.

మోతీ కాళ్ళను తడిపి శాంతించింది.

మోతీ తన మీద కోపంతో తన దగ్గరకు రావటంలేదని తనే మోతీ దగ్గరకొచ్చి మోతీ పాదాలు తాకి తన తప్పేం లేదని చెప్పిపోయింది.

మోతీ నిస్సహాయంగా నదివంక చూశాడు.

నది ఊరిని కలిపేసుకుంటే తాను నదిలో కలిసి పోదామనుకున్నాడు. అట్లా చేస్తే నదితోపాటు తనూ ఊళ్ళోనే ఉంటాననుకున్నాడు.

నది, అడవి, ఊరు దేన్నించీ తను దూరం కానవసరం లేదనుకున్నాడు.

మోతీ అన్నీ ఒదిలి నన్ను మాత్రం నడుంలో దోపి నదిలోకి దిగాడు. నది ఒడ్డుని వెనక్కు తోసినా కాదని ముందుకే నడిచాడు.

నది కన్నీరు మున్నీరయింది.

ఈ పాపం నా ఒడిలోనా అని ఉగ్రంగా ముందుకురికింది. ఆ వరదల్లో మరింత మంది చనిపోయారు. మోతీ నుంచీ వేరై నేను ఆ ఒడ్డుని తట్టుకుంటూ, ఈ గట్టుని పట్టుకుంటూ ఎందుతూ, తడుస్తూ ఇట్లా ఈ సముద్రపొడ్డుకి వచ్చిపడ్డాను.

నా మోతీ లేకపోయినా నేనింకా ఉన్నాను” కన్నీరు కార్చింది చిన్న వేణువు.

పెద్ద వేణువు మాట్లాడకుండా అలాగే ఉండిపోయింది.

చాలాసేపటికి చిన్న వేణువు ఏడుపాపి చూసింది.

పెద్ద వేణువు ఇక్కడున్నట్టు లేదు.

ఐదువందల సంవత్సరాల వెనక పచ్చగా పండిన పంటచేలలో తిరుగుతోంది.

“నీ కథ చెప్పవా - ఇన్ని వందల ఏళ్ళ నుంచీ నువ్విలా సముద్రం పాలై ఉన్నావా? ఎందుకు?”

“సముద్రమే కాదు. నదులు, అడవులు, కొండలూ, కోనలు, నగరాలు, ఊళ్ళు అన్నీ తిరుగుతూనే ఉన్నా. గాలి ఎటు తోస్తే అటు గాలి పాట పాడుకుంటూ తిరుగుతున్నాను”.

“అసలిన్ని వందల ఏళ్ళు ఇంత బలమైన గొంతుతో ఎలా ఉన్నావు”.

చిన్న వేణువు అశ్రుర్యానికి నవ్వింది పెద్ద వేణువు.

“ఎలాంటి చేపగల వెదురు చెట్టునుంచి పుట్టాననుకున్నావు? ఈ కాలంలో అలాంటివి లేవు. గంగానది సమీపంలో వెదురు పొదలు పెరిగిన ఆ నేల ఎంత సారవంతమైనదో - ఇప్పుడేది అలాంటి నేల?”

మమత తన గట్టి చేతుల్లో నన్ను మలుచుకుంది.

మమత నల్లని ఎత్తైన యువతి.

ఎంతబాగా పాడుతుందనుకున్నావు?

గొంతు విప్పిందంటే గంగానది కూడా ఆగి, మమత పాటకు తగిన లయతో మళ్ళీ ప్రవహించేది.

పొలంలో పని చేసుకుంటూ, నదిలో స్నానం చేస్తూ ఇల్లు చక్కదిద్దుకుంటూ ఏదో ఒక రాగం తీస్తూనే ఉండేది.

ఒక సంగీత పండితుడు పొలాల్లోంచి నడిచి వెళ్తూ మమత గొంతువిని ఆగిపోయాడు. ఆ ఆగటం ఆగటం రెండేళ్ళ పాటు మమత ఇంట్లోనే ఉండిపోయాడు. మమతకు తన విద్యుంతా నేర్పించాడు. ఆమె గొంతుతో పోటీ పడేందుకు నన్ను తయారు చేసుకోమన్నాడు. మమత నన్ను తయారు చేసుకుంటే ఆనందంగా వెళ్ళిపోయాడు.

మమతకు ఇల్లు, ఇంట్లో మనుషులు అదంతా నిజం కానట్లుండేది. గంగానది, పచ్చని పొలాలు, ఆమె చేతిలోని నేను యివే ఆమె అసలైన ప్రపంచం.

ఇట్లా రోజులు గడుస్తుండగా యుద్ధం వచ్చిపడింది. గంగానదికి ఇరువైపులా ఇద్దరు సముజ్జీలైన రాజుల మధ్య యుద్ధం.

నదికి పడమటి దిక్కునున్న రాజు గంగానది దాటి వేలమంది సైన్యంతో తూర్పుదిక్కుకి వెళ్ళాడు.

గంగదాటి వెళ్ళాలి - నదీ తీరంలోని ఊళ్ళుదాటి వెళ్ళాలి. సైన్యం ఊళ్ళు దాటిందంటే ఆ ఊళ్ళు నాశనమైపోతాయి.

ఇళ్ళమీదపడి దోచుకుంటారు. పొలాలు ధ్వంసం చేస్తారు. తప్పతాగి తగల బెడతారు. మదపిచ్చెక్కిన అడవి ఏనుగుల్లా ఊళ్ళ మీదపడి తొక్కుకుంటూ పోతారు.

జనం ఎవరి రక్షణ వాళ్ళు చూసుకోవాల్సిందే.

సైన్యం నదీని దాటి వెళ్ళేంత వరకూ నేనూ, మమత గొంతు విప్పలేదు. గొంతులే లేనట్లు ఓ మూల మూగవాళ్ళలా పడున్నాం.

తలుపులు మూసుకుని చిన్న చప్పుడుకే ఉలిక్కిపడుతూ రోజులు గడిపాం.

సైన్యమంతా తూర్పుతీరం చేరాక గాని ఇంట్లో వెలుతురు చార పడలేదు. యుద్ధం ఎన్ని రోజులు జరుగుతుందో ఎవరికీ తెలియదు.

సైనికులు నాశనం చేసిన పంట చేలను మెల్లిగా బాగు చేసుకుంటున్నారు జనం.

గంగ దాటి వెళ్ళిన రాజు బలహీనపడుతున్నాడనీ, ఓడిపోతాడనీ వుకార్లు విని పిస్తున్నాయి.

ఒక రోజు గంగానదిలో సైనికుల శరీరాలు కొట్టుకొచ్చాయి. శత్రు సైన్యం తరుముతుంటే తిక్కుతోచక గంగానదిలో ఉరికినట్టున్నారు. కనీసం వేసుకున్న కవచాలు కూడా విప్పుకోలేదు. ఆయుధాలతో సహా మునిగిపోయారు. చీకటి, ఉదృతమైన గంగా ప్రవాహం. ఆ ధాటికి ఎవరాగగలరు?

చివరకు రాజు సైతం ఏనుగు మీద ఎక్కి గంగానదికి అడ్డం పడ్డాడనీ, ఇవతలి వైపు అతన్ని రక్షించటానికి అతని మనుషులు గుంపులు గుంపులుగా తిరుగుతున్నారు.

మమత చాలా రోజుల తర్వాత పొలం వెళ్ళింది.

సైన్యం నాశనం చెయ్యగా మిగిలిన పంటను ఇంటికి తెచ్చుకునే పనిలో ఉన్నారు రైతులు.

మమత కూడా అదే పని సాయంత్రం వరకూ చేస్తూనే ఉంది. చీకటిపడే వేళకు అందరూ ఇళ్ళకు వెళ్ళారు మమత తప్ప.

మమత వెన్నెల కోసం ఆగింది. వెన్నెట్లో మమత, నేనూ పోటిపడి పాడుకుంటాం. దానికోసం అందరితోపాటు బయల్దేరినట్టే బయల్దేరి మెల్లిగా వెనకపడిపోయి ఆగి పోయింది.

ఆకాశంలో చంద్రుడు ప్రకాశిస్తున్నాడు. మమత పాటకు మెత్తని వెన్నెల మరింత కరిగిపోతోంది.

అంత హాయిస సమయంలో ఒక గుర్రం మెల్లిగా మా దగ్గరకు వచ్చి తన మీదున్న మనిషిని కిందపడేసి నుంచుంది.

మమత భయంతో, ఆశ్చర్యంతో స్తంభించి పోయింది.

ఆ మనిషి ఎలాగో ఊపిరి తెచ్చుకుని బలహీనమైన గొంతుతో 'నేనే దేశపు రాజుని. నన్ను కాపాడు' అంటూనే స్పృహ తప్పాడు.

మమత కంగారు పడుతూనే అతన్ని లేపింది. ముఖం మీద నీళ్ళు చల్లింది. ముఖం తుడిచింది. నీళ్ళు తాగించింది. ఉదయం తినగా మిగిలిన రొట్టెను తినిపించింది.

తనకు శక్తి వచ్చి నగరానికి వెళ్ళేదాకా రక్షించమని బతిమాలుకున్నాడు రాజు. యుద్ధానికి వెళ్ళేప్పుడు ఊళ్ళను నాశనం చేసిన సంగతి అతనికి గుర్తులేదేమో.

వెళ్ళేప్పుడు అట్టహాసంగా ఆభరణాలతో కన్నూమిన్నూ కానకుండా వెళ్ళాడు. ఇప్పుడు దుమ్ము, ధూళి, బురద, మురికి మమత పాదాలు పట్టుకుని బతిమాలుతున్నాడు.

మమత మనసు మెత్తనిది. అతను రాజు కాకపోయినా కాపాడేదే. రాజులు మనుషుల్ని చంపినా మనుషులెందుకు రాజుల్ని కాపాడతారో నాకు అర్థంకాదు.

మమత రాజుని పొలాలు దాటించింది. ఊరి బయట రాజుని దాచి ఊరంతా నిద్ర పోయాక మెల్లిగా రాజుని తన ఇంటికి చేర్చింది.

ఓంటినిండా రక్తమోడుతున్న గాయాలతో మమతను పట్టుకుని నడిచాడు రాజు.

మమత అతన్ని ధాన్యం కొట్టులో దాచింది.

ఆ ఏడు ఆ గదిలో పోసేందుకు ధాన్యమేదీ? ఖాళీ గది తాళం పెట్టి ఉంది. ఆ గది అజమాయిషీ ఎప్పుడూ మమతదే.

నిండుగా ధాన్యం ఉన్న రోజుల్లో కూడా మమత అక్కడ నిలబడదే ఎవరూ ఆ గదిలోకి రారు.

రాజుని ఆ గదిలో ఉంచి అతని అవసరాలు తీర్చటం, గాయాలకు మందు రాసి కట్టు కట్టటం, రొట్టెలు, పాలు, పళ్ళు అందించటం మమత ఎంత చాకచక్యంగా చేసిందో చెప్పలేను.

క్షణం క్షణం బుద్ధిని చురుగ్గా ఉపయోగించనిదే మెడమీద కత్తి వేలాడుతున్నట్టున్న ఆ ప్రమాదం నుంచి గట్టెక్కటం సాధ్యం కాదు.

పదిహేను రోజుల పాటు ప్రమాదాల్లో పడుతూ లేస్తూ గడిపింది మమత.

ఇంట్లోవాళ్ళకు కూడా అనుమానం రాకుండా రాజుని కాపాడింది.

అతన్ని తన పాటలతో అలరించింది. నా గానాన్ని వినిపించింది.

రాజు మమతను దేవతను చూసినట్టే చూశాడు.

కానీ నాకు భయంగానే ఉండేది. రాజులు ఇలాంటి దురదృష్టపు రోజుల్లో మంచిగా ఉన్నట్టుంటారు గానీ అధికారంలో ఉన్నప్పుడు వారు చెయ్యని అఘాయిత్యం ఉండదు. రాజు కోలుకుని వెళ్ళాక మళ్ళీ వచ్చి మమతను ఎత్తుకుపోడు గదా అని అనుమానంగా ఉండేది.

నేను పుట్టిన వెదురు పొదల గుండా అలాంటి సంఘటనలెన్నో జరిగాయి.

రాజు శక్తి వుంజుకున్నాడు. ఒకరాత్రి ఎంత రహస్యంగా వచ్చాడో అంత రహస్యంగా వెళ్ళిపోయాడు.

మమత కంటినిండా నిద్రపోయి పదిహేను రోజులయింది. ఒక పగలు ఒక రాత్రి మరో ధ్యాస లేకుండా నిశ్చింతగా నిద్రపోయింది.

మళ్ళీ జీవితం మామూలయింది. మమత పాటలు, నా గానం.

పొలాల్లో మళ్ళీ నాట్లు. ఆకుపచ్చని సంగీత ప్రవాహం.

విరగపండిన పొలాల్లో కోతల ఆనందగానాలు. నిండుగా ఇంటికి చేరిన ధాన్యపు బళ్ళ సవ్వడులు. శాంతమైన గంగా ప్రవాహధ్వని. కాలం హాయిగా గడిచిపోతోంది.

బదెళ్ళపాటు నేనూ మమత సంగీత లోకంలో సరిగమల మీద సంచారం చేశాం.

అందరూ యుద్ధాన్ని గురించి మర్చిపోయారు.

అట్లాంటి రోజుల్లో ఉన్నట్టుండి సైన్యం మా ఊరిమీద విరుచుకుపడింది. ఆ సేనానాయకుడు మమత గురించి అడుగుతున్నాడు.

ఊరు ఊరంతా పణికిపోయింది.

మమత అనే యువతి ఇంట్లో పదిహేను రోజులు ఆశ్రయం పొంది కోలుకున్న రాజు - మృత్యువు నుండి బయటపడ్డ రాజు - పాపం మంచి మనసుతో తను కోలుకున్న చోట ఒక విజయస్తంభాన్ని, విశ్రాంతి మందిరాన్ని కట్టించాలనుకున్నాడు.

ఆ పనిమీద సైన్యాన్ని పంపాడు.

మమతకు ధనం ఇచ్చి ఇంటినుంచి బయటికి పంపారు.

రాజుగారి విశ్రాంతి మందిరాన్ని కట్టేందుకు మమత ఇల్లెం చాలుతుంది.

అక్కడ చాలా ఇళ్ళను ధ్వంసం చేశారు. ఆ ఇళ్ళవాళ్ళకు ధనం ఇవ్వమని రాజుగారు చెప్పలేదు.

ఇక సైన్యం ఉండటానికీ, శిల్పాచార్యులు, ప్రధాన నిర్మాణ అధికారులు ఉండటానికీ ఊరంతా ఖాళీ చేయించాల్సి వచ్చింది.

రెండు రోజుల్లో ఊరంతటినీ సైన్యం కొండచిలవలా మింగేసింది.

రైతులు పొలాల్లోకి పారిపోయారు. కొందరు సైనికులకు బానిసలయ్యారు. పొలాల్లో చిన్న గుడిశల్లో ప్రాణాలున్నాయి చాలనుకుంటూ బతకాల్సి వచ్చింది. రాత్రయితే అడవి జంతువుల బాధ. గంగ పొంగి ఎక్కడ తమను ఊడ్చుకుపోతుందోననే భయం.

అందరూ మమతను తిట్టసాగారు. సైన్యం వచ్చిన రోజే మమతను ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టారు. పదిహేను రోజుల పాటు పరాయి మగాడిని ఇంట్లో దాచిన మమతను ఊరంతా వెలివేసింది.

మమత మూలంగా అందరూ దిక్కులేని వాళ్ళయ్యారని ఆమెను తిట్టటం, కొట్టటం.

తిండి తిప్పలు లేక మమత గంగానది ఒడ్డున దూరంగా తిరుగుతోంది.

ఆమెకిచ్చిన ధనాన్ని ఇంట్లో వాళ్ళు లాక్కున్నారు. వాళ్ళ దగ్గర్నుంచి గ్రామ పెద్ద లాక్కున్నాడు. అందులోంచి కొంత మళ్ళీ సైన్యానికే చేరింది.

భవనానికి పునాదులు పడుతున్నాయి. మమతకు పిచ్చిపట్టింది. నేను తప్ప ఆమె కెవరూ లేరు.

పాటలు పాడుకుంటూ నన్ను మోగిస్తూ గంగలో నీళ్ళే ఆహారంగా కొన్నాళ్ళు బతికింది.

చివరి రోజు మమత రోజంతా పాడుతూనే ఉంది.

మధ్య మధ్య ఎక్కడలేని ఓపిక తెచ్చుకుని తన ఊపిరినందించి నన్ను మోయిస్తూనే ఉంది. రాత్రంతా అలాగే గడుస్తోంది.

ఇంకా రెండు ఘడియలకు తెల్లవారుతుందనగా మమత మెల్లిగా లేచి గంగానది లోపలికి నడుస్తూ వెళ్ళింది.

ముందుకి - ఇంకా ముందుకి - గంగ గర్భంలోకి వెళ్ళిపోయింది”.

వృద్ధ వేణువు కంఠం జీరపోయి ఆగిపోయింది.

“ఎంత అన్యాయం” చిన్న వేణువు.

“ఈ ఐదువందల ఏళ్ళలో ఎన్నో అన్యాయాలు చూశాను.

రాజులు, అధికారులు ప్రజలను నిష్కారణంగా చంపటం చూశాను. వాళ్ళను ఇళ్ళనుండి, పొలాల నుండి తరమటం చూశాను. మాయ మాటలతో మభ్యపెట్టి ఊళ్ళ నుండి ఖాళీ చేయించటం చూశాను. కారణమేదైనా అదే కథ.

రాజులకు భూమి దాహం. ఎంత భూమి కబళించినా వారి దాహం తీరదు.

గాలి ఊపిరిలాదనిదే మన గొంతులు పలకవు. భూమి లేనిదే జనం బతకలేరు. జనాన్ని భూమి నుంచి తరమనిదే రాజ్యాలు బతకలేవు”.

“జనం బతకాలి గానీ రాజ్యాలెందుకు బతకాలి?”

అమాయకంగా అడిగింది చిన్న వేణువు.

అది జనం తెలుసుకుంటారనే ఐదు వందల ఏళ్ళుగా ఎదురు చూస్తున్నాను. తెలుసుకున్నట్టే ఉంటారు. మళ్ళీ మోసపోతారు.

మమతలాగా మానవత్వంతో ఉండి

మోసపోతారు. పిచ్చెక్కిపోతారు. చచ్చిపోతారు.

ఒక్కోసారి జనం కూడా భూమి కోసం యుద్ధాలు చేస్తారు. రక్తం ధారపోసి భూమిని దక్కించుకుంటారు. కానీ ఏం లాభం? మళ్ళీ మోసపోతారు - అధికారం పిశాచంలా రూపాలు మార్చుకుని వస్తుంది. జనాన్ని కొల్లగొడుతుంది. తరుముతుంది.

నదీ తీరాల నుంచీ, సముద్ర తీరాల నుంచీ, అడవుల నుంచీ, కొండల నుంచీ, ఊళ్ళ నుంచీ మనుషుల్ని తరిమేస్తుంది.

గాలి వారి దుఃఖ గాధల్ని పాటలుగా పాడుతూనే ఉంది.

నీరు వారి గుండె బరువుల్ని మోస్తూనే ఉంది.

సూర్యుడు కోపంతో ఎర్రబడుతూనే ఉన్నాడు.

ఆకాశంలో చందమామ చిన్నబోతూనే ఉన్నాడు.

చుక్కలు తెగిపడుతూనే ఉన్నాయి.

నాకు తెలిసి ఈ ఐదువందల ఏళ్ళుగా యిదే కథ.

అంతకు ముందు కూడా యింతేనేమో.

కథలు చెప్పుకోవటంలో పగలు గడిచిపోయిన సంగతే గమనించలేదు వేణువులు.

చీకటి పడుతుండగా ఒక పెద్ద కెరటం తీరం మీదకు విరుచుకుపడి రెండు వేణువులనూ లోపలికి లాక్కుపోయింది.

మళ్ళీ ఆ వేణువులు ఎటు కొట్టుకు పోతాయో. ఎక్కడ తేల్తాయో మళ్ళీ కలుసుకుంటాయో లేదో.

వందల ఏళ్ళుగా జరుగుతున్న కథ మారుతుందో లేదో, తెలుసుకుంటాయో లేదో.

*

నచ్చిన రచనలు

జీవమున్న నానీలు “గుండె ఊటలు”

జీవమున్న నానీలు “గుండె ఊటలు”

యాసలపు సూర్యారావు

యాసలపు సూర్యారావు

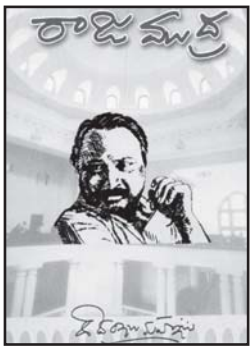
ఆయనొక నిరంతర సాహితీ కృషివలుడు. అలుపెరుగని సాహితీ సైనికుడు. ఆయనే ఎస్.ఆర్. పుద్గి గతంలో అనేక సాహితీ సంపుటాలు ఆయన కలం నుండి వెలువడ్డాయి. అవన్నీ ప్రజా మన్ననలు పొందినవి. సాహితీ విమర్శకుల ఆశీస్సులు సైతం అందుకున్నాయి. అలాగే ఇప్పుడు పుద్గి కలం నుండి “గుండె ఊటలు” నానీల కవితా సంపుటి వెలుగు చూసింది. ఇది మినీ కవిత. హైకూ, నాని, ఏ పేరున పిలుచుకున్నా కవిత్యం తాలూకు పాలు ఎంత శాతం అందులో దాగినవి. వస్తు వైవిధ్యతను కవి ఏ విధంగా తన కవిత నిర్మాణంలో బలీయంగా చెప్పగలిగాడు అన్నదే ముఖ్యం. ఇక్కడ పుద్గిగారి నానీల్లో నవ్యత ప్రతీ నానీలోనూ చూడగలం. సామాజిక అవగాహన కలిగిన పుద్గి భాషలోను, భావంలోను, క్లుప్తత కనపర్చుతారు. పద నిర్మాణంలో మెలకువలు పాటించుతారు. “జరీ అంచుల్లో / ఆకలి మంటలు / మగ్గం గోతులు / సిద్ధంగా వున్న సమాధులు”. ఈ కవితను చదివినపుడు ఇప్పటి చేనేత పుత్తిదారులు ప్రపంచీకరణ, ప్రైవేటీకరణ ప్రభావాల ఫలితంగా చేనేత బ్రతుకులు ఎంత అధఃపాతాళానికి నెట్టబడ్డాయో కవి నాలుగు లైనుల “నాని”లో ఇంత లోతైన అర్థాన్ని ఎంతో బలంగా చెప్పగలగడం పుద్గి కవితా నిర్మాణ శక్తికి తార్కాణం. “పసిడి గిన్నెలో / పాలు తాగాడు / మరి విషం / కక్కుతున్నాడెం” అన్న కవిత కని పెంచిన బిడ్డలు తల్లిదండ్రులని విస్మరించడం గూర్చి ఇంత సూటిగా చెప్పాడు కవి. కవిత పొట్టిదా పొడవుదా అన్నది కాదు చూడాల్సింది కవి రాసిన కవిత పాఠకుడు చదివిన తర్వాత కవి ఏమి చెప్పదలచుకున్నాడో అర్థంకాక పాటకుడు తలపీక్కునే స్థితి కవితకు ఉండకూడదు. కాకపోతే కొన్ని సందర్భాల్లో కొంతమంది కవులు రాసిన కవితలను చదివినపుడు అర్థరహితమయిన ఇమేజిరీలను చూపించి

పాఠకులపై అనవసరపు ప్రయోగాలు చేయటం చూస్తుంటాం. కానీ, పుద్గి నానీల్లో ఆ రకమైన అనారోగ్యమైన పద ప్రయోగాలు మనకు కనిపించవు.

ఇంకో కవితలో “సూర్యుడు ప్రతీ రోజు మా అమ్మ నుడుటనే ఉదయస్తాడు మరి” అంటూ ప్రకృతమ్మ నుడుటి విశాలతను తన తల్లిలో చూడగలగడం కవి హృదయ విశాలతకు అద్దం పడుతుంది. “ఆయన కళ్ళల్లో ఎంత కాంతి, స్వార్థం లేకుంటే అదంతే” ఈ కవితలో చూడండి. “మనిషిలోని నిష్కలమత్వాన్ని కళ్ళల్లో వ్యక్తమవుతుందన్న దాన్ని ఎంత సూటిగా కవి చెప్పగలిగాడు చూడండి. “ఎంత సుందరమైనవి పాపికొండలు, పోలవరం వస్తే చట్టుబండలు” ఈ కవితలో ఎంత బలీయమైన భావ వ్యక్తీకరణ దాగి వున్నది కవితో. నిగూఢమైన ఆర్థత, ఆక్రోశం ఇట్టే గ్రహించగలం. పోలవరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణం జరిగితే పర్యావరణమే కాదు ప్రకృతి సౌందర్యమైన పాపికొండలతో పాటుగా గిరిజనుల బ్రతుకులు కూడా చట్టు బండలవుతాయన్న కవితలోని సామాజిక చైతన్యం తాలూకు సత్కాలను తెలుపుతుంది కవిత. “పడుగు పేకలకి ఆర్థిక రోగం / జీవిత వస్త్రాలకి / చిరుగుల భోగం / పడుగు పేకల్ని ఒకటి చేసి బంగారం లాంటి బట్ట నేసిన వారికి తినడానికి తిండి, కట్టడానికి గుడ్డా కూడా కరువే. ఈ స్వాతంత్ర్య భారతంలో అనేది కవితలోని అంతరార్థం. చేతివృత్తులను పట్టించుకోవడం లేదు అన్నదానికి ఉదాహరణగా కవి “చేనేత”ల గూర్చి రాశాడు. ఆమె వొంటికి / గుడ్డ కరువే కావచ్చు / నిర్మాతకి / కాసుల దరువు / నేటి మన సినీ మాయా లోకంలో స్త్రీని వ్యాపారపు సరుకుగా మార్చి నగ్నంగాను, అర్థనగ్నంగాను ఎంతగా బరితెగించి పెట్టుబడిదారులైన నిర్మాతలు సినీమా వ్యాపారంలో స్త్రీ విలువల్ని మంటగలిపే, వలువల్ని విప్పి మరీ చూపి డబ్బు చేసుకుంటున్నది కవి తన కవితలో తేటతెల్లం చేశారు. అలాగే “వెండి తెర వగలు / బుల్లి తెర పొగలు / కుర్రకారుకి / బుర్ర నిండా సెగలు / చిన్న తెర, పెద్ద తెర - అని తేదాలు లేకుండా నేటి యువకుల్ని నిర్వీర్యుల్ని, నిస్తేజుల్ని చేయటంలో సినీమా, టీవీలు ఎంతగా ప్రభావితం చేస్తున్నాయో కవి తన కవితలో చాలా శక్తివంతంగానే చెప్పారు. ఇలా పుద్గి తను చేపట్టిన ఏ కవితా ప్రక్రియలోనైనా తన కవితా నైపుణ్యతను జనరంజకంగా చెప్పగలరు. ఎస్.ఆర్. పుద్గిగారి కలం నుండి వెలువడిన “గుండె ఊటలు” ఆయన సాహితీ జలాశయం నుండి జాలు వారినవి. వాటిని అందరు చదవాలి. అనుభవించాలి. మరనేకమంది చేత చదివించ గల శక్తి గల “గుండె ఊటలు” పుస్తకం విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్, అన్ని ట్రాంచీలలోను లభిస్తుంది. పుద్గి తన కలం నుండి మరిన్ని శక్తివంతమైన కవితా సంపుటాలు వెలువడాలని ఆశిస్తున్నాను.

అనునిత్యం ఆలోచనా తీగలకు అక్షరం మొగ్గలు తొడిగి అనుభవ పుష్పాలూగా విప్పార్చి, భావ పరిమళాల్ని పంచుతున్న కవుల్లో దేవరాజు మహారాజుగారొకరు. “సమాజపు కొలిమిలో ఎర్రగా కాళిన నా స్వప్నాల్ని సాగదీసి / ఆయుధాలు చేసే కార్మికుణ్ణివుతాను” అంటూ సామాజిక చైతన్యానికి కవిత్వాన్ని ఆయుధంగా అందించిన అక్షరశిల్పి. స్వప్నాల్ని వాస్తవం వైపుకు తిప్పే నేర్పు, ఓర్పు ఎరిగిన స్వాస్థికుడు. అధ్యాపకునిగా ఉద్యోగిస్తున్నా, జీవన విధ్వంసక మూలాల్ని, వర్తమాన సమాజపు సంక్షోభాల్ని, రాజకీయ వైఫల్యాలను తన కవిత్యంలో వ్యక్తీకరించిన కవి. సాహితీ ప్రక్రియలన్నింటి లోనూ తనదంటూ ఓ ముద్ర వేసుకోగల్గిన సాహిత్యజీవి. తెలుగునాట 1988లో దళిత కవిత్యం కళ్ళు తెరుస్తున్న సమయంలోనే అప్పటికే దళిత స్పృహ ఉద్భవంగా సాగుతున్న మరారీ దళిత కవితాన్ని అను సృజనతో తెలుగు

వాస్తవికతా మాధుర్యం మహారాజు కవిత్యం

కొండ్రెడ్డి వెంకటేశ్వరరెడ్డి

నచ్చిన రచనలు

పత్రికలకెక్కించిన ఘనత మహారాజుదనే చెప్పాలి. వీరు కవులు, కథకులు, సాహిత్య విశ్లేషకులు, నాటక రచయిత, అకాడమీ ప్రచురణలకు సంపాదకీయము, సైన్స్ పుస్తకాల ప్రచురణలకు చేతిరుగుడు వ్యాసాలు రాసిన బహుముఖ ప్రజ్ఞావంతులు.

మట్టిలో మణిమాణిక్యాలను గుర్తించనంత కాలం వట్టిరాళ్లు గానే ఎంచబడతాయి. అందుకే ఏ ప్రాణికైనా ఊపిరి తర్వాత కావాల్సింది జీవితంలో గుర్తింపే నంటారు మహారాజు. ఆ గుర్తింపు “రాజ ముద్ర”లా గుండాలి అంటాడు. అందుకే ఈ మధ్య “రాజముద్ర” శీర్షికతో ఓ కవితా సంపుటిని వెలువరించారు. ప్రతి జీవీకి గుర్తింపే అస్తిత్వం, ప్రకృతి ధర్మం కూడా! సజీవుల్లో కాని నిర్జీవుల్లో కాని గుర్తింపు చర్య వలననే కొత్త పదార్థాలు ఏర్పడటం, జీవులు ఉద్భవించడం సరికొత్త పరిణామానికి దోహదపడటం జరుగుతుంది. అది ఎట్లాగో కవి మాటల్లోనే వింటాం. “ఒక శుక్ర కణం అండాన్ని గుర్తించకపోతే / ప్రాణి లేదు, ప్రపంచం లేదు, బ్రహ్మాండమే లేదు...” ఒకంత పుష్పాడిని ఒక తుమ్మెద గుర్తించాలి / ఒకంత గాలిని ఒక పువ్వు గుర్తించాలి / వీటన్నింటిని కలిపి మనిషి గుర్తించాలి / లేకపోతే ప్రకృతికి అర్థమే లేదు / దానికొక అస్తిత్వమే లేదు” అంటారు.

“అక్షరానికి నమస్కారం” అన్న కవితలో “వాక్యం నా జీవిత సహచరిణి / వాక్యం నా తోడు నీడ / కవితాత్మకమైన ఆ వాక్యం / నా ప్రాణం / నా జీవం అంటాడు. ఈ కవి “కాలం మీద సంతకం” చేయగలడు కనుకనే “గీతం ఒక జ్ఞాపకం / భవిష్యత్తు ఒక భ్రమ / ఒక ఊహ / వర్తమానమే నిత్య సత్యం / వర్తమానమే నడుస్తున్న చరిత్ర / వర్తమానమే జరుగుతున్న వాస్తవం” అంటారు. వర్తమాన మనే వడిగల గుర్రానెక్కినవాడే కలల భవిష్యత్తును అందుకో గలడనే ఆశాంశ గల కవి మహారాజు.

“రేప్ చేయబడ్డ నగరం” అనే కవితలో నగర జీవితాన్ని వాస్తవ వర్ణనలతో కళ్లను కట్టించారు. “నగరం కర్పూలో కాల్చిన మాంసం సీకు / వెన్నుపోటు పొడిచే మిత్రుడి బాకు / అనుమానాల పుట్ట / మానవ కళేబరాల గుట్ట / ... సామాన్యుడక్కడ బలవృత్తాడో గానీ / అయోధ్య రాముడికేం / బతికొస్తాడు” ... ఖడ్గాల పెదాల మీద నవ్వులు వికసించడం వలన రక్త సముద్రపు చెలియలి కట్ట తెగడం, కాళ్ళు - చేతులు కొట్టుకరావడం, కుళ్ళిన మానవత్వం వాసనలతో గాలి బెదిరిపోవడం, భూమి అదిరిపోవడం కవి గమనిస్తాడు. చివర “ఇప్పుడిక రేప్ చేయబడ్డ నగరం” గూర్చికాదు మన బాధ... / పుట్టపోయే బిడ్డ గూర్చి” అంటూ ముగిస్తారు.

“నగ్నలైటు ప్రభుత నడిపెడి చర్చలు, వీగిపోవు గాని సాగవెప్పుడు, నిప్పు తోడ చెలిమి నీటికి కుదురునా?” అన్నట్లు “వ్యూహం” అనే కవితలో “అడవి సింహాన్ని చర్చలకు పిలిచాను / పంజా ముడుచుకుని కూర్చుంటేనే మాట్లాడతానన్నాను / వచ్చింది - అలానే కూర్చుంది / ... దాన్ని ఇక్కడే కూర్చోబెట్టి అక్కడ అడవిలో / దాని స్థావరాలన్నీ గాలింపు చేయించాను / వైరంతో పొడవలేని పోట్లు, స్నేహంతో పొడవచ్చని నాకు తెలుసు” అంటూ... “నేను పిలిస్తే వచ్చినపుడే / అది ఓటమిలో తొలి పాదం మోపి వచ్చిందని నాకు తెలుసు” అంటూ వాస్తవాన్ని నిర్ణయాగా వ్యక్తీకరించారు కవి.

మహారాజు “కవితా భారతి” అను పేర భారతీయ భాషల్లో వున్న కొన్ని కవితల్ని తెనుగించి, యువకులు అధ్యయనం చేసి వివిధ భాషల్లోని సృజనాత్మకత ఆకళింపు చేసుకోవడానికి వీలు కల్పించారు. “వర్తమానాన్ని గౌరవించిన వాడే / వీర కంకణధారుడై / కాలం మీద అజేయంగా నిలబడతాడు” అనే వాస్తవాన్ని మధురంగా కవిత్వ రూపంలో వినిపించిన కవి దేవరాజు మహారాజు.

లేడీ కండక్టర్

సి. సరళాదేవి,
పరిశోధక విద్యార్థి

“లేడీ కండక్టర్” అనే కవిత అద్దంకి శ్రీనివాస్ రాశారు. (కిరణం, 1997 - 2000 రంజని - కుండుర్తి అవార్డు కవితలు) ఈ కవితలో లేడీ కండక్టర్ గా స్త్రీ పడే బాధను కవి వివరించారు. స్త్రీ అంటే వంటింటి కుందేలు. స్త్రీ వంటపని, ఇంటిపని చేస్తూ వుంటుంది. చేస్తూ వుండాలి అని ఒకనాటి మాట. నేడు స్త్రీ, పురుషుడి కంటే ఎక్కువగా అన్ని రంగాలలోను ప్రథమ శ్రేణిగా వుంటుంది. ఒక తల్లిగా, చెల్లిగా, అక్కగా భార్యగా ఒక ఇంటి ఇల్లాలిగా వుంటూ బయట పురుషుడుతో పాటు పని చేసింది. మనకు బస్సు కండక్టర్ గా పురుషుడు కనిపిస్తాడు. అది ఒకప్పుడు. కాని ఇప్పుడు స్త్రీ, ఆటో, లారీ, బస్సు డ్రైవర్లుగా స్త్రీలు కూడా పని చేస్తున్నారు. ఈ కవితలో స్త్రీ బస్సునే తన జీవితంగా మలచుకుని లెదర్ బ్యాగ్ ను భుజాన తగిలించుకుని అడిగినే వాళ్ళందరికీ అభిమానం అనే చిల్లర పంచుకుంటూ బ్యాగ్ కదిలినప్పుడల్లా ఆ చిల్లర శబ్దంలో తన పిల్లల్ని గుర్తుకు తెచ్చుకుంటుంది.

ఉద్యోగం పురుష లక్షణం అన్నది పాతమాట ఈనాడు పురుషులతో సమానంగా స్త్రీలు పని చేస్తున్నారు. ప్రతిరంగంలో స్త్రీలదే పై చెయ్యిగా పని చేస్తున్నారు. ఈ ఆధునికంలో కండక్టర్ నుండి ఫైలర్ వరకు స్త్రీలే ముందంజలో ఉన్నారు. స్త్రీ ఇంటిల్లిపాది చాకిరి చేస్తూనే తన ఉద్యోగ ధర్మం నిర్వర్తిస్తుంది. ఒక బస్సు కండక్టర్ గా పనిచేసే స్త్రీ ఎన్ని ఇబ్బందులను ఎదుర్కొంటుంది. ఎన్నో అవమానాలను కుర్రకారు చేసే వెకిలి మాటలను భరిస్తూ ముఖంలో చిరునవ్వు చెదరనివ్వకుండా నవ్వుతూ కన్నీటిలో యస్సార్ రాసుకుంటూ ఉంటుంది. ఈ పురుష సముద్రంలో ఓంటరి నావలా స్త్రీ ముందుకు పోతూ జీవనం కొనసాగిస్తుంది. ప్రతి నిత్యం బస్సులో వేలాడే హ్యాంగర్లలా తూలిపోతూ ఈ స్త్రీ సంసారంలో కూడా డ్రైవరయిన భర్తకి నిత్యజీవితంలో కండక్టర్ లా సహచరిణిగా, భర్తకు తోడుగా ఉంటుంది.

కండక్టర్ ఓల్డాన్, రైట్ల జంటపదాలతో జీవితం సాగిపోతుంది. మాటలనే చిల్లర మార్చుకుంటుంది. బస్సుకైన విశ్రాంతి ఉంటుందేమో కానీ ఈ కండక్టర్ కు మాత్రం విశ్రాంతి ఉండదు.

ఎంతపని చేసినా, ఎంత మంచి పోజిషన్ లో ఉన్న స్త్రీలు అంటేనే వీరిని ఏ విధంగా బాధపెట్టాలి, ఏ విధంగా అవమానించాలి అని ఆలోచించే ఈ పురుష ప్రపంచంలో స్త్రీలను ప్రోత్సహించేవారు చాలా తక్కువ అని చెప్పవచ్చు. అప్పటి స్త్రీకి ఇప్పటి స్త్రీకి చాలా తేడాలున్నాయి. జీవన విధానంలో మార్పు వచ్చింది. ఈనాటి స్త్రీలు ఎంతో ధైర్యసాహసాలతో ఏ రంగంలో అయినా ముందంజలో వుంటున్నారు. వీరికి తోడుగా పురుషుల సహాయ సహకారాలు ఉంటే స్త్రీలు ఇంకా అభివృద్ధి చెందగలుగుతారు.

నిజాల నిగ్గుదెల్చిన కవిత్రయం

కందుల శివకృష్ణ, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం

తేనెలూరే తెలుగు తీయదనాన్ని ఈ ప్రాంత జనులకు రుచి చూపించి తెలుగు భాషకు మొట్టమొదట బీజాలు వేసినవారు ప్రాచీన కవిత్రయపు కవులు. వారే నన్నయ, తిక్కన, ఎర్రనలుగా వీరు మువ్వురు సంస్కృత భారతాన్ని తెలుగులోకి అనువదించారు. నన్నయ - రెండున్నర పర్వాలు తిక్కన - పదిహేను పర్వాలు ఎర్రన - అర పర్వం

పై విధంగా 18 పర్వాల భారతాన్ని తెలుగు లోకి అనువదించారు.

కాని ఆధునిక కాలంలో సమాజంలో పాతుకపోయిన సాంఘిక దురాచారాలను, కుల, మత, వైష్యమ్యాలను నిరసించి ఈ భూమీద పుట్టిన ప్రతి ప్రాణికి ఏ కులం, మతము అవరోధం కావు అని నిజాల నిర్ణమాలను శాసించినవారు నేటి కాలపు కవిత్రయ కవులుగా పేరొనవచ్చు. వారే

1. కుందవరపు కవి చౌడప్ప
2. యోగి వేమన
3. తాపీ ధర్మారావు

కుందవరపు కవి

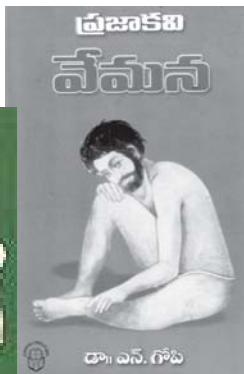
చౌడప్ప : కవి చౌడప్ప అనగానే మనకు స్ఫురణకు వచ్చేవి రెండు విషయాలు.

- (1) కంద పద్యాలు రాసాడని ప్రతీతి
- (2) బూతు పద్యాలు రాసాడని లోకోక్తి. అయితే అది ఎంతవరకు నిజం అనేది మాత్రం చర్చ జరగజ్జేదు. ఈ చర్చ జరిగి తే చరిత్ర పీఠాలు కదులుతాయి అనడంలో సందేహం లేదు. ఎందుకంటే ఆయన చెప్పిన పద్యాలన్ని 'చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాలతో లిఖించదగిన పద సంపద' అని పేరొనవచ్చు.

తిక్కన తర్వాతి కాలంలో 'కందం' చెప్పినవారు సాహిత్యంలో కరువైనారు. బహుశా అందుకేనేమో 'కందం చెప్పినవాడే కవి' నానుడి ప్రసిద్ధి. అటువంటి సమయాన 'కంద పద్యాలలో ఒక శతకం' రచించాడంటే అతిశయోక్తి కాదు. వీరిని 'కంద పద్యాలలో మకుటం లేని మహారాజు'గా కీర్తించవచ్చు. అందుకే తన గురించి తాను ఈ క్రింది విధంగా చెప్పుకున్నాడు.

కందం

'ముందుగ చనుదినములలో కందమునకు సోమయాజి'

ఘనుడందురు నే డందరునను ఘనుడందురు కందమునకు కుందవరపు కవి చౌడప్పా'

ఇంకా ఈ క్రింది విధంగా పేరొన్నాడు.

కందము నీవలె జెప్పే యందము మరిగాన మెదరి యందునగనిసం క్రందనయ సర్వశ్య నూతన కందర్పా కుందవరపు కవి చౌడప్పా'

ఇంద్రునితో సమానమైన నూతన మన్మథా! కందం నీలా యింత అందంగా చెప్పడం ఎవరిలోనూ కనిపించదు కవి! అని

తనను తానే ఇంద్రునితో పోల్చుకోవడం అతని ప్రతిభకు తార్కాణమే కాకుండా రచయితలకు ఒక విధమైన సవాల్ గా పేరొనవచ్చు.

పది నీతులు పది బూతులు పది శృంగారములు గల్గు పద్యముల సభన్ జదివినవాడే యధికుడు గదనప్పా కుందవరపు కవి చౌడప్పా.

పది నీతులు, పది బూతులు, పది శృంగార పద్యాలు సభలో చదివినవాడే గొప్పవాడు. అనగా అవసరానికి తగ్గట్టుగా 'పెద్ద మనిషి' అనేవారు నీతులు, బూతులు ఉపయోగించాలి అని అర్థం. అందుకే ఇంకొక పద్యంలో నీతులకేమీ యొకించుక బూతాడక దొరకు నవ్వుబుట్టదు ధరలో నీతులు బూతులు లోక ఖ్యాతులురా కుందవరపు కవి చౌడప్పా

అని పై విధంగా పేరొనినాడు.

లంజలు రాకుండిన

గుడి రంజిల్లదు

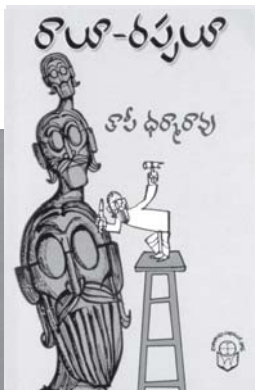
ప్రజల మనసు రాజిల్లదయా లంజల నేల సృజియించెను కంజుడిల కుందవరపు కవి చౌడప్పా!

గుడికి వేశ్యలు రాకుంటే రాజిల్లదు. బ్రహ్మ వేశ్యలను ఎందుకు పుట్టించి నట్లు? అని ప్రశ్నించాడు. ఇది నిజం. "అందుకే కవినీ కవః క్రాంత దర్శనం" అంటారు. ఎందుకంటే సుప్రసిద్ధ పుణ్యక్షేత్రమునకు సమీపాన 'సానికొంపలు'

వెలువడుతున్నాయి. కావున కవి భవిష్యత్తును ముందుగానే జిహ్వాసన పట్టినాడనిపిస్తుంది. ఇది దేవదాసీ వ్యవస్థపై విసిరిన బాణం.

వేయూరవగల కూరలు గాయలనేకములు ధాత్రి గల వందులలో నాయకములు రా కాకర కాయలు మరి కుందవరపు కవి చౌడప్పా.

భూమీద అనేక రకాల కాయలు, కూరలు ఉన్నాయి. కాని వాటిలో కాకరకాయలు నాయక స్థానంలో ఉన్నాయి కదా. చూసేందుకు అందంగా లేకున్నా, ఇవి చేదుగా ఉన్నా ఆరోగ్య రీత్యా అన్ని కూరగాయల కన్నా మంచివి. అలాగే తన పద్యాలు పైకి

బూతు పద్యాలలా అగుపించిన వాటిలోని నీతిని మాత్రమే గ్రహించమని కవి ఉద్దేశంగా అభివర్ణించవచ్చు.

యోగి వేమన : కుండవరపు కవి చౌడప్పగారు 'కుండపద్యాలకు' 'మహారాజు'గా కీర్తిస్తే 'ప్రజాకవి వేమన'ను 'ఆటవెలది రాజు'గా అభివర్ణించవచ్చు. 'వేమన' పేరుతో మొత్తం 5010 పద్యాలు తాళపత్రాల నుంచి సేకరించామని 'జానపద వాఙ్మయబ్రహ్మ' నేడునూరి గంగాధరం, విద్యారణ్యస్వామి' గారు పేర్కొన్నారు. కాని ప్రస్తుతం అందరికీ ఆమోదయోగ్యంగా అందుబాటులో ఉన్నవి. సి.పి. బ్రౌన్‌గారి చేత పరిష్కరించబడిన 1153 పద్యాలు మాత్రమే. అయితే వేమన పద్యాలు సయితం కవి చౌడప్ప పద్యాలవలే నీతికి, నిజాయితీకి ప్రతీకలుగా పేర్కొనవచ్చు. ఉప్పుకప్పురంబు నొక్క పోలికనుండు చూడ జాడ రుచుల జాడవేరు పురుషులందు పుణ్య పురుషులు వేరయ విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

ఉప్పు, కర్పూరము ఒకే రంగులో కానవస్తాయి. కాని వాటి రుచులు వేరు వేరుగా ఉంటాయి. ఒకే రంగులో ఉన్న ఉప్పును, కర్పూరాన్ని మంట (అగ్ని)లో వేసినట్లయితే 'ఉప్పు' చిటపట అంటూ తన నైజాన్ని తెలుపు తుంది. కాని కర్పూరం మాత్రం ఆ అగ్నిలో కరిగిపోతూ నలుగురికి వెలుగును పంచు తుంది. ఇదే 'ధీరగుణం'. ఈ గుణమే పుణ్య పురుషుల యొక్క చిరునామాగా పేర్కొనవచ్చు. ఆడవారిగన్న నర్తకు పాడగన్న సారమైన రుచులు చవులుగన్న నయ్యగార్లకైనా నాశలు బుట్టవా విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

స్త్రీలను చూసినా, ధనాన్ని చూసినా, మధురమైన పదార్థాలు చూసినా అయ్యవార్లకు కూడా ఆశలు పుడుతూనే ఉంటాయి.

నక్క వినయములను నైగారములు బల్కి కుడవకెల్ల ధనము కూడబెట్టు కుక్కబోను వాత కూడు చల్లినరీతి విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

నక్క వినయాలు నటీనర్తా, ఇచ్చకాలు పలుకుతూ దబ్బుని అదేపనిగా కూడబెడుతుంటాడు. అది ఎలాగ ఉంటుందంటే కుక్క బోను ముందు కూటిని జల్లడం లాంటిది. అసగా నటనయే జీవితంగా తలచి దోచుకుని, దాచుకునే వారి దాన ధర్మాలు చేయక, ఆకలిగా ఉన్న వాని ఆకలి తీర్చలేకపోతే ఆ ధనములో చొదిలి ఏమైన విలువ వస్తుందా! రాడు కదా! వివరికి వాడు మరణించాక ఏ దబ్బు అయితే సంపాదించాడో అది వానికీ దక్కదు. అందుకే ఈ క్రింది

విధంగా అంటారు. 'రాజుల సొమ్ము రాళ్ళపాలు' అంటే ఇదేనేమో అనిపిస్తుంది.

తన గుణము తనకునుండగ నెనయంగా నొరుని గుణము నెరిచును మదిలో తన గుణము దాను తెలియక బరు నిందజేయువాడు భ్రష్టుడు వేమా!

తనలో తప్పు తెలుసుకోలేక విశేషంగా ఇతరుల తప్పు ఎన్నుతుంటాడు. తనలో ఉన్న లోపాలు గ్రహించకుండా పరులను నిందించేవాడు భ్రష్టుడు. ఇది ఎలా ఉన్నది అంటే 'గురివింద తన కంటి క్రింద నున్న నలుపును ఎరుగకపోవడం' లాగా మరియూ 'ఇంటగెలవలేకున్నా బయట గెలవడమంటే ఇదేనేమో అనిపిస్తుంది.

పిల్లియెలుకబట్టి ప్రియమున నుండక నదియు కోడిబట్ట ననుగమించు మమత విడవకున్న మానునా మోహంబు? విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

పిల్లి ఎలుకను పట్టుకొని దానితో తృప్తి చెందక కోడి కనపడితే దాన్ని పట్టుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. మనిషి ముందు విడవవలసింది మమకారం అదిపోతేగాని మోహం తగ్గదు.

ఇది నాది, నేనే సర్వం అంటూ తన శరీరంపైన, మనస్సు మరియు కుటుంబ సభ్యులపైన మమకారం పెంచుకోకుండా అంతా మనమే అనే ఒకే ఒక్క ఆలోచన అందరిని ఏకం చేస్తుంది. అందుకే మమకారాన్ని మోహాన్ని విడవమని చెబుతాడు.

తాపీ ధర్మారావు : కుండవరపు కవి చౌడప్ప, వేమన యోగి పద్యకవులుగా ప్రసిద్ధి చెందినారు. వీరు మాత్రం వచన కవులుగా ప్రసిద్ధి గావించబడినారు.

కిన్నెరసానిది సిగ్గు చలం రచనలో హగ్గు తాపిదేల్చినదే నిగ్గు ఓ నారసింహ!

తెలుగు సాహితీ క్షేత్రంలో "వేగుచుక్క" గ్రంథమాలను స్థాపించి ఎన్నో వచన రచనలు చేసి, పరిశోధనారంగంలో మేరునగధీరుడిగా వీరిని అభివర్ణించవచ్చు.

భారతదేశంలో మొట్టమొదటి నుండి సకల కళలకు కాణాచి. అపూర్వ శిల్ప సంపదకు ప్రసిద్ధి. భారతీయుల వైభవము అంతా వాటి లోనే ఉందనడంలో అతిశయోక్తి కాదు.

అజంతా, ఎల్లోరా, ఖజురహో, తంజావూరు ఇలా ఏ శిల్పములు దర్శించినా గాని, ఏ ప్రదేశంకు వెళ్ళినా గాని ఆ దేవాలయాలపై ఉన్న శిల్పాలను దర్శించిన ప్రతి ఒక్కరికీ ఆలోచన రేకెత్తుతుంది. ప్రాచీన దేవాలయాలపై బూతు బొమ్మలున్నాయి

ఎందుకు అన్న ధర్మ సందేహానికి, తాపీ ధర్మారావు గారి పరిశోధన కలం నుండి జాలువారిన అమృతపు చుక్క 'దేవాలయాల మీద బూతుబొమ్మ లెండుకు' అనే గ్రంథం. వీరు ఈ గ్రంథమే కాకుండా ఇంకా కొన్ని గ్రంథాలు రచించారు. అవి

- (1) పెళ్ళి - దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలు
- (2) ఇనుప కచ్చుదాలు
- (3) జొన్నకర్ర - వ్యాసం

పూర్వకాలంలో రాజుల గౌరవార్థమై, ప్రజల క్షేమం కొరకై రాజులు అనేక యాగాలు చేసేవారని చెబుతారు మన పూర్వులు. అందులో 'అశ్వమేధయాగం' జరిపించినవారు ఆచంద్రతారార్క కీర్తిని గడిస్తారని విశ్వాసం. అయితే అశ్వమేధయాగం ఎందుకు, ఎలా చేయాలో వారు వివరించిన తీరు చూస్తే కన్నులు చెమ్మగిల్లుతాయి అనడంలో సందేహం లేదు. రాజు పౌరుషార్థమై తన రాజ్యం నుండి పంపించే 'తెల్లని అశ్వం'కు ఆ రాజు భార్య పతి సపర్యలు చేయాలి. అంతేగాకుండా రాజ్యం నుండి విడిచి పెట్టబడిన ఆ అశ్వాన్ని ఎవరైతే అవరోధించి దానిని అధిరోహిస్తారో వారి యందు కూడా పతిధర్మం ఆచరించాలి. ఇదే ఆ యాగం యొక్క ముఖ్యోద్దేశం. అప్పుడు ఆ దేశపు రాజు తన అశ్వాన్ని అధిరోహించిన వారితో యుద్ధం చేసి తన భార్యను తన దగ్గరికి తిరిగి తెచ్చుకోవాలి. ఇది ఆనాటి కాలపు ఆచారం. బహుశా ఇది నేటి సమాజంలో కొంచెం ఏవగింపు కలిగించే విషయమే.

"పెళ్ళి - దాని పుట్టు పూర్వోత్తరాలు" అనే గ్రంథంలో "వావి వరుసలు - వివాహాలు" అనే ఒక విషయం గురించి వారు చర్చించిన తీరు అమోఘమైనదిగా పేర్కొనవచ్చు. బహుశా ఈ సందర్భంలోనే "రాముడికి సీత ఏమాతుంది" అనే ప్రశ్న ఉద్భవించినదని భావిస్తాను.

ఆనాటి సమాజంలో బహిరంగ శృంగారం జరపడం ఒక ఆచారంగా ఉండేదని ఆ బహిరంగ శృంగారంలో తమ భార్యలు పరపురుషునితో పాలు పంచుకోకూడని రాజులు, మంత్రులు, జమిందార్లు తమ భార్యలకు 'ఇనుపకచ్చుడం' అనే ఒక పరికరం ద్వారా బంధించేవారని తెలుస్తుంది. దీనికి నిలువెత్తు సాక్ష్యం ఆ మధ్య తవ్వకాలలో దొరికిన 'ఇనుపకచ్చుడం'.

తాపి చెప్పిన మాట పలికేను నా నోట ఈ సాయంత్రపు పూట ఓ నారసింహ

గిరిజన పోరాట గీతం - జలయజ్ఞ స్తోత్రం

మనిషిని మనిషిగా చూడని సమాజం అని అందరికీ తెలిసిన సత్యం. వివిధ వర్గాలు, వివిధ కులాలు, మతాలు కలిసిన దేశం భిన్నత్వంలో ఏకత్వం కలిసిన దేశం లౌకిక రాజ్యం ఇవి రాతలకే పరిమితం ఆచరణలో శూన్యం. అందుకే గిరిజనులు వ్యవస్థ గురించి తెలిసిన తత్వవేత్తల్లాగ ప్రాజెక్టు వద్దు ఈ సమాజంలో బతకలేం అడవిలోనే బతుకుతాం అని పాపికొండలు ప్రతిధ్వనించేలా చెప్తున్నారు. పని ఎవరిస్తారు? ఏం చూసి ఇస్తారు?

జి. శైలమ్మ

పద్మావతి మహిళా విశ్వవిద్యాలయం

జానపద కళలలో గేయానికి ప్రథమ స్థానం ఉంది. ఏదైనా విషయాన్ని మాట ద్వారా చెప్పడం కన్నా పాట ద్వారా చెప్పితే వెంటనే అర్థమవుతుంది. గిరిజన జీవితం హాయిగా, సంతోషంగా సాగేది కాదు. నిరంతరం మనుషులు పెట్టే భయాని, ప్రకృతి పెట్టే భయాని ఎదుర్కొని పోరాడుతూ ఆహారం కోసం అరణ్యంలో క్రూర జంతువు లతో పోరాడి ప్రాణాలు పోగొట్టుకొనే పరిస్థితులు ఉన్నాయి. ఈ క్రమంలోనే గేయం సృష్ట్యం సాగుతుంది. సంతోషకరమైన సమయం అంటే దేవతల్ని కొలిచేటప్పుడు పాట పాడుతూ దానికి అనుగుణంగా సృష్ట్యం చేస్తారు.

ఈ గీతాలు వారికై వారు విరామం దొరికినప్పుడు కల్లు తాగుతు పాటలు పాడుతూ సృష్ట్యం చేస్తారు. సామూహికంగానే పాడు కుంటారు. అడవుల్లో సంతోషంగా తమకి ఉన్నదాంట్లో తృప్తి పడి జీవిస్తున్నారు. వారికి ప్రభుత్వం హక్కుల్ని కల్పించింది. అడవితో కలిసి పోయి జీవిస్తున్న వారిని ఉన్నట్టుండి ప్రాజెక్టు కట్టాలి. కాబట్టి పునరావాస ప్రాంతాలకి రండి అని చెప్పడం గిరిజనుల్ని బాధకి, వెతలకి గురిచేస్తున్నాయి. “హక్కులు కాలరాచారంటే పరిణామం చాలా తీవ్రంగా ఉంటుందని” - ఉప్పెన

“మా హక్కులను కాలరాస్తే అంతు చూస్తం” అన్న గీతం గోదావరి నది మీద పోలవరం ప్రాజెక్టు కట్టాలని, దాన్ని ఆపండి

అంటూ గిరిజనులు ప్రభుత్వానికి చేస్తున్న విన్నపం “పోలవరం ప్రాజెక్టాపండి” - కన్నెగంటి శ్రీవాణి

చెరువు నీటిలో హాయిగా జీవించే చేపను తీసి గట్టు మీద వేస్తే ఏమవుతుంది? గిరిజనులు పోలవరం వదిలి వెళితే అదే పరిస్థితి అవుతుంది. నాగరిక సమాజం అంటున్నాము. మానవత్వం లేని మనుషులు, పక్కవాడు ఏమైపోతే నాకేంటి? నేను బాగుంటే చాలనుకొనే సమాజంలో అమాయకులు, సామూహిక జీవనం చేసే జన సమూహాలు ఒంటరిగా, ఆకలితో జీవించే పరిస్థితి రాబోతుంది అని ఆకలి మందు - కట్టా జ్ఞానేశ్వర్ అడవిలో పుట్టి పెరిగి జీవించి సంస్కృతికి మూలరూపంగా ఉన్న గిరిజనులు, గోదావరి నది ఒడ్డున బతుకుతున్న గిరిజనులను ప్రాజెక్టు కట్టాలి అని ప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకుంటే ఆ బాధను వెన్నెలకు చెప్తూ ఉన్న గీతం ఓ వెన్నెలమ్మా - రాతు రవి

పోలవరం ప్రాజెక్టు కట్టడం వల్ల గిరిజనులు బయటి ప్రపంచంలో జీవించలేరు అని, వారి బాధలను స్వయంగా విని రచించిన ఖమ్మంజిల్లా సాహిత్య స్రవంతి వారు రచించిన పోలవరం గిరిఘోష... అన్న కవితా సంపుటి ఈ గీతాలు తీసుకోవడం జరిగింది.

గిరిజన సంస్కృతి అంతరించి పోతుంది ప్రశాంత జీవనంలో వచ్చి సునామి. ప్రకృతి సృష్టించే సునామి కాదు మనుషులు

సృష్టించే సునామికి బలైపోయేది ఎవరు ఏజెన్సీ ప్రాంతాల అభివృద్ధి పేరిట గిరిజన హక్కుల రద్దుకు పాలకుల ప్రయత్నాలు చేస్తున్నారు. రాజ్యాంగంలోని 5వ షెడ్యూల్ ఏజెన్సీ ప్రాంత గిరిజనులను, గిరిజనేతరులు దోపిడి చేయకుండా రక్షణ కల్పించుతుందని పాలకులే దీన్ని సవరించడానికి ప్రయత్నం చేస్తుంది.

ఏజెన్సీ ప్రాంత అభివృద్ధి పేరిట బాక్సైట్ ఖనిజ నిక్షేపాల తవ్వకాన్ని రుబాయి ఫ్రైవేట్ కంపెనీకి 2000 సం||లు నిర్ణయించింది. గనుల తవ్వకానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం లీజుకిచ్చి ఉంది. ఈ వివాదంలో చంద్రబాబు నాయుడుకి ఎదురుదెబ్బ తగిలింది. ఇందుకోసం రాజ్యాంగాన్ని సవరించాలని ప్రయత్నించారు.

ప్రపంచబ్యాంకు ప్రయోజనాలు నెరవేర్చుటలో భాగంగా దేశ ప్రయోజనాలు ముఖ్యంగా గిరిజనుల ప్రయోజనాలు బలి కావించే తప్పుడు పాలనా విధానాలను పాలకులు ఏ మూలలో ప్రారంభించినా అంతా వ్యాపిస్తాయి. మొత్తం గిరిజనుల జీవితాలను పాడు చేస్తాయి.

మా హక్కులను కాలరాస్తే అంతు చూస్తం - ఉప్పెన గీతంలో గిరిజనులు ఎవరి బిడ్డలు, వారు అడవితో కలిసి జీవిస్తూ అడవిని తల్లిగా భావించు కొంటున్నారు. వారిని బయటికి వెళ్ళ మంటే, వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా లేము, పోరాడటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాం, అంతు చూస్తాం అని గంభీరంగా గద్దించిన గీతం ఇది.

అడవులు కాపాడే పేర ఆదివాసుల గెంటివేసి కోటిమంది గిరిజనులకు కూటికి లేకుండా చేసి అడవి నుండి గిరిజనులను వెళ్ళగొట్టే ప్లాను ఇది. తల్లి నుండి పిల్లలను వేరు చేసే కుట్ర ఇది.

గిరిజనుల అమాయకత్వం, పాలకుల తప్పుడు విధానాలు కారణంగా గిరిజనుల సాగు భూమి 18,48,209 ఎకరాలలో 48.29% అంటే 7,53,435 ఎకరాలు 1970 సం|| నాటికి చేజారి పోయాయి. గిరిజనులు తీవ్రంగా పోరాటం చేయడం వల్ల గిరిజనులకు తిరుగులేని చట్టాలు ఎంత గొప్పగా చెప్పుకున్న రికార్డులు సరిగా లేని కారణంగా భూముల అక్రమణ జరిగింది.

దీనికి పిలుపుగా అడవి తల్లి బిడ్డలారా ఆలకించండి...

ఈ అన్యాయాన్నెదిరించ దండు కట్టండి...

గిరిజనులు తమ హక్కులను కాపాడుకొనుటకు క్రమంగా చైతన్యపంతులై ముందుకు వస్తున్నారు. చిత్తశుద్ధితోనే ప్రభుత్వం నామమాత్రంగా అమలవుతున్న గిరిజనుల హక్కులను హరించాలని ప్రయత్నిస్తుంది. అందుకే అన్యాయాన్ని ఎదిరించడానికి కలసి రండి అని పిలుపునిస్తుంది.

చంద్రబాబు నాయకత్వంలో హక్కులను కాలరాచాలనే ఉద్దేశంతో వన సంరక్షణ సమితుల్లో బడా కంపెనీల పెత్తనానికి వీలు కలిగించే జి.ఓ. 112ను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం విడుదల చేసింది. ఇది ఐటీసి, బిపిఎల్, రిలయన్స్, మురగప్ప (ప్యారీ) వంటి పరిశ్రమలను 6 జిల్లాలలో వన సంరక్షణ పరిధిలో ఉన్న అటవీ భూముల్లో వెదురు, ఔషధ మొక్కలు పెంచడానికి వేలాది ఎకరాల్లో వీలు కల్పిస్తుంది. దీనివల్ల అడవుల మీద ఆధారపడి జీవించే వారు జీవనోపాధిని కోల్పోతారు.

“ప్రపంచ బ్యాంక్ ఏజెంట్లు వాళ్లపేయి చంద్రబాబు ఆమెరికా చెప్పినట్టు ఆడుకుంటూ పాడుకుంటూ ప్రజా ప్రయోజనాలతో ఏమాత్రం సంబంధం లేకుండా

“మూటా ముల్లై సర్దుకొని గూడాలన్ని కాలిసేసి
అడవి నుండి వెల్లమని ఆడర్లు వేసినారు.

అలా చెప్పడానికి అడవి ఎవరి సొత్తు చెప్పినోల్లు పోషించారంటూ...

“వాడి తాతా ముత్తాత లిక్కడ పుట్టి పెరిగిర...
వీడి అమ్మా నాన్న ఉచ్చపోసి అడవి పెంచిర...

సమాజావిర్భావం జరిగింది నదీతీర ప్రాంతాల్లోనే కనిపెట్టుకొని జీవించిన వారిని అడవి వదలి పొమ్మంటే సిద్ధంగా లేం. “మా తల్లి అడవిని మేము ఒదిలిపెట్టం”

గిరిజనుల పోడు వ్యవసాయాన్ని మాన్పించాలని 1975 సం॥ 60వేల ఎకరాలు సాగు చేసి కాఫీ తోటలు వేసి దానిమీదే 60వేల మంది గిరిజనులు బతుకుతున్నారు. అది గిరిజనులే చేసుకోవాలని, అది వారికి సొంతం అని మెమోలో వుంటే దాన్ని చంద్రబాబునాయుడు ‘నాంది’ స్వచ్ఛంద సంస్థకు కాంట్రాక్టుకివ్వాలని నిర్ణయించింది. దోపిడీదారుల ప్రవేశం పెరుగుతుంది. దీనికి

“మేలు చేసే చట్టాలను తొక్కి తొక్కి పెడదరు.
కీడు చేసే చట్టాలను అమలు చేసి తీరుతారు”

ఇదే ప్రభుత్వం తీరు.

అడవి అన్నం పెట్టడమే కాదు పోరాటాన్ని నేర్పుతుంది.

“ఈ అడవే అల్లారికి పోరాటం నేర్పింది
ఈ కొండలై కొమరం భీంకు యుద్ధనీతి నేర్పినాయి”

కాబట్టి ఏమాత్రం భయపడొద్దు. మీ ఆయుధాలకి పదును పెట్టండని

“కొండరెద్దార బండ కత్తులు పదును పెట్టండి
కోయ దొరలార విల్లంబులు ఎక్కుపెట్టండి...

మేకలు మేస్తే అడవి అంతరిస్తుందా? చెరువులో చేప నీళ్ళు తాగితే చెరువెందుద్దా? పొంగు కొడితే అంతరించి పోతుందా? పోడు వ్యవసాయం చేస్తే భూసారం పోతుందా? దీనికి

అడవుల నాశనానికి అదివాసులు కారణమా, కొండ పోడ్లు చేసుకుంటే కొండలన్ని తరుగుతాయి. మా జీవించే హక్కులను కాలరాచే దొంగలార తిరుగుబాటు తప్పదిక పోరుబాట పట్టినాము. కన్నీరు పొంగి ఎర్రజెండ నెత్తినం...

మా హక్కులను కాలరాస్తే అంతు చూస్తము.

(అరుణతార - అక్టోబరు - నవంబర్ - 2002)

ప్రభుత్వాలు మారుతున్నాయి. గిరిజనుల పట్ల తెలుగుదేశం ప్రభుత్వం ఇలా చేస్తే కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం ప్రాజెక్టులు కట్టాలి. బహుశజాతి కంపెనీలకు ఉపయోగపడేలా చేస్తున్నాయి. పోలవరం గిరిజనోప కవితల సంపుటిలోని పాటలు ఈ విషయాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి.

ప్రాజెక్టు కడితే నీటి వెతలుండవు. వ్యవసాయానికి కంపెనీలకు నీరు బాగ అందుతుందని గిరిజనులు జీవిస్తున్న ప్రాంతంలో ప్రాజెక్టు కట్టాలని నిర్ణయించింది. అయితే ఒకసారి ఈ బాధలు చూడండి. చూసిన తరువాత ప్రాజెక్టు ఆపండి అంటూ వచ్చిన గీతం. పోలారం ప్రాజెక్టాపండి ఓ... పాలకులారా...

గిరిజనుల గోడును వినండి మేధావుల్లారా....

ఎప్పుటి నుండో బయటి ప్రపంచంతో సంబంధం లేకుండా జీవించే వారు లోకాన్ని, నాగరికతను తెలుసుకొని తప్పటడుగులు వేస్తున్న వారిని మరల మొదటి స్థితి వెళ్ళమంటున్నారు. ఇలా :

“తాత ముత్తాతల నుండి గోచీతో జీవిస్తున్న గిరిజనుల గూడెలన్నీ యిప్పుడు నాగరికతతో కొత్త లోకం చూస్తూ వుంటే.. పాయింటు చొక్క పీకేసి ఆ కొండకోసలు గోచీనే మళ్ళీ పెట్టాలా....”

“ఏ యజ్ఞం చేసినా మేకలనే బలి యిస్తారు. పులలను కాదు.” డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్. పోలవరం గిరిజనులను జలయజ్ఞంలో జలసమాధి చేయబోతున్నారు. ఇదెక్కడి న్యాయం.

“పోలారం ద్యామే కడితే ఖమ్మం జిల్లా మొదలు గోదావరి జిల్లాల్లో తొమ్మిది మండలాలు రెండొందల డెబ్బై ఏళ్ళు.

పాపికొండలు మునగనున్నాయి

యిది ఎక్కడి జలయజ్ఞమండి ఓ పాలకులారా...

గిరిపుత్రుల జలసమాధి కాదా...

గిరిజనుల జీవన విధానం అడవి మీద ఆధారపడి జీవిస్తారు. అడవిలో దొరికే తునికాకు, విప్పపువ్వు, వేప జిగురు

అమ్ముకొని బతుకుతారు. ప్రాజెక్టు కడితే ఏమమ్ముకొని బతకాలి? హక్కులను కాలరాయవద్దు. ఒక్కసారి ఆలోచించండి...

తునికాకు విప్పపువ్వు వేప తుమ్మ జిగురు దుంపలు పుట్ట తేనే కుంకుడు చింతకాయ

బ్రతుకును అల్లెటట్టి వెదురు బద్దా పోతై రాజ్యాంగం ఐదో షెడ్యూల్లో ఆ గిరిజన హక్కును

తుంగల్లో తొక్కి వేసినారా... ఓ పాలకులారా...

ప్రభుత్వానికి నెమ్మదిగా విన్నవించారు. సంస్కృతి, జీవన విధానం నశిస్తుందని చెప్పారు. ఇక లాభం లేదు పోరాటానికి పల్లెలన్ని సిద్ధంగా ఉన్నాయి. పోలారం వద్ద ప్రత్యామ్నాయ మార్గాన్ని ఆలోచించండి పాలకులారా!

పోచారం నల్లకుంట మాదారం చీరపల్లి
టేకూరు ముల్లలపల్లి వాడపల్లి కొల్లేర్లంక

నిరసనల జెండాల్లెత్తాయి

కొమ్ము డోలు భేరి మ్రోగించి గిరిపుత్రులందరూ

ప్రాజెక్టు వద్దని పోరండి - పోలారం వద్దని పోరండి

॥పోలారం॥

ప్రాజెక్టు వద్దు అందమైన పాపికొండలు అంతరించి పోతాయి. సంస్కృతి అంతరించిపోతుంది. అందుకే వాళ్ళు వెన్నలకి చెప్తున్నారు.

సాకీ : పుట్టి పెరిగిన గడ్డ మట్టి పేగు బంధం తెంచుకోమంటే

గుండె పిండుతున్న గుబులు ఏదో తొలచి వేస్తుంటే...

గంభీర కంఠంతో బాధతో చెప్పారు. అడవి తల్లిలాంటిది.

అడవి నుండి వెళ్ళిపోమంటే ఏ బిడ్డ తల్లి పొత్తిళ్ళను వదలడానికి సిద్ధంగా ఉంటుంది? అందుకే అడవి మూగపోయింది అని పల్లవిలో చక్కగా చెప్పబడింది.

ప : కోయిదాలో కోకిలమ్మ - గొంతు మూగవోయినాది నందిగామలో నెమలి తల్లి - నాట్యమాడుట మానినాది అడవి తల్లి గోడు వినవమ్మా... ఓ వెన్నెలమ్మా... గోదావరి గోస గనవమ్మా... ఓ వెన్నెలమ్మా... ||కోయిదా|| మానవ జాతికి, సంస్కృతికి ఆధారం గిరిజన తెగలు.

అవి అంతరించడానికి కారణం ప్రభుత్వం అవుతుంది. రకరకాల నృత్యాలు వేసి జాతీయ నాయకులను అలరిస్తున్నారు. అవి గుర్తుకు రావడం లేదా అడవిని వదలి వెళ్ళడమంటే పాటలో చక్కని పోలికనిచ్చారు.

రెక్కలిరిసిన పక్షికమ్మని - నీటి నిడిసిన చేపకమ్మని పక్షి ఆకాశంలో ఎగరాలంటే రెక్కలు కావాలి. రెక్కలు లేకపోతే విసిరి వేస్తే పక్షి స్వేచ్ఛ, జీవనం అన్ని హరించినట్లే కదా. నీటిలో చేప బతుకుతుంది. గట్టు మీద వేస్తే చేప బతుకుతుందా? అడవి నుండి గిరిజనులను బయటకు పంపితే నాగరిక సమాజంలో బతకలేరు.

ఆటలు, పాటలు సంప్రదాయపు సంప్రదాయాలు ప్రాజెక్టు కట్టడం వల్ల జ్ఞాపకాలన్నీ ఎలా అయిపోతాయంటే.. మా చరిత చిరిగిన విస్తరై పోవూ... ఓ వెన్నెలమ్మా... ||కోయిదాలో|| చిరిగిన విస్తరైలో ఎంత మంది అన్నం తినగలరు? ఎవరు తినగలరు? ఎవరైనా తింటారా? బతుకు అంతా అంధకారమవుతుంది కదా!

అడవిలో కేవలం మనుషులే కాదు మూగజీవాలు, వృక్షాలు ఇవి కూడా అంతరించిపోతాయి. గిరిజన గూడెం వదిలితే ఇవి అన్నీ ఎలా ఉంటాయంటే..

తెట్టె నిడిసిన తేనెటీగతే... ఓ వెన్నెలమ్మా మా బతుకు అమావాస అయినట్లే..

ఓ వెన్నెలమ్మా ||కోయిదాలో||

తేనె తుట్టును విడిచిన తేనెటీగకి ఎటు వెళ్ళాలో తెలీదు ఏమీ చేయాలో తెలియదు. అంతరించి పోవుటే తథ్యం. చీకటిలో జీవనం ఎలా వుంటుందో అందరికీ తెలుసు.

అందుకే పల్లెలు పోరాటాన్ని చేయడానికి సిద్ధంగా వున్నాయి. “ముంపు ముప్పును ఎదిరించగ...”

ఇప్పుడులోన నిప్పు రగిలెను.

అల్లారి కొమరంభీమై... ఆదివాసులు విల్లులెత్తిరి కొండరెడ్డి కోయిదోర నేదూ... ఓ వెన్నెలమ్మా... మండుతున్న సూర్యులైనా సరే... ఓ వెన్నెలమ్మా... ||కోయిదా||

కొమరం భీం, అల్లారు సీతారామరాజు ఎలా ప్రభుత్వంతో వీరోచితంగా పోరాడేవారో ఇప్పుడు కూడా అందరు కొమరం భీంలవుతారు, అల్లారులు అవుతారు.

అడవిని వదలి జీవించడం అంటే ఆకలితో చావడమే. ఆకలి తీర్చుకోడానికి రకరకాల ఆహార పదార్థాలు తింటుంటారు. ప్రాజెక్టు కడుతున్నారు అనగానే పంటలు వేసుకోక, అక్కడ వ్యాపారవేత్తలు వెళ్ళిపోయి చదువు లేకపోయే? ఎక్కడ ఏ పని చేసుకొని బతుకుతారు. అందుకే సర్కారు అంగళ్ళలో ఆకలికి మందు ఏమన్నా ఉంటుందేమో తీసుకురమ్మనే ఈ పాట హృద్యంగా ఉంటుంది. దయనీయంగా ఉంటుంది.

అతడు : ఔననే పని ఎవ్వడితాడు

పని ఎవ్వడితాడే పిల్లా

పోలారం వచ్చి పంట మింగేత్తాంటే

పని ఎక్కడున్నాడే పిల్లా

ఊళ్ళకి ఊళ్ళన్నీ ఖాళీ అయితావుంటే

రెక్కాడితే కాని దొక్క నిండని ప్రజలు కోకొల్లలు.

వారి మీదనే ప్రభుత్వం దెబ్బకొట్టడం వల్ల ఆకలి తీరే దెట్ట, పని ఎక్కడ దొరుకుతుంది. ప్రాజెక్టు కట్టడం వల్ల పొలాలు, ఇళ్ళు మునిగిపోతాయి, సరుకులు అప్పిచ్చే సావుకారెల్లిపాయె. బతుకు దెరువు కోసం పట్నం పోవాలని... ప్రయత్నం చేశారు. పట్నం ఎలా వుందో...

ఆ అదీ అయింది. ఆ మద్దె పట్నం పోయిస్తే

పని అడగనూ పోతే ఫక్కున నవుతాండ్రు

నా గోబీని చూసి ఎగతాళి సేతాండ్రు

పావలా పడేసి పక్కకు పొమ్మంటాండ్రు

దాబు సరేమోగాని డబ్బెక్కడుందే

పని దొరకకపోగా పరువేమో పోతాంది.

మనిషిని మనిషిగా చూడని సమాజం ఇదని అందరికీ తెలిసిన సత్యం. వివిధ వర్గాలు, వివిధ కులాలు, మతాలు కలిసిన దేశం భిన్నత్వంలో ఏకత్వం కలిసిన దేశం లౌకిక రాజ్యం ఇవి రాతలకే పరిమితం ఆచరణలో శూన్యం. అందుకే గిరిజనులు వ్యవస్థ గురించి తెలిసిన తత్వవేత్తల్లాగ ప్రాజెక్టు వద్దు ఈ సమాజంలో బతకలేం అడవిలోనే బతుకుతాం అని పాపికొండలు ప్రతిధ్వనించేలా చెప్తున్నారు. పని ఎవరిస్తారు? ఏం చూసి ఇస్తారు?

ఇద్దరు : పని ఎవ్వరిస్తారు. బాబు మాకు

కడుపెట్టా నిండుద్ది బాబూ... పోలారం వచ్చి

బతుకు నట్టేట మునుగుతుంటే

పోలవరం ప్రాజెక్టును ఆపి జనాభా నష్టం, గ్రామాలు నష్టం కాకుండా, సంస్కృతి అంతరించి పోకుండా ఉంటే అందరికీ ఉపయోగపడేలా ప్రత్యామ్నాయ మార్గాన్ని ఆలోచిస్తే బాగుంటుంది. మానవ సమాజానికి శ్రేయస్కరం కాకుల్ని కొట్టి గద్దలకు వేసి న్యాయాన్ని ఆపుదాం. జలయజ్ఞానికి గిరిఘోష స్తోత్ర గీతం కాకూడదు.

బక్యతా రాగము

ఆర్.కె. చౌదరి

అన్నాన్ని అందించిన అమ్మను
అమ్ముకుంటానన్నప్పుడే నవ్వాను
చెట్టు, చేమా, కొండా, కోనా
మాగాణి, బీడు
ఏది కావాలన్నా కాదనలేదే

భూదానోద్యమాలన్నారు

భూ సంస్కరణలన్నారు

కాని, భూకబ్జా చేస్తున్నారు

అప్పులే అన్నదాతల ఆత్మహత్యలు

అక్రమార్జనలే అవినీతిపరులకు ఆయుధాలు

ఉగ్రవాదములే అమాయకులకు రక్త తర్పణాలు

క్షమాణహత్యలే ఆడజన్మకు శాపాలు

ఆకలెరుగని లోకాల

బక్యతా రాగాలాపనలే

నేను కన్న నిజమైన కలలు

తెలుగు కథా సాహిత్యంలో పర్యావరణ స్పృహ

తెలుగులో వచ్చిన విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక కథలలో మరి ముఖ్యంగా భవిష్యత్తును ఊహిస్తూ రాయబడిన కథలలో పర్యావరణానికి సంబంధించిన అంశాలకు రచయితలు ప్రాముఖ్యాన్ని ఇచ్చారు. విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక కథలు పర్యావరణాన్ని కాపాడుకోవలసిన అవసరాన్ని గూర్చి మరియు రాబోయే కాలంలో ఈ పర్యావరణ సమస్యలు ఎంత భయంకరమైన సమస్యలుగా రూపుదాల్చి మానవుని మనుగడకు సవాళ్ళుగా నిలుస్తాయో వివరిస్తాయి.

తన్నీరు కల్యాణ్ కుమార్ నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

ప్రస్తుతం ప్రపంచాన్ని వణికిస్తున్న పర్యావరణ సమస్యల వల్ల ప్రజలకు అవగాహన కలిగించి, వారిని చైతన్యపరచ వలసిన బాధ్యత నేటి విద్యావేత్తలకుంది. పర్యావరణ పరిరక్షణ విషయంలో సాహిత్యం కూడా తన వంతు కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తిస్తుంది. పర్యావరణ సమస్యల పట్ల తెలుగుకవులు, రచయితలు సైతం స్పందించారు. తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రకృతి అనేది ఒక ముఖ్యంశం. ప్రకృతి వర్ణన, ప్రకృతి కవిత్వం తెలుగు సాహిత్యానికి కొత్తేమి కాదు. ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలో అనేక కావ్యాలలో ప్రకృతి వర్ణన కన్పిస్తుంది. ప్రబంధ యుగం నాటి కావ్యాలలో ప్రకృతి వర్ణన అనేది ముఖ్య భూమికగా నిల్చింది. అట్లే ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో కూడా భావకవులు ప్రకృతిపై మనోహరమైన కవిత్వాన్ని చెప్పారు. కాని ఆయా కావ్యాల్లోని ప్రకృతి చిత్రణకు, ఇప్పటి పర్యావరణ స్పృహకు చాలా వ్యత్యాసముంది.

అప్పుడు కేవలం చిత్రణకు పరిమితమైతే, ఇప్పుడు ప్రకృతిపై అధిపత్యం సాగించాలనుకుంటున్న మానవుని మనుగడను ప్రశ్నించడం సాహిత్యంలో కన్పిస్తుంది. ఈ విధంగా పర్యావరణ స్పృహ కలిగించే

రచనలు తెలుగులో రావడానికి అంతర్జాతీయ సాహిత్య పరిచయం లేదా సాహిత్య ప్రపంచీకరణ అనేవి ముఖ్య కారణాలు.

పర్యావరణ స్పృహ కలిగించే సాహిత్యం తెలుగులో చాలా తక్కువగానే వెలువడిందని చెప్పవచ్చు. అయితే విజ్ఞానిక శాస్త్ర కాల్పనిక కథా సాహిత్యం కొంతవరకు ఈ కొరతను తీర్చిందిని చెప్పాలి. ప్రస్తుతం ఉన్న పరిస్థితులను దృష్టిలో ఉంచుకొని రానున్న దశాబ్దాలలో మానవ జీవితాన్ని, విజ్ఞానశాస్త్ర పురోభివృద్ధిని, వాతావరణ పరిస్థితులను ముందుగానే ఊహిస్తూ రాయడం ఈ కథల ప్రత్యేకత. భవిష్యత్తును దృష్టిలో ఉంచుకొని రాయబడే ఈ కథలు పాఠకుల్ని ఒక కొత్త లోకంలోకి తీసుకువెళ్ళి భవిష్యత్తును అవిష్కరిస్తాయి.

విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక సాహిత్యం ఉన్న సమస్యలను వివరిస్తూనే, ఈ సమస్యలు భవిష్యత్తులో ఏ విధంగా తీవ్రతరమవడానికి అవకాశం ఉందో విశదీకరిస్తూ ఆ సమస్యల పట్ల ప్రజలకు అవగాహన కలిగేటట్లు చేస్తుంది. కొందరు విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక కథారచయితలు ఈ సమస్యలకు పరిష్కార మార్గాలను గూర్చి కూడా చర్చించారు.

ఉదాహరణకు ఈనాడు ఇంధన శక్తిగా మనం ఉపయోగిస్తున్న బొగ్గు, పెట్రోలు వంటి సహజ వనరుల వాడకం పెరుగుతున్న జనాభా అవసరాల దృష్ట్యా సరిపోవడం లేదు. ఈ సమస్య రానున్న 20 సంవత్సరాలలో ఏ విధమైన తీవ్రరూపం దాల్చునుందో విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక కథ చిత్రీకరిస్తుంది. అట్లే ఈ సహజ వనరులను పొదుపుగా ఉపయోగించుకోవాలనే స్పృహ చదివే పాఠకునికి కలిగిస్తుంది. కొందరు విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక రచయితలు భవిష్యత్తులో సౌరశక్తి, అణుశక్తిని ఉపయోగించుకోవడం ద్వారా ఈ సమస్యలను ఏ విధంగా పరిష్కరించు కోవడానికి అవకాశం ఉందో సూచించారు.

తెలుగులో వచ్చిన విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక కథలలో మరి ముఖ్యంగా భవిష్యత్తును ఊహిస్తూ రాయబడిన కథలలో పర్యావరణానికి సంబంధించిన అంశాలను రచయితలు ప్రాముఖ్యాన్ని ఇచ్చారు. విజ్ఞానశాస్త్ర కాల్పనిక కథలు పర్యావరణాన్ని కాపాడుకోవలసిన అవసరాన్ని గూర్చి మరియు రాబోయే కాలంలో ఈ పర్యావరణ సమస్యలు ఎంత భయంకరమైన సమస్యలుగా రూపుదాల్చి మానవుని మనుగడకు సవాళ్ళుగా నిలుస్తాయో వివరిస్తాయి. అదే విధంగా అణ్వాయుధాలు ప్రయోగించడం వల్ల కలిగే నష్టాలను గూర్చి, తద్వారా సంభవించే వింత రోగాలను గూర్చి వివరించి పాఠకుల మనస్సులో భయాన్ని కలిగించి అణ్వస్త్ర ప్రయోగాల పట్ల నిరసన కలిగేటట్లు చేస్తాయి.

రాబోయే 33వ శతాబ్దంలోని మానవులు 1980 సంవత్సరంలోని మానవ సమాజానికి టైమ్ క్యాప్చూర్స్ ద్వారా మానవ మనుగడ కోసం పంపిన సందేశమే గుజ్జారి రామచంద్రరావు గారి 'టైమ్ క్యాప్చూర్స్' కథ. పర్యావరణ కాలుష్య నివారణకు మార్గాలను వైజ్ఞానిక నేపథ్యంతో తెలియజేస్తుంది కథ. ఇంధన వనరులు మితిమీరి వాడటం, పారిశ్రామికీకరణ, రసాయనికవెరువులు విచక్షణా రహితంగా ఉపయోగించడం వల్ల వాతావరణం కలుషితమై పోయి శరీరంలో కలిగే హానికరమైన మార్పులను, విష కాలుష్య ఫలితాలను విశదీకరిస్తుంది కథ.

బెలగాం భీమేశ్వరరావు గారి 'హెచ్చరిక' కథ పర్యావరణం ప్రధానాంశంగా రూపొందించబడినది. పర్వతాలను పగుల గొట్టడం వలన జరిగే అనర్థాలను గ్రహాంతర వాసులు, భూగ్రహ వాసులకు తెలియజేయడం ఈ కథ ముఖ్యోద్దేశ్యం. పర్వతాలను పగులగొట్టడం వల్ల రానున్న కాలంలో మానవ సమాజం ఎదుర్కొనే పరిణామాలను ఈ కథ ఊహిస్తుంది.

భవిష్యత్తులో మానవుడు సాధించే అపూర్వ విజ్ఞానం వల్ల ఇతర గ్రహాలను ఏ విధంగా తనకు నివాసంగా మలుచుకుంటాడో, అట్లే అప్పటికి వాతావరణ కాలుష్య ప్రభావం ఏ విధంగా ఉంటుందో ఊహిస్తూ రాయబడిన కథ యుక్రమిల్లి జె.శేఖరం గారి 'భూమి పుత్రుడు'. ఈ కథా కాలం 2090. ఈ కాలం నాటికి భూమి పైనున్న చెట్లన్నీ నశించి పోవడం వల్ల మానవులు ఆక్సిజన్ కోసం ఆక్సోజెన్ అను మాత్రలను వాడుతుంటారని రచయిత ఊహిస్తాడు.

మైనంపాటి భాస్కర్ గారి 'డీప్ ఫ్రీజ్' కథలో రచయిత ఇప్పటి పరిస్థితులను ఆధారంగా చేసుకొని 2050 సంవత్సరం నాటి మానవ సమాజాన్ని, సాంకేతిక పురోభివృద్ధిని ఊహించారు. 2050 నాటికి భారతదేశ జనాభా మూడువేల కోట్లు అవుతుంది. అనేక ఫ్యాక్టరీల నుండి వెలువడు విషపు పొగల వలన వాతావరణం భయకరంగా కలుషితమవుతుంది. వ్యాధి నిరోధక దుస్తులు, ఆక్సిజన్ మాస్కు, చెవులకు ఫిల్టర్లు లేకుండా మనుష్యులు బయటకు రాలేని దుస్థితి ఉంటుందని, ఆరు బయట ఎక్కడ ఒక చెట్టు కూడా కన్పించదని రచయిత ఊహించాడు.

డీప్ ఫ్రీజ్ కథలో రచయిత 2050 వ సంవత్సరం నాటి సమాజాన్ని ఊహిస్తూనే అంతర్దీనంగా రానున్న కాలంలో మానవ జీవితానికి పొంచివున్న ప్రమాదాలను గూర్చి, నేటి మానవులు తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలను హెచ్చరిస్తారు. ప్రస్తుత ప్రపంచాన్ని కలవర పెడుతున్న సమస్యలైన అధిక జనాభా, పర్యావరణ కాలుష్యం వల్ల నేటితరం సరైన సమయంలో స్పందించక పోయినట్లయితే

మానవుని మనుగడ ముందు ముందు ఎంత భయకరంగా ఉంటుందో పాఠకుల మనస్సులకు హత్తుకొనేటట్లుగా రచయిత చిత్రించారు.

ప్రపంచీకరణ ప్రభావంతో వెలుపడుతున్న తెలుగు సాహిత్యంలో పర్యావరణ పరిరక్షణ, చైతన్యం అనేవి ప్రస్తుతం ముఖ్యాంశాలయ్యాయి. పర్యావరణంలో పశుపక్ష్యాదులు విడదీయరాని భాగం. మనిషి చేస్తున్న పనులు పశుపక్ష్యాదుల ఉనికిని ఏ విధంగా ప్రమాదకరంగా పరిణమిస్తున్నాయో డాక్టర్ పాపినేని శివశంకర్ గారి 'చివరిపిచ్చుక' కథలో కన్పిస్తుంది. పిచ్చుక పాత్ర ద్వారా పర్యావరణ సమతుల్యాన్ని మనిషి ఏ విధంగా దెబ్బతీస్తున్నాడో చాలా సాదాసీదా భాషలో శివశంకర్ గారు చెప్పిన తీరు పాఠకులను బాగా ఆకట్టుకుంటుంది. మారుతున్న పర్యావరణ స్వరూపాన్ని, ప్రాణులపై దాని ప్రభావాన్ని అద్భుతంగా అవిష్కరించిన కథ చివరి పిచ్చుక.

పిచ్చుక మూరిళ్ళలో గూడుకట్టుకోవడం - దాన్ని పడగొట్టి కట్టిన దాబాలోకి మారడం - మళ్ళీ బావిలో గూడుకోవడం - నీళ్ళు లేక బావి ఎండిపోవడం కారణంగా ఆ బావిని పూర్ణం వల్ల తిరిగి గూడు కోల్పోవడం - ఒకప్పటి లాగా జొన్న కంకులు తినడానికి అందుబాటులో లేకపోవడం - పత్తి మిరప తోటల్లో వాడిన మందుల వల్ల చనిపోయిన పురుగులను తినడం - చివరకు పిచ్చుక చనిపోవడం - ఈ క్రమంలో మారిన ప్రకృతినీ, పర్యావరణాన్ని పాఠకుల మనస్సుకు తాకేట్లు రచయిత కథనం చేశారు.

పిచ్చుకలకు చోటులేని ప్రపంచం ఒకనాటికి ఎదారిగా మారిపోతుందన్న భవిష్యత్ ఉపద్రవాన్ని సూచించారు. మానవుల పర్యావరణ చేతన రాహిత్యం జీవావరణ విధ్వంసానికి కారణమవుతున్నదని హెచ్చరించిన కథ ఇది. ప్రకృతి, పర్యావరణ పరిరక్షణ, జీవవైవిధ్యం అన్న అంశాలు ఈ కథకు వస్తువు.

ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో మారుతున్న పల్లెల స్వరూపాన్ని, పర్యావరణ వినాశానాన్ని, చితికిపోతున్న ప్రజా జీవితాన్ని అద్భుతంగా చిత్రించిన కథ కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి గారి 'విరూపం'. వేపచెట్ల పల్లె అనే కుగ్రామం కథకు కేంద్రం. ఒకప్పుడు వందలాది వేపచెట్లతోను, చీని తోటలతోను, నిండిన బావులతోను కళకళలాడిన ఆ గ్రామం నేడు సిమెంటు ధూళితో కూడిన దుమ్ము క్షేత్రంగా మారడం, రైతులు కార్మికులుగా మారిన వై నాన్ని రచయిత కథలో ప్రస్తావించారు. ప్రపంచీకరణ వల్ల నేటి సమాజం ఎదుర్కొంటున్న దుష్పరిస్థితులలో పర్యావరణ వినాశం కూడా ఒకటనే అభిప్రాయాన్ని కలిగిస్తుంది కథ.

భారతీయ సాహిత్యంలో పర్యావరణం వస్తువు కావడం పూర్వం నుండి ఉంది. కానీ భారత ప్రభుత్వానికి మాత్రం ఈ స్పృహ 1972 లో స్వీడన్ లో జరిగిన ప్రపంచ పర్యావరణ అంతర్జాతీయ సదస్సు తరువాతనే కలిగింది. భారతదేశంలో పర్యావరణానికి వ్యతిరేకంగా ప్రభుత్వాలు అనుసరించే విధానాలకు నిరసనగా అనేక ప్రజా ఉద్యమాలు జరిగాయి, జరుగుతున్నాయి. తెలుగునాడులో సైతం పర్యావరణ పరిరక్షణ ఉద్యమాలు ఊపిరిపోసుకున్నాయి. ఉదాహరణకు పటాన్ చెరువు కాలుష్య సమస్య, నల్గొండ ఫ్లోరోసిన్ సమస్యలు. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ప్రశంసలు పొందిన ఈ ప్రజా ఉద్యమాలపై సాహితీ లోకం స్పందించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. 1992లో ధరిత్రీ సదస్సు జరిగిన తరువాత ప్రపంచ వ్యాప్తంగా అన్ని రంగాలలోను పర్యావరణ పునరాలోచనలు జరుగుతున్నాయి. ఈ దిశలో పర్యావరణ స్పృహ కల్పించే రచనలు ఒక ఒరవడిగా వెలుగు చూడవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. రచయితలు కూడా ఈ స్పృహతో సాహితీ సృజన చేయాలి. ప్రభుత్వం కూడా ఇలాంటి రచనలను ప్రోత్సహించాలి. రానున్న కాలంలో పర్యావరణం పట్ల స్పృహ కలిగించే సాహిత్యం విరివిరిగా వెలువడి ప్రజలను చైతన్య పరచగలవని ఆశిద్దాం.

దళిత సాహిత్య పరిణామం నవలా స్వరూపం

తెలుగు దళిత సాహిత్యానికి జాషువా ఆద్యుడు. జాతీయోద్యమ కాలం లోను దళితుల అభ్యున్నతికి ప్రయత్నాలు జరిగినా అవన్నీ సంఘ సంస్కరణలో భాగంగా, మరీ ముఖ్యంగా గాంధీజీ హరిజనోద్ధరణ ఆధీనంలో వచ్చినవి. గాంధీ రాజకీయ రంగ ప్రవేశానికి ముందే ఆంధ్రదేశంలో కులనిర్మూలనా సాహిత్య ప్రచారంలో వుండటం విశేషం. హరిజనోద్ధరణతో పాటు సమాంతరంగా వచ్చిన అంబేద్కర్ భావజాలం తొలిరోజుల్లో దళితులకు అందవలసినంతగా అందలేదు.

పాల్యాయి శ్రీనివాసు

గత శతాబ్దపు చివరి రెండు దశాబ్దాలకు సాహిత్య చరిత్రలో ప్రత్యేకమైన స్థానం వుంది. ఈ దశాబ్దాలలో వచ్చిన రెండు వాదాలు సమాజాన్ని కుదిపివేశాయి. అందులో ఒకటి స్త్రీవాద చైతన్యము, రెండోది దళితవాద చైతన్యం. ఈ రెండు దాదాపు కొంచెం అటూ ఇటూగా ఒకే సమయంలో సాహిత్య రంగ ప్రవేశం చేశాయి. “ఆధునికాంధ్ర కవిత్వంలో దళిత కవిత్వం దాదాపు ఒక శతాబ్దకాలంగా వెలువడుతున్నది. జాతీయోద్యమ కాలంలో హరిజనాభ్యుదయ కవిత్వంగా వెలువడిన దశ తోలిదశ కాగా, వామపక్ష ఉద్యమాలతో పీడిత వర్గ కవిత్వముగా వికసించడం రెండవ దశ. నేడు దళిత ఉద్యమాల స్ఫూర్తితో ఒక ప్రధానమైన సాహితీ ప్రపంతిగా దూసుకు రావడం వర్తమాన దశ. దళిత సాహిత్యవాదం దళితవాదం నుండి పుట్టింది దళితవాదం దళిత జీవిత వాస్తవికత నుండి ఆవిర్భవించింది” అని ప్రొ॥ ఎన్.వి. సత్యనారాయణ తన దళితవాద వివాదాలలో అన్నారు. దళితవాదం వస్తునవ్యత, తీవ్రమైన అభివ్యక్తి, సూటిగా సంబంధించిన ప్రశ్నలతో దళితవాద సాహిత్యం కొంత సంచలనాన్ని

అంబేద్కర్

కలిగించింది. వలువురు యువకులు రచయితలు సాహిత్యలోకంలోకి ప్రవేశించారు. అందుకు దళితులు ఆత్మగౌరవం కోసం ప్రత్యేక పోరాటాలు అవసరమనీ గుర్తించారు. పూలే, అంబేద్కర్ ఆలోచనా విధానాన్ని తమ ఉద్యమానికి సిద్ధాంత భూమికగా మలుచుకున్నారు. ఇక్కడ నుండి ఆధునిక దళిత సాహిత్యం మొదలైంది.

ప్రాచీన కాలం నుండి భారతీయ సాహిత్య వర్ణవ్యవస్థను నిరసించిన కవులు

లేకపోలేదు. వేమన, వీరబ్రహ్మం, అన్నమయ్య వంటివారు ఆయా సందర్భాల్లో కులాన్ని నిరసించిన వారే. ఇప్పటి ప్రధాన సాహితీ ప్రక్రియలు విడిచిపెట్టిన కొన్ని కీలక మౌలిక సమస్యల్ని ఈ సాహిత్యం లోతుగా స్పృశించింది. జాషువా కవితాన్ని, కుసుమ ధర్మన్ను, జాలారంగయ్య వంటి విస్తృత కవుల ఆనాటి రచనల్ని తిరిగి మూల్యాంకనం చేసేందుకు సిద్ధపడింది. తెలుగు దళిత సాహిత్యానికి జాషువా ఆద్యుడు. జాతీయోద్యమ కాలం లోను దళితుల అభ్యున్నతికి ప్రయత్నాలు జరిగినా అవన్నీ సంఘ సంస్కరణలో భాగంగా, మరీ ముఖ్యంగా గాంధీజీ హరిజనోద్ధరణ ఆధీనంలో వచ్చినవి. గాంధీ రాజకీయ రంగ ప్రవేశానికి ముందే ఆంధ్రదేశంలో కులనిర్మూలనా సాహిత్య ప్రచారంలో వుండటం విశేషం. హరిజనోద్ధరణతో పాటు సమాంతరంగా వచ్చిన అంబేద్కర్ భావజాలం తొలిరోజుల్లో దళితులకు అందవలసినంతగా అందలేదు. దానితో వున్న కొద్ది దళిత మేధావి వర్గమూ కమ్యూనిస్టు రాజకీయలవైపు మొగ్గు చూపాయి. మార్క్సిస్టు అవగాహనతో రచనలు చేసిన వారు దళిత సమస్యను విస్తరించారనే వాదాన్ని తర్క బద్ధమైన పద్ధతిలో ప్రచారంలోకి తెచ్చింది. దళితులపై ఊచకోతలు ఉధృతమౌతున్న సమయంలోనే యాదృచ్ఛికంగా అంబేద్కర్, పూలేల సాహిత్యం అందుబాటులోకి వచ్చింది. హరిజనోద్ధరణ సాహిత్యానికి గాంధీయ, మార్క్సివాదం హద్దుకాగా, ఆధునిక దళిత ఉద్యమానికి అంబేద్కర్ ఆలోచన విధానం సరిహద్దు. దళితవాద సాహిత్యం ఉధృతంగా ఉన్న వేళల్లో పలు కవితా సంకనాలు వెలువడ్డాయి. వాటిల్లో కొన్ని చక్కని కవితాన్ని అందించాయి. మరికొన్ని సంచలనాలకే పరిమితమై వివాదాల మధ్య తమ జీవాన్ని కోల్పోయాయి.

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రను పరిశీలించినపుడు దళితవాద వార సారస్వతానికి గత నేపథ్యం ఉందనే వాస్తవం అవగతమవుతుంది. గతంలో దళితేతర కవులు ఈ అంశంపై రచనలు చేశారు. “అముక్తమాల్యద” కర్త శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు, పదకవిత పితామహుడు అన్నమాచార్యులు, అభ్యుదయవాదులు మార్గదర్శి గురజాడ అప్పారావు రచనలలో దళిత సమస్యల్ని వారి జీవిత సమస్యల్ని రేఖమాత్రంగానైనా స్పృశించడం జరిగింది. వీరంతా దళితేతర వర్గాల నుండి వచ్చారన్న సత్యాన్ని గుర్తించాలి. జాతీయోద్యమ కాలంలో కవితా రచన చేసిన గరిమెళ్ల సత్యనారాయణ, పురిపండా అప్పలస్వామి, నెల్లూరి వెంకట రామానాయుడు, బసవరాజు అప్పారావులు దళిత సమస్యలను గుర్తించారు. ఇదే రోజుల్లో మంగిపూడి వెంకటశర్మ రచించిన “హరిజనోద్ధరణ గేయాలు” బాగా పేరు తెచ్చుకున్నాయి. అయితే పై రచన లన్నింటినీ దళిత సాహిత్యంగా భావించవచ్చునా? లేదా అన్నదొక మీమాంస.

స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలంలో దళిత సమస్యను స్పృశిస్తూ యావత్ సాహిత్యం లోనూ గాంధీయ దృక్పథం ఉంటుంది. గాంధీజీ దళితులను హరిజనులని పిలిచారు. హరిజన్ పేరుతో పత్రికను స్థాపించారు. హరిజనోద్ధరణకు అంకితం కావాలని జాతికి పిలుపు నిచ్చారు. దళిత వర్గాల అభ్యున్నతి కోసం నిరంతరం పోరాడిన డాక్టర్ బాబా సాహెబ్ అంబేద్కర్ అందుకు పూర్తి భిన్నమైన వైఖరిని అవలభించారు. గాంధీ చెప్పిన

జాషువా

హరిజన పద ప్రయోగాన్ని అంబేద్కర్ గట్టిగా వ్యతిరేకించారు. వారిని దళితులని పిలవాలని ఆయన అన్నారు. సామాజిక అణిచివేతకు గురియైన వారు దళితులు. తరతరాలుగా ప్రధాన జీవన స్రవంతికి దూరంగా ఉంటూ అస్పృశ్యతా జాడ్యంతో సామాజిక మానసిక స్థాయిల్లో పీడనను అనుభవించిన దళితులు తమ హక్కుల సాధన కోసం పోరాటం చేయాలని అంబేద్కర్ పిలుపునిచ్చారు. అభ్యర్థనలు, వేదనలతో ఫలితాలు సిద్ధించవని ఆయన గట్టిగా విశ్వసించారు. గాంధేయ సాహిత్యంలో సమన్వయం ఉంది. ఇటీవల దళిత సాహిత్యంలో పోరాట ధోరణి కనిపించింది.

1970 నాటికే మారీ సాహిత్యంలో పలు విలక్షణ రీతుల్ని స్వంతం చేసుకున్న దళిత సాహిత్యవాదం ఆంధ్ర ప్రదేశం దాకా వచ్చేందుకు 15 సంవత్సరాల కాలవ్యవధి అవసరమైంది.

ఇందుకు కొన్ని కారణాలున్నాయి. ఆంధ్రదేశంలో అప్పట్లో రాజకీయ చైతన్యం తక్కువ. ఇది అణగారిన వర్గాల్లో మరీ స్వల్పం. అప్పటి అధికార రాజకీయ పక్షాలు దళితోద్ధరణ కోసం గాంధేయ పంథాను అనుసరించేందుకే ఇష్టపడ్డాయి. డాక్టర్ అంబేద్కర్ ఆలోచనలకు ఆ స్థాయి ప్రచారం రాలేదు. 1950వ దశకం నాటికీ దళిత వర్గీయుల్లో విద్యావంతుల సంఖ్య పెరిగింది. కళాశాల విశ్వవిద్యాలయ స్థాయిలో చదువులు పూర్తి చేసుకున్న దళిత యువతరం తమ హక్కుల్ని గుర్తించింది. హక్కుల కోసం పోరాడాలని నిశ్చయించుకుంది. ఈ సమయంలో 1985 “కారంచేడు సంఘటన” దళిత వర్గీయుల మనోభావాల్ని తీవ్రంగా గాయపరిచింది. సమాజపు ఆలోచనల్లో ఇంకా ఎంత మాత్రం మార్పురాలేదని స్పష్టమైంది. వీరిలో కొత్త ఆలోచనా ధోరణిని పెంపొందించింది. ఆఫ్రికాలో అణగారిన జాతులు, నల్లజాతి ప్రజలు సాగిస్తున్న పోరాటాలు, అవి అంతిమంగా విజయాన్ని అందుకోవడం కూడా ఇక్కడి దళిత యువతరానికి ప్రేరణలు అయ్యాయి. అణగారిన నల్లజాతి ప్రజల “బ్లాక్ పామెంట్రీ” అందులోని కొత్తదనం యువతరాన్ని ఆకర్షించాయి. అంబేద్కర్ రచనల విస్తృత అధ్యయనం ఆరంభమైంది.

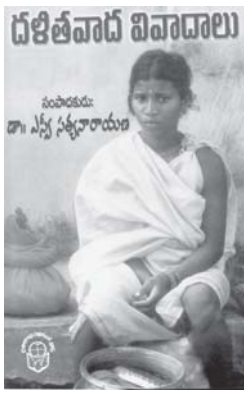
జాతీయోదమ్యంలో భాగంగా వచ్చిన సంఘ సంస్కరణోద్యమం సంఘంలోని అనేక చీకటి కోణాల మీద వెలుగును ప్రసరింప చేసింది. అందులో భాగంగానే హరిజనోద్ధరణ, స్త్రీజనోద్ధరణ, విద్యపట్ల నూతన దృక్పథం, మూఢాచార నిరసన వంటివి ఆ కాలపు రచనలకు ప్రధాన వస్తువులయ్యాయి. అస్పృశ్యతను నిరసిస్తూ దళితుల హిస దీన స్థితిగతులను వర్ణిస్తూ ఎన్నో నవలలు వచ్చాయి. గతంలో “ముల్కరాజ్ ఆనంద్” రచించిన “కూలీ నవల” జాతీయ స్థాయిలో గుర్తింపును పొందింది. తెలుగులోనూ అటువంటి రచనలు వచ్చాయి. తల్లా ప్రగడ సూర్యనారాయణరావు “హేలావతి”(1913), వెంకట పార్వతీశ కవులు “మాతృమందిరం” (1919), ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ “మాలవల్లి” (1922), ఆచార్య ఎన్.జి.రంగా “హరిజన నాయకుడు” (1933) విస్తృత స్థాయిలో ఆదరణ పొందాయి. ఇవికాక వట్టకొట ఆళ్వారుస్వామి “ప్రజల మనిషి”, రంగనాయకమ్మ “బలిపీఠం”, దాశరథి రంగాచార్య “చిల్లర దేవుళ్లు”,

కేశవరావు “బానిసలు”, శృశానం దున్నేరు, అతడు అడవిని జయించాడు వంటి నవలలు అస్పృశ్యతా సమన్వయ చిత్రించిన నవలలు. ఈ నవలలన్ని దళితేతర రచయితలు రాయడం గమనార్హం.

ఇక దళిత రచయితలు రాసిన నవలలు పరిశీలిస్తే తొలితరం దళిత కవుల్లో గాంధేయ దృక్పథమే కనిపిస్తుంది. ఆధునిక తెలుగు కవిత్వంలో విలక్షణ స్థానాన్ని పొందిన జాషువా ప్రతి రచనలోనూ అణగారిన వర్గీయుల ఆవేదన ధ్వనిస్తుంది. ఆయన రచించిన ప్రఖ్యాత కావ్యం గబ్బిలంలో ఇది మూర్తి కట్టుకున్నది. “కసిరి బుసకొట్టు నాల్గు పడగల హైందవ నాగరాజు” అన్న జాషువా పలుకులు ఆకాలంలో తీవ్రమైన అభివ్యక్తి. జాషువా సాహిత్య జీవనయానంలో పలురకాలైన అవమానాల్ని, సంఘర్షణల్ని అనుభవించిన ఈయన సమన్వయ మార్గంలోనే సాగిపోయారు. గాంధేయ పంథాను అనుసరించారు. “గబ్బిలం” కావ్యంలో మార్గంలో ఒకచోట “కలడంబేద్దొకండు...” అనే పద్యాన్నీ రచించి అంబేద్కర్ ను ప్రస్తావించడం కూడా కనిపిస్తుంది. జాషువా రచన కాలం నాటికి అంబేద్కర్ ఆలోచనా ధోరణికి ఇంకా విస్తృత ప్రచారం దక్కలేదనే సంగతి బోధపడుతుంది. “హరిజన శతకాన్ని” రచించిన కుసుమ ధర్మన్ “మా కొద్దీ నల్లదొరతనము” గేయంలోనూ అభ్యర్థన తత్వమూ, ఆవేదన ఉన్నాయి. పోరాట స్ఫూర్తి లేదు. జాలా రంగస్వామి “అంటరానివారెవరు?” రచన ఇదే బాటలో సాగింది. నిజాం రాష్ట్ర ప్రజా జీవనంలో ప్రముఖంగా పాలు పంచుకొన్న దళితనేత అరిగే రామస్వామి కవిత “గోలకొండ కవుల సంచిక” లభిస్తుంది. అది కూడా గాంధేయ సైద్ధాంతిక అవగాహనతోనే సాగింది. పాలేరు, రాజు కూలి వంటి పలు రచనల్లో సమన్వయ మార్గాన్నే చూపించారు.

జాలా రంగస్వామి రాసిన “రైతుపిల్ల” లో అగ్రకుల భూస్వామికి చెందిన కూతురు తన దగ్గర పాలేరు తనం చేస్తున్న మాల యువకుణ్ణి ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకోవడం ఇతివృత్తం. చిలుకూరి దేవపుత్ర నవల “ఆద్దంలో చందమామ” భూమి సమన్వయ ప్రధానంగా చర్చించిన నవల. అరుణ రాసిన “ఎల్లి” నవలలో ఎరుకల కులంలో “ఓలి” పేరుతో స్త్రీని అమ్ముకునే విధానాన్ని నిరసించడం గమనించవచ్చు. కులానికీ, లింగానికీ, వర్గానికీ సంబంధించిన అధికార సంబంధాలకు ఈ నవల్లో చర్చకు వచ్చాయి. స్పార్టకస్ “ఖాకీ బతుకులు” నవలలో దళితుడు ఏ వ్యవస్థలో వున్నా వివక్షను ఎదుర్కోక తప్పడం లేదని ప్రకాశం, సూర్య పాత్రల ద్వారా నిరూపిస్తారు. పోలీసు వ్యవస్థలోని ఆరాచక ధోరణులను ఈ నవల సమర్థవంతంగా విప్పి చెప్పింది. వేముల ఎల్లయ్య “కక్క” నవల తెలంగాణా జిల్లాలోని మాదిగ

జీవన శైలిని వారి యాసలోనే వ్యక్తీకరించింది. సాహిత్యంలో మొహమాటులు ఎరగని ఎల్లయ్య తనకు తెలిసిన జీవితాన్ని తనకు తెలిసిన భాషల్లో వెల్లడించాడు. “అంటరాని వసంతం” నవల ఈ శతాబ్దం చివర్ని దశకంలో వచ్చిన గొప్ప నవల. ఎనిమిది తరాల దళితుల సాంఘిక, సాంస్కృతిక, ఆర్థిక పోరాటాలకు అద్దం పట్టిన నవల. సాంస్కృతిక రంగాలలో దళిత ప్రతిభ ఇతరులకు తీసిపోదని ఈ

నవల నిరూపించింది. దళితులు క్రైస్తవంతో మమేకం కావడానికి కారణాలను ఈ నవల విశ్లేషించింది. ప్రవాహ సదృశ్యమైన భాష, కనులు మిరుమిట్లు గొలిపే తరంగాల వంటి కవిత్వ శైలి ఈ నవలను ఆధునిక మహాతిహాసంగా నిలబెట్టాయి. వెయ్యేళ్ల తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో “అంటరాని వసంతం” నవల ఒక గొప్ప మలుపు.

తెలుగు దళితవాద సాహితీ వేత్తలు చరిత్రలోని కొన్ని ప్రశ్నల్ని లేవనెత్తారు. లిఖిత రూపానికి చెందిన మౌఖిక సాహిత్యంలో అత్యధిక భాగం దళిత వర్గీయుల సృజనే అని, దాన్ని సాహిత్య చరిత్రకారులు నిర్లక్ష్య పరచడంలో ఉన్న మతలబు ఏమిటని మీరు ప్రశ్నించారు. నన్నయ్య నుండి ఇప్పటి దాకా సాగిన తెలుగు సాహిత్య ప్రస్థాన క్రమంలో బ్రహ్మాణీయ భావజాలానికి పెద్ద పీట వేయడాన్ని కూడా మీరు ప్రశ్నించారు. గరిమెళ్ల సత్యనారాయణ రచించిన మాకొద్దీ నల్ల దొరతనము అనే కవితకు దక్కిన విశేష ప్రచారం కుసుమ ధర్మన్న రచించిన “మాకొద్దీ నల్ల దొరతనము” గేయానికి ఎందుకు రాలేదని కూడా ప్రశ్నించారు. గతంలో ముద్దుకృష్ణ

సంకలనం చేసిన “వైతాళికులు” సంకలనంలో గుర్రం జాషువా కవితలు కన్పించక పోవడం వెనుక మతలబు ఏమిటని ప్రశ్నించారు. సవర భాషకు వ్యాకరణాన్ని రచించిన గిడుగు రామమూర్తిని మహా పండితుడుగా కీర్తించిన సాహితీ ప్రపంచం, అదే స్థాయి కృషి చేసి గొండు భాషకు వ్యాకరణ రచన చేసిన సాహును ఎందుకు గుర్తించలేకపోయిందని ప్రశ్నించారు. ఈ ప్రశ్నలన్నీ సాహితీ లోకంలో కొత్త ఆలోచనల్ని సృష్టించాయి. అయితే వీటికి జవాబులు మాత్రం లభించలేదు. జవాబులు దక్కు తాయన్న ఆశ కూడా లేదు.

మరి కొందరు దళితవాద కవులు బొజ్జా తారకం, గుండపు కనకయ్య, బన్న బలయ్య, కోయి కోటేశ్వరరావు, శంబుక మొదలగువారు ఈనాటి దళిత చైతన్యంలో భాగంగా నవలల్ని రాస్తున్న దళిత రచయితలు ఎక్కువగాలేరు. దళితేతరులు రచించిన దళిత వస్తు ప్రధానమైన నవలలే ఇప్పటికీ ప్రముఖంగా ఉన్నాయి. ముప్పాళ్ల రంగనాయకమ్మ “బలిపీఠం”, దాశరథి రంగాచార్య “శరతల్పం” ఎన్.ఆర్.నంది “నైమిశారణ్యం”, కేశవరెడ్డి “బానిసలు”

మరియు “స్మశానం దున్నేరు” తదితర రచయితల రచనల్ని ఈ వరుసలో పేర్కొనవచ్చు. ఇటీవల కళ్యాణరావు రచించిన “తిరిగిరాని వసంతం” నవల ప్రచురించబడి పలువురి ప్రశంసలు పొందింది. “ఇప్పటిదాకా ప్రజా సాహిత్యమనే ముద్రతో ఉన్న సాహిత్యం నిజానికి ప్రజాసాహిత్యం కాదని, నిజమైన ప్రజా సాహిత్యమంటే దళిత సాహిత్యమే అనే వాదన కూడా తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో ప్రవేశించింది” అన్నారు, జి.లక్ష్మీ నరసయ్య, కత్తిపద్మారావు, జి.లక్ష్మీ నరసయ్య, శిఖామణి, కలేకూరి ప్రసాద్లు దళిత సాహిత్యాన్ని విశ్లేషించేందుకు మంచి ప్రయత్నాలు చేశారు.

1996 తర్వాత దళిత సాహిత్య విస్తృతి తగ్గుముఖం పట్టింది. దళిత వర్గీయుల్లో ఏర్పడిన విభేదాలు ఇందుకు కొంత కారణమయ్యాయి. పత్రికల్లో దళితవాద సాహిత్య ప్రచురణ తగ్గిపోయింది. ఈ విధంగా 1990 ఆరంభంలో విస్తృతంగా వెలువడిన దళితవాద సాహిత్యం ఆ దశకం చివరి నాటికి తగ్గిపోయిందని చెప్పడం వాస్తవం. అయితే సైద్ధాంతికత్వం, అభివ్యక్తి, వస్తువు, భాష, శైలి తదితర అంశాలల్లో ఈ సాహిత్యం చేసిన ముద్ర చాలాకాలం పాటు అట్లాగే ఉంటుంది.

నువ్వంటే వాడికెందుకంత భయం

బండ్ల మాధవరావు

నువ్వెందుకు వాడికి శత్రువు వయ్యావు
నీ దగ్గర అణుబాంబులున్నాయా
విచ్చుకత్తులున్నాయా
అయినా నువ్వంటే వాడికెందుకంత భయం
నాలుగు అక్షరాళ్ల నీలోకం మీదికి విసరడం తప్ప
నీ దగ్గర ఏమాయుధాలున్నాయి
నలుగురి మెదళ్లలో నాటడానికి
నాలుగు బీజాక్షరాలు తప్ప
ఒంటరివి గదా
నువ్వేం చేస్తావు
మరో నలుగుర్ని ఆలోచింపజేయ్యడం తప్ప
నిన్ను చూస్తే వాడికెందుకంత వణుకు
నువ్వేమైనా అండరెపరల్లే డాన్ వా
హత్యలు చేస్తావా
నువ్వేం చేస్తావు

నీలో పెల్లుబికే భావాల్ని
అక్షర శిల్పాలుగా మలచడం తప్ప

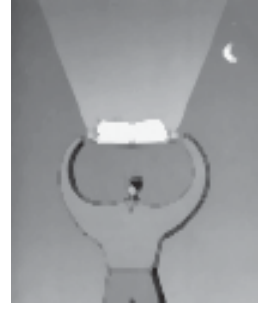
FFF

అక్షరం పెరిల్లున పేలే అణ్ణాయుధం
పదం సమూహాన్ని చైతన్యపరిచే రాకెట్ లాంచర్
కవిత్వం అనన్య సాహసోపేత విన్యాసం
ఒంటరిగా కనబడే నీ వెనక
వేలవేల పాదాల పదవప్పుళ్లుంటాయి
నీ అక్షరాలవెంట
నిరంతరం ఒక చైతన్యం ప్రవహిస్తుంటుంది
అందుకేవాడికి నువ్వంటే భయం
నిన్ను నీ అక్షరాల్ని మట్టు పెట్టాలని వాడి ప్రయత్నం
అందుకే వాడి నువ్వంటే వెరవు
నీ చుట్టూ నీ అక్షరాల చుట్టూ
ఇనుప కంచెల ప్రహారీ కట్టాలని వాడి తపన

FFF

నువ్వే భాషలో రాసినా
నా అక్షరాలకు లక్షలాది అక్షరాలు తోడుంటాయి
నీతో నీ భావాలతో కలసి కదం తొక్కుతాయి
ఏ అణచివేతా నిన్ను తొక్కి పట్టి వుంచలేదు
ఎటువంటి దాడినైనా ఎదుర్కొనేందుకు
నీ అక్షరాల్ని అగ్నిలో ముండించు
ఎప్పటికైనా సమస్త ఆయుధాల్ని జయించేది అక్షరమే.

అందని చందమామ

(7)

డా॥ కాసుల లింగారెడ్డి

Society Comprises two classes, those who have more food than appetite and those who have more appetite than food .

- Sebastien

చరిత్ర పొడుగునా రెండు పాయల
నిరంతర ధార
పొట్ట కూటి కోసం జేరిపోతులాడిస్తూ
ఒక పాయ -
వినోద సంపద లాలసత్వ వేటలో
నెత్తుటి హోలీలాడుతూ ఒక పాయ -
దేశం దేహమంతా ఆక్సిజన్ కోసం
అంగలారుస్తూ సిరలు
నిండిన ఉదరాల బరువు మోయలేక
హాయిలు పోతూ ధమనులు
ఒక తపన -
ఒక నటన -
ఆహారమంటే అంగడి సరుకేనా?
ఆకలి నొప్పిని తగ్గించే ఔషధమేనా?
దేహపు ఊపిర్లని ఊదే ఆక్సిజన్ కాదూ!
కణాల ఇటుకలతో
కండరాల గోడలు నిర్మించే శ్రామికులు కాదూ!
శ్రమకు శక్తినిచ్చి
సంస్కృతికి పురుడు పోసేదాయాలు కదూ !
శ్రమ కడుపున పుట్టిన ఆహారం
శ్రామిక కండరాలకు శక్తి గావాల్సిన ఆహారం
పసి పిల్లలు ఏవుగా ఎదగడానికి
ఎరువు గావాల్సిన ఆహారం
పండంటి కడుపు కుండల దాగాల్సిన ఆహారం
నిశ్చల పీఠాల బొజ్జల భోషాణం పాలైంది -
విచ్చల విడి నల్లబజారు నగ్న దృశ్యమైంది -

If the misery of the poor
became not by the laws of the nature
but by our institutions great is our sin.

- Charles Darwin

(8)

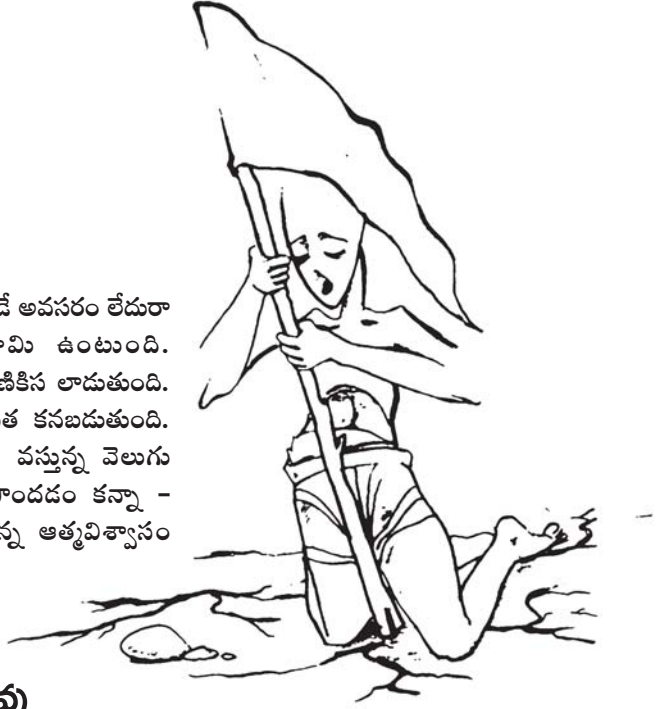
ఫార్లెస్ డార్విన్
మారామే ఎరుగని మరాస్మిక్ దేహాలు
ఎముకల పీఠీకి
చర్మపు దట్టిలు గట్టి
బతుకు అలవా దాటేదెట్లు?
అప్పుడే నడక నేర్చిన
ఎముకల గూళ్ళ ఊరేగింపు -
రోడ్ టు హెల్త్ కు
కంకరయ్యేది ఈ బండ దేహాలే -
నెత్తి గద్దె మీద ఎగరేసిన
చీకి వెలిసిపోయిన వెంట్రుకల జాతీయ
జెండా -
కులమతాల జోడు గుర్రాలు
దేశ దేహం మీద మిగిల్చిన మరకల చర్మం -
కనిపించేది మునిగిన చలువ ముద్ద
శిఖరాగ్రమే -
రోడ్ టు హెల్త్ కు పట్టిన గొలుసుల క్రింద
సంఖ్యా శాస్త్రం విస్మరించిన కృశించిన దేహాల
కుప్పలు -
నీళ్ళింకిన కండ్లల్ల నెర్రెలు
పలుచబడ్డ కార్నియాతో
కనుగుడ్లు కరిగిన మైసపు ముద్దలు -
ఏ విటమిను తోడు లేదని
అలిగి అటకెక్కిన రాడ్స్

కాసంత కనీసపు పచ్చ నాకు
దొరకని దౌర్భాగ్యానికి
రేచీకటి నిశీధ అగాధాల్లో బతుకు -
పైసల కాంతి సోకని పసిడి దేహాలకు
కుంటుబడిన మినరలైజేషన్
ఫిజియన్ ఛెస్టు చూసి ఫక్కున నవ్వేరు
నోరు పండ్లు లేని ఎడారి -
కీళ్ళు కీళ్ళన్నీ
గడ్డలు దేలిన అష్టావక్ర ప్రాస్వరూపం -
పెదవులు పర్రె వాసిన
తెలంగాణ వరి పొలాలు
నాలుక తగలబడుతున్న కుమ్మరి వాము
కళ్ళు మండుతున్న కమ్మరి కొలుములు
దేహం దేహమంతా దద్దుర్లుదేరి
బెరడు వారిన చర్మం -
ఏడు వారాల నగలు లేకుంటేనేం
పేదరికం ప్రసాదించిన కాసల్ నెక్లెస్
జీవిత కాలాభరణం -
మీరు ఐశ్వర్యవంతుల ఏకాగ్రతని
ఆరడుగుల అందాల పౌరుషాన్ని
అలవోకగా కీర్తిస్తారు -
అద్భుతంగా అంగడి సరుకు చేస్తారు -
అనుభవతూర్పు జ్ఞానపు గద్దె పీటమీద
ప్రతిభా ప్రతాల్ని ఛాఘిస్తారు -
అకలిగాన్న మెదడు
అంగవైకల్యం పొందిన ప్రతిభ
పెర్సీషియన్ ఎనీమియా ఐనా
వర్నక్స్ ఎన్ సెఫలోపతీ ఐనా
పేరేదైనా
లోపించిన పోషకాలే కదా
పిల్లల బుద్ధి మాంద్య హేతువు -
నత్తలు దిన్న మీ మెదడు
బరిలో దిగిన రేసు గుర్రమైతే
సాలీసాలని బతుకు లీడ్స్ బుర్ర
కాలుగర్రవడ్డ నాగబెడ్డు -

(సశేషం)

భూమెవరిది?

నీ తల్లి భూమి లేదని బాధపడే అవసరం లేదురా నాయనా! మనకు కూడా భూమి ఉంటుంది. అదోరకమయిన అవ్యక్త ఆనందం తొణికిస లాడుతుంది. అతని కన్నుల్లో - చెప్పడంలో ఆత్రుత కనబడుతుంది. తరతరాల అంధకారాన్ని చీల్చుకొని వస్తున్న వెలుగు కిరణాల్లా చూపులు. కావలసింది పొందడం కన్నా - కావలసింది జయించ బోతున్నానన్న ఆత్మవిశ్వాసం కనబడుతుంది. ఆ మాటల్లో.

పాతూరి సీతారామారావు

ఇగో నువ్వు నేను ముసిల్మీ, మాయామె అందరం కల్సి పొద్దుగాలె పోవాల - గాడ జెండాలు పాత్రెసాలట. భూమి వస్తదట. బునకొట్టే నాగుపాములా గనపెడ్తూ సప్పాడు లచ్చడు.

లచ్చడి వయస్సు నాలుగు పదులు దాటి ఉంటుంది. పేదరికపు ఛాయలన్నీ స్పష్టంగా తైల సంస్కారం లేని జుట్టులో - ఒంటిని కప్పిన బట్టలో స్పష్టంగా కన్పిస్తున్నయ్ - శ్రమతో ఒంపులు తిరిగిన కండలు అతనిలో యవ్వన సొంపులున్నయ్ సుమా అన్నిస్తున్నయ్ - ఏంది అర్థమైందా ఒకింత గట్టిగా అన్నాడు. అనే కన్నా అరిచాడు.

కొడుకు లచ్చడి అరుపుకు తేరుకున్న రాముడు ఓరి లచ్చా! ఏందో భూమి వత్తదన్నవ్ కదరా! గామాట అప్పుడెప్పుడో యిన్నరా - భూమిలేని పేదోళ్ళకు భూమి లిత్తరని. నీకు పాలు గుడిసె ఈడుంటుంది. గదేందో సంస్కరణో - సంస్కరణో గాని మా సోములు గదే మా తమ్ముడు సెప్పిండు నిజమే గామోసనుకుని గా ఈ ఆఫీసు గదేరా బిళ్ళేసె. సెప్రాసితో నుంటుడు - ఆ గదే, గదే తాసీలాపీసుకు పోయిన. మన బతుకుల్లాటి బతుకులు సానమందికుంటయని ఆయాల తెలిసింది. ఓ జనం - పొద్దుగూక బట్టెగాని దొరరాలె - మా అయ్య సెప్పేటోడు - పట్టద్దురా - పడ్డే విడవద్దురా అని. గట్ల 5 దినాలు పోయిన అరోడ్డున ఆఫీసరుని కలిత్రే నీకు జాగలేదా అని అడిగిండు. సచ్చెరిచందురుడు మా సిన్నన్నగదా! అయ్యిచ్చిన గుడిసె తప్ప - అరడుగు జాగ గూడ లేదన్న.

గుడిసె ఉంటే జాగియ్య గూడదంట సట్టం సెప్పిందంట - సావు కబరు సల్లంగ సెప్పిండు. అయి నా సట్టం గట్ల సెప్పకపోతే ఆపీసరు మాత్రం గట్లెండుకు సెబుతడలే. ఆ రొడ్డులు పనిమాని అనవసరంగా తిరిగి ఆనాడే బాధపడ్డరా అయ్యా. నాకు దెల్లి భూమి మనకు రాదురా అయ్య రాదు. సర్వం తెలిసిన లేదంటిలా మనం ప్రారభిం. అనుకునే కర్మ సిద్ధాంతాన్ని ఒంటబట్టించుకున్న యోగిలా అన్నాడు రాములు -

రాములు తాతముత్తాతల సంగతి తెలవదు గాని రాములు గోసి పెట్టింది అదే ఊర్లో. ఏముంది ఏంలేదు అనే ఆలోచనే లేని మనిషి కాయం కాయలు గాసేలా చాకిరీ సీయటం గాసమెల్ల దీయడం - యిదే పనిగా మార్చుకున్నాడు కాల గమనంలో తన సంస్కృతినే వారసుడికి అందించాడు. ఆ వారసత్వం అందుకున్న వాడే మనలచ్చడు.

అయ్యా గట్ల సరి పెట్టుకోబట్టే గప్పట్టించి గిట్టనే ఉన్నాం. తరాల మధ్య అంతరం కన్పించేలా అన్నాడు లచ్చడు. మనూరు బుడ్డగోసితో అచ్చిన అలీం సాబు ఆరెకరాలకు ఆ సామైండు. అరకబట్టోచ్చిన సొదరి భూసామైండు. మరి మన బతుకుందే -

తరాలుగా, తర తరాలుగా జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని నిలదీస్తున్న నల్లకోటు లాయర్లు, అణుసుకున్న ఆవేశం నిప్పులా మారి నోట్లాంచి వచ్చినట్లు అన్నాడు - నువ్వెన్నై నా సెప్పు. రేపు పొద్దుగాల పోవాల్సిందే భూమిలో జెండా పాతాల్సిందే. నిశ్చయంగా అన్నాడు లచ్చడు. భూమి అతని ఎజెండా, భూమే అతనికి ఎజెండా దాని కోసం ఏ జండా అయినా అతడి కొక్కటే.

ఓరయ్య - కొంత అనునయం, ప్రేమ నిష్ఠారం కనబడేలా ఆల్ల అదురుష్టం ఆల్లది అదిగాదురా మూడేల ఎకరాల పట్టున్న దొరో బాబు అడుగునేలలేక అప్పుల పాలై పట్నం పోలేదురా. మన దురదుష్టానికి ఎవర్నంటే ఏముంటుందిరా. కాలం చదివిన కవీలా, అన్నాడు. కొద్దిసేపు ఆగి కొడుకు దగ్గరికి జేరి ఓరి లచ్చా! జెండా పాతై భూమి నిజంగా వత్తదారా? నాకు గూడ సొంత సెలకలో అరకదున్నాలని లేదురా? వారి కాక ఊరి కాడ సాకిరి సేసేకన్నా సొంత సేలో సేస్తే సంబరం గాదురా! సరెగట్లనే పోదాంటే తొందరగ బువ్వు తిని తొంగో అన్నాడు.

కోడి కూతకు ముందే ముసిల్మాన్ని, లచ్చడ్ని కోడలు రత్తిని లేపాడు రాములు. గుడ్డిలాంతర, గడ్డపార, గొడ్డలి, నాలుగు సినిగిన ఎర్రసీరె ముక్కలు పట్టుకుని బంజరువైపు అడుగులు వేసారు - అందరు వస్తే తమకు భూమి దక్కదేమో అని వారి నడక తూర్పుకు సాగే సైన్యం కవాతులా ఉంది.

బంజరులో మంచి సదునైన జాగా సూసి నాలుగు వేపులా చినిగిన ఎర్రబట్ట పేలికలు సుట్టిన కర్రలు బాతాడు లచ్చడు. మధ్యలో తుప్పులు గొడ్డలితో నరుకుతున్నాడు రాములు. రత్తి, ముసల్లి పుల్లలేరుతున్నారు.

ఒకరు, ఒకరి వెనక ఒకరు, వారెనక ఒకరు కుటుంబాలకి కుటుంబాలు, భూమిలేని కుటుంబాలు నరిపోయినంత లేని కుటుంబాలు, వచ్చి జెండాలు పాతున్నారు. ఎండిన గడ్డితో బండ బారిన బంజర ఎర్రరంగు వూసిన ఆకాశంలా, ఎర్రరంగు పులుముకున్న అమ్మోరులా ఉంది.

ఝంఝం, ఝంఝం దుమ్ము లేపుతూ పోలీసు జీపులు, టకటక శబ్దం చేస్తూ పోలీసులు దిగారు. కదలకపోతే తోసుకొచ్చారా అనేట్లున్న జీపులోంచి తాసిల్దారే దిగాడు. యిదిగో మీకే చెప్పేది. జెండాలు తీసి

బంజరు ఖాళీ చేసి ఐదు నిమిషాల్లో వెళ్ళాలి. లేకపోతే చికాకెపోతుంది. తాసిల్దారే హెచ్చరిక. జెండాలు పాతిన కొంతమంది మాట్లాడటానికి వెళ్ళారు. వాదన పెరిగింది. ఘర్షణ మొదలైంది. నెట్టుకుంటున్నారు. తోసుకుంటున్నారు.

లచ్చా! ఓరి లచ్చా! రాములు కేకలు జనంలో లచ్చడు విల్లిడిచిన బాణంలా భూమికైపోరాడే యోధుడిలా కుబుసం విడిచిన పాములా ఏంది మా మీద జులుం - భూమెమన్నా మీ బాబుదా? ఎన్ని తరాలు భూమి లేకుండా సావాల - దున్నలేనోడికి ఎకరాలకెరాలు. దున్న సావున్నోడికి ఆరెకరం ఉండదా? ఏంది అన్యాయం ఉరుకుతున్నాడు - కేకలు. అరుపులు - లచ్చా లచ్చా రాములు కేకలు పోలీసులు లాటీలకు పని చెబుతున్నారు. ఫట్ ఫట్ శబ్దం చేస్తున్నాయ్ లాటీలు. దెబ్బ తగిలింది, రక్తం కారుతుంది. చిక్కటి వేడి నెత్తురు వాడి నెత్తురు - ఘర్షణ బలం పుంజుకుంది ఫైర్ తాసిల్దారే అరుపు

ఎంజరుగుతుందో అర్థం గావటం లేదు. ఎవరెటు ఎందుకు పరుగులు తీస్తున్నారో అర్థం కావడం లేదు. ఎవరో చచ్చారు ఒకరి కేక - ధన్, ధన్, ధన్ తుపాకుల ఘర్జన. జనంలో భయం లచ్చా, లచ్చా రాములు కేకలు, మామా? ఓరి మామా రత్తి మొత్తుకోలు, ఓరి నా బిడ్డో, బిడ్డో ముస్లిలాని ఆర్తి. కొద్ది సేపట్లో అక్కడ జనం లేరు పోలీసులు జెండాలు పీకారు. సందడి సందడిగా ఉన్న బంజర కారిన రక్తంతో తడిసి పురిటి వాసన లేస్తుంది.

లచ్చడి కోసం వెతుకుతూ రాములు, లచ్చా, ఓరి లచ్చా, ఏడ్చాడు, ఏడ్చాడు. లచ్చడు పలకడన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడు. రత్తే, ముసిల్మానా వీడ్చి తీసుకపోండే అన్నాడు - అయ్యా! నీవు రావా? ఏడుస్తునే అంది ముసిల్లి.

రానే రానే రాను మనకు భూమి గావాలయ్య అని అన్నాడే మన లచ్చడు. ఆ భూమి మనకు దక్కేదాకా రాను. అంటూ పడి ఉన్న ఎర్ర జీరె ముక్కకట్టిన కర్ర అందుకున్నాడు. రక్తంతో తడిసిన ఎర్ర సీరె ముక్క యింకా ఎర్రబారి ఉంది. బంజర మధ్యకు కదిలాడు రాములు. అన్ని జెండాలు పీకారు. రాములు జెండా మాత్రం ఎగురుతుంది. నిర్భయంగా, ఎర్రగా, ఎర్రరైగా రాములు జెండా ఎగురుతూనే ఉంది. యిది నా భూమి యిది నా భూమి - లచ్చా, యిది మన భూమిరా రాములు అరుస్తూనే ఉన్నాడు.

వేదనాంతరంగం

రావెల పురుషోత్తమరావు

అగ్నిశిఖలా
మంచుజడిలా
ఉవ్వెత్తున ఎగసిపడే
ఉజ్వల కెరటంలో
భాసించిన మావూరు

ఆరుగాలం సాగే
సాగుబడి కానరాక
పట్టణంలో ఊరించే
ఉపాధి పథకాలకు దాసోహమంటూ
ఉన్నాదియై వడివడిగా
వలసపోతున్నది...

కాలా చేయి ఆడించగల
ఆడా, మగా అందరూ
బస్టిజేరి పనులకోసం
కుస్తీలు పడుతున్నారు
రేపు ఊరంతా ఒట్టిపోయి
పొలమంతా
బీళ్ళయి పోతే
నెర్రె గొట్టిన నేలంతా
పల్లెరు గాయ చెల్లతో నిండి పోతుంది.

ముసలీ ముతకా
తిని చాపడానికి వీలుగా
జిల్లేడు చెట్ల కాయలు మాత్రం
విపరీతంగా విస్తరిస్తాయి.

హోరి.. రాజకీయ నేస్తమా!
ప్రపంచపు పద్మవ్యూహంలో
పల్లెలన్నీ 'పాపు'లై మిగలాల్సిందేనా!
కల్లాకపటం ఎరుగని
మా పల్లెల
ఆర్థిక వ్యవస్థను ఇలా
కుళ్ళ బొడవడం న్యాయమా!
ధర్మమా!

బ్రాహ్మణత్వాన్ని కోల్పోయాడని 'నారాయణప్ప' శవాన్ని ఎలా, ఎవరు దహనం చేయాలనే వాగ్వివాదాల మధ్యన అగ్రహారం శవంతో సహా ఎదురుచూస్తూ, భయోద్విగ్నాల మధ్య ప్రాణేశాచారి ఆజ్ఞ కొరకు నిరీక్షిస్తుంటే, అన్ని శాస్త్రాలను పరిశోధించిన మధ్య బ్రాహ్మణుడు ఎటు తేల్చుకోలేక, భగవంతుడు ఏమీ చెప్పని దశల్లో కొట్టుమిట్టాడుతుంటే చంద్రికతో హఠాత్ సమాగం, అతడి ఆలోచనా స్రవంతినంతా అల్లకల్లోలం చేస్తుంది. శరీరమూ, మనసు, ఆత్మ నియమావళి, బ్రాహ్మణత్వం, ఆచారత్వాల మధ్య పెను తుఫాను మొదలవ్వడంతో మొదటి భాగం ముగిసి, రెండవ భాగం మొదలవుతుంది. ఈ భాగంలో బ్రాహ్మణుల దైన్య స్థితి, ఆకలికి ఆగలేని దాసాచారీ, శవం వుండగా వంటలెట్లా అని ఉపవాసాలు, పిల్లలకు, స్త్రీలకు ఫరవాలేదన్న మినహాయింపులు, అగ్రహార మంతా చచ్చిపడిన ఎలుకలు, ఎగురుతున్న గద్దలతో బీభత్స వాతావరణం, మానసిక సమస్యల కంటే బలమైన ప్లేగు మహమ్మారి ఒక్కొక్కరినీ వరసగా కబళిస్తున్న వైఖరి ఉన్నాయి. భార్య భగీరథి మరణం తర్వాత వేదాంతిలా మారిన ప్రాణాచార్య రుణాను బంధాల విచిత్రత్వంలో అంతం లేని ప్రయాణంలా, కాళ్ళెటు వెళ్ళే అటు ప్రయాణిస్తాడు. అన్వేషణలో అతడి అంతరంగం వడుతున్న సంక్షుభిత తరంగాలను, విస్ఫోటనాలను తరువాతి మూడవ భాగంలో చిత్రించాడు.

తెలుగులో అనువాదకురాళ్ళ సంఖ్య తక్కువ. కానీ చేస్తున్న వాళ్ళంతా మంచి అనువాదకులుగా పేరు తెచ్చుకున్నారు. డాక్టర్

సునీతారాణి, పసుపులేటి గీత, ఇంద్రగంటి కిరణ్మయి, ఘంటసాల నిర్మల, శాంతసుందరి, శాంతాదత్, భార్గవీరావ్, పెళ్లకూరు జయప్రద, స్వర్ణలత, ఓల్గా, వసంత కన్నభిరావ్, కల్పనా కన్నభిరావ్, శ్రీపాద స్వాతి, ఎస్. జయ, చిల్లర భవానీదేవి, చల్లపల్లి స్వరూపారాణి, సుజాతా పట్వారీ, జె. భాగ్యలక్ష్మి, జె. సుభద్ర, కాత్యాయని, పి. సత్యవతి, సుమతి మొదలైన కొన్ని పేర్లను మాత్రమే ఇక్కడ ప్రస్తావనీక ప్రస్తావిస్తున్నాను. అయితే, అనువాదాలు ఎక్కువ రావాల్సిన చేయాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తెరిగి, మరెన్నో అనువాదాలు వెలుగు చూడాలని, తమ చంతు బాధ్యతగా మంచి మంచి పుస్తకాలను తెలుగులోకి చేయాలని నా ఆకాంక్ష. ఇటీవల 'భూమిక' పత్రిక తరపున కొంతమంది రచయిత్రుల స్త్రీవాద కథల పుస్తకం స్త్రీవాద కవిత్వ పుస్తకాలను తెలుగు నుంచి హిందీలోకి శాంతసుందరిగారు అనువదించారు. త్వరలో పుస్తకంగా రాబోతుంది. ఇంగ్లీషు, తమిళం, కన్నడ భాషల్లో కూడా స్త్రీల రచనలను అనువదించాలని భావిస్తున్నాము. ఆ అనువాదాలు కూడా జరుగుతున్నాయి. స్త్రీలే అనువాదం చేసినవి వేయాలని మా ప్రయత్నం.

ఇక, ఈ 'సంస్కార' నవలలోకి వెళితే చదువుతున్న మనం బ్రాహ్మణ కుటుంబాల్లోని మారుమూలలకు చొచ్చుకొని పోతాం. కుల వివక్ష, జాతి వివక్ష, లింగ వివక్షల పరిపూర్ణ స్వరూపం ఇందులో చిత్రితమైంది. కన్నడిగుల జీవిత చిత్ర పటమిది. మధ్య బ్రాహ్మణులు వదులు కోవడానికి సిద్ధంగా లేని ఆచారాలను,

ఆధునిక భావలు కలిగిన వారు ఆలోచించిన తీరును, పేదరికం వల్ల లేమిలో వచ్చే కావ్యాలు, అశక్తలు, సంభాషణల్లో అనేక విషయ చర్చలు విస్తృతంగా వున్నాయి.

ఆగస్టు 9న హైదరాబాద్ లో జరిగిన 'తస్లీమా'పై దాడిని చూస్తే, రచయితకు భావ స్వేచ్ఛ ఎంత అవసరమో, ప్రాణ భద్రత ఎంత తక్కువైతే మనకు తెలుస్తూనే వుంది. అలాగంటే అనంతమూర్తి కూడా బ్రాహ్మణులపై ఎక్కువెట్టిన ఈ అస్త్రం వల్ల అనేక క్లిష్ట సమస్యల్ని ఎదుర్కొవాల్సి వుండేది.

కానీ, ప్రజాస్వామిక విలువలను ఇంకా కోల్పోని దశలో వున్నాం కాబట్టి ఆయనపై అంత దాడి జరగలేదేమో అన్నిస్తోంది.

'తస్లీమా సస్రీన్' స్త్రీ కాబట్టి, మతాన్ని విమర్శించిందనే అగ్రహంతో ప్రపంచమంతా పరుగెత్తిస్తుండటం ఎంతవరకు సబబు? తస్లీమా రచన 'శోధ'ను తెలుగులోకి వెనిగళ్ళ కోమల 'చెల్లుకు చెల్లు' పేరుతో అనువదించగా, దాని ఆవిష్కరణకు వస్తే ఆమెను తీవ్రంగా అవమానించడం, హత్య చేయడానికి ప్రయత్నించడం, సిగ్గుపడాల్సిన విషయం.

ఇంచుమించుగా ఏ దేశమైనా, ఏ భాష మాట్లాడినా మానవ స్వభావ రూపమొక్కటే అనడానికి 'అనంతమూర్తి' గారి 'సంస్కార' ఉదాహరణ. అది కన్నడ నవలగా కాక మన తెలుగు కథగానే చాలా చోట్ల అన్నించడం ఈ నవల ప్రత్యేకత. ఒక మంచి అనువాదాన్ని చదివించిన సుజాత గారిని అభినందించక తప్పదు.

పూలదండలతో ఉరితీసి
శాలువాలతో సత్కరించడంతో
జలపాతలాలసాగే కవితాన్ని
దారి మళ్ళించడం పూర్తవుతుంది!
ఒక సన్మానం నుండి మరో సన్మానానికి
అవార్డు నుండి మరో అవార్డుకు
కవి ప్రయాణం మొదలవుతుంది.
నిచ్చిన మెట్లు ఎక్కిన కొద్దీ
కవిత్వం దిగజారడం
అవసరాల కొద్దీ అక్షరాలను వంచించడం

ఓ డ్రాక్యులా జననం!

సత్య భాస్కర్

నరహంతకులను సైతం
మానవతా మూర్తులుగా కీర్తించడం
ఒక కళగా అలవాటువుతుంది!
కొరికెయ్యరో నన్ను నమిలెయ్యరో అంటూ
సినీ జగత్తు డబ్బు సంచులకు

కవిత్వం దానోహమంటుంది.
చీరలు మార్చినట్లుగా భావాలు మార్చడం
అవార్డుల కోసం అడ్డదార్లు తొక్కడం
న్యాయ సమ్మతంగానే కనబడుతుంది!
పాలక వర్గాల సేవలో కలం తరించడంతో
కవిత్వం ఇంకిపోతుంది
కవి మరణిస్తాడు.
యువకవుల రక్తాన్ని పీల్చి
కవిగా చెలామణి అయ్యే
డ్రాక్యులాగా అవతరిస్తాడు!

కవితలు

ఆమె

గత రాచరికపు వనిత
వర్తమానపు అన్వేషిత
భవితవ్యపు నవ కవిత

ఆమె

గత స్మృతుల పరదాలు దింపిన
తన భావాల పల్లకిలో
ఆశల బోయాల బరువు పాటతో
వెలుగు వైపు సాగుతోంది

ఆమె

స్వేచ్ఛ ఉన్న బందీ
స్వతంత్రమున్న ఖైదీ
సంపదలున్న బీద
అభ్యుదయ సంఘంలో
అన్నీ అభ్యంతరాలే

అన్వేషిత

గంధమాల

ఇక్కడ

ప్రేమ ఒక ఫ్యాషన్
పెళ్ళి ఒక ఆక్షన్
పెరిగిన విజ్ఞానం
మాతృత్వానికి సైతం
చెబుతోంది అబ్బక్షన్
పెరిగింది సామాజిక నాగరికత

కానీ

అది పాశ్చాత్యుల గాలి నడత

ఇక్కడ

అర్ధం లేని అందాల పోటీలున్నాయి
వాటికి కిరీటాలు ఉన్నాయి

కానీ

మాతృత్వానికి విలువ లేదు
మమతకు తావులేదు

ఇవేవీ తెలియని ఆమె

గత రాచరికపు వనిత

కాంక్షిస్తోంది ఒక ఉజ్వల భవిత

అన్వేషిస్తోంది స్త్రీత్వపు మమతల నాగరికత

ఒక పవిత్ర ప్రేమ కోసం

ఒక ఆదర్శపు పెళ్ళి కోసం

అయింది ఆమె నేటి అన్వేషిత

అందుకే - ఆమె

గత స్మృతుల పరదాలు దింపిన

తన భావాల పల్లకిలో

ఆశల బరువు పాటతో

అన్వేషిస్తోంది ఒక ఉజ్వల భవిత

రైతు వితంతువు

కె. ఆంజనేయ కుమార్

ఆకాశ గుడిసెలో

నక్షత్రాల చిల్లుల కింద

ఒంటరి రైతు వితంతువులా జాబిల్లి

గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకంలో

పనికెరావు పొమ్మన్న కూలీలా

తెల్లముఖం వేసింది.

బండి లచ్చమ్మా... బండి లచ్చమ్మా...

బ్రతుకు బండిని భర్త నర్సింహులు

ఉచిత పురుగుమందు తాగి

అనుచితంగా, అర్థాంతరంగా అంతం చేస్తే...

నీ కలల గోవుల్ని సాకి

సాఫల్య పాలు పితకాల్చిన కొడుకు గోపాలుడు

అదిలాబాద్లో అందని విత్తనాలు అందుకోవాలనో...

హనుమాన్ జంక్షన్లో రూపాయికి ఎక్కువైనా సరే..

సబ్బిడీ విత్తనాలు దక్కించుకోవాలనో...

కాలిఫ్లవర్ విత్తనమై

రాజకీయ మదపుటేసుగుల కాలికింద నలిగిపోయాడా?

నైరుతి రుతుకాలంలో

ఆకాశాన్ని చినుకుల విత్తనాలుగా భూమిపై జల్లినట్లు...

ఓట్ల రుతుకాలంలో

వాగ్దానాల వడగళ్ళని విత్తనాలుగా ప్రజలపై జల్లినట్లు...

రైతుల ఆత్మహత్యల కాలంలో

ఓదార్పు పలుకుల్ని విత్తనాలుగా వారి వితంతువులపై జల్లగానే...

ఏడు సీట్ల మూడుబైర్ల బండిమీద

ఇరవై మానవ అవయవాల మాటల కొండలపై

నీ గుండె రాయిని మోపి

చెకుముకి రాళ్ళ రాపిడిలో నిప్పు పుట్టించినట్లుగా...

ఆశల మంటల్ని రగిలించి

ఆత్మహత్యల దారుల్ని మసి చేద్దామని...

వెళ్ళి వెళ్ళి

గ్రామీణ ఉపాధి హామీ వార్ని

కూలి పని అడిగితే

నీకు మగతోడు లేదని పొమ్మంటూ

రూప్ కస్వర్లా...

భర్త చితిపై ఎందుకు సజీవ దహనం కాలేదని

ఆధునిక మనువుల్లా

నిన్ను నిలబెట్టి ప్రశ్నించారా?

ఓ తలల్లేని పథకాల్లారా...

ఆధునిక మహా భారతంలో

అభిమన్యుడి మరణంతో

మీ పద్మవ్యూహం ఫలించినట్లు కాదు.

శశిరేఖలు ఇంకా

పొలాల పోరు కొనసాగిస్తూనే వున్నారు.

ఈ పుణ్యభూమిలో...

రాజకీయ విధానాలకు ఉన్నది పదవీ వారసత్వ హక్కు.

రైతు వితంతువులకు మాత్రం లేదు పని వారసత్వహక్కు.

ఓ రైతుల్లారా...

మీరిప్పుడు వితంతువులను చెయ్యాల్సింది

మీ భార్యల్ని కాదు.

తెగుళ్ళు రాకుండా శుద్ధి చేయాల్సింది విత్తనాలనూ కాదు.

పాలకుల కల్లబొల్లి వాగ్దానాల్ని

భ్రమ

టంగ్...టంగ్... అంటూ గంటల శబ్దం వినిపిస్తోందే కానీ, ఫైరింజన్ మాత్రం ఆ ప్రాంతానికింకా చేరుకోలేదు. దీనికి తోడు గాలివేగం పెరగడంతో మంటలు, అంటు వ్యాధుల్లా, ఒక గుడిసె నుండి మరో గుడిసెకు వ్యాపిస్తున్నాయి. అరుపులూ, పెదబొబ్బలతో ఆ ప్రాంతమంతా దద్దరిల్లిపోతోంది. జనం హాహాకారాలు పెరిగిపోతున్నాయి.

యాళ్ళ అచ్యుతరామయ్య

ఎట్టకేలకు ఫైరింజన్ అక్కడికి చేరుకుంది. అందులోంచి దిగిన సిబ్బంది పైపులను విప్పి, గుడిసెల మీదికి గురిపెట్టేరు. ఆ పైపులు కూడా మంటలను చిమ్మడం ప్రారంభించేయి. క్షణాల్లో గుడిసెలన్నీ బూడిద కుప్పలుగా మారిపోయేయి. ఎవరిదీ ఫైరింజన్ అని చూస్తే దాని వెనుక 'ప్రభుత్వ వాహనం' అని రాసుంది.

శంకరావుకు ముచ్చెమటలు పోసేయి. టంగ్...టంగ్... ఫైరింజన్ నుండి గంటల శబ్దం మాత్రం ఆగలేదు.

"ఏం... అంతసేపటి నుండి అలారం అలా మోగుతూ ఉంటే, అంతగా ఒంటిమీద స్పృహ లేకుండా పోయిందా! తొందరగా పోయి, పాల పాకెట్టు తీసుకురా!" అంటూ భార్య సీతారత్నం విసుక్కుంది.

అయినప్పటికీ అతని మొహంలో కించిత్ సంతోషం కనిపించింది. గుడిసెలు తగలబడి పోవడం... ఫైరింజన్ నుండి మంటలు రావడం... ఇవన్నీ వట్టికలే అని తేలడంలో అతనికెంతో రిలీఫ్ అనిపిస్తుంది. కొంపలు తగలుబడుతున్నట్లు వచ్చిన కల కంటే ముందు ఓ మంచి కల కూడా వచ్చినట్లు అనిపిస్తోంది కానీ, అదేమిటో మాత్రం గుర్తుకు రావడం లేదు. ఏముంది... ఆ మంచి కలని దొంగలెత్తుకుని పోయి ఉంటారని అతనికి గాఢంగా అనిపించింది.

కాష్టం మీంచి లేచిన శవంలా శంకరావు మంచం మీంచి లేచాడు. చెప్పులు తొడుక్కుని, నిద్రలో నడుస్తున్న వాడిలా మిల్కీబూత్ ని చేరుకున్నాడు. బూత్ లోని అబ్బాయి ఇచ్చిన అరలీటరు పాల ప్యాకెట్టును శంకరావు అరచేతిలో పెట్టుకోగానే చతికిల పడిపోయింది. నిజంగా ఈ ప్యాకెట్టులో అరలీటరు పాలుంటాయా అని అతనికి అనుమానం వచ్చింది. తన తోటి కార్మికుడు ఒకతను చెప్పేడు సిరెంజ్ తో పాలప్యాకెట్టులోంచి పాలను కొద్ది కొద్దిగా తీసేస్తుంటారట!

"పూర్వం - అరవై నాలుగు కళల్లో దొంగతనం ఒకటిగా చెప్పుకొచ్చేరు. ఇప్పుడు అన్ని కళల్లోనూ దొంగతనం ప్రవేశించింది. ప్రస్తుతం - దొంగలు చొరబడని చోటే లేకుండా పోయింది. ఆఖరికి వీకళ్ళు కలల ప్రపంచాన్ని కూడా వదలేదు. అందుకే శ్రీశ్రీ ఎప్పుడో అన్నాడు 'దొంగలంజ కొడకుల సలే మెసలే ఈ ధూర్తలోకంలో' రోజు రోజుకీ లోకం మరింతగా దిగజారిపోతోంది. ఇలా శంకరావు తనలో తానే మాట్లాడుకుంటూ నడుస్తూ ఉంటే, ప్రక్కనే సైకిల్ పై వెదుతున్న కుర్రాడొకరు అతన్ని వింతగా చూసి నవ్వేడు.

ఎవరో మనిషి తన ఇంటి ముందు తచ్చాడుతూ కనిపించడంతో శంకరావుకి అనుమానం వచ్చింది. అతను ఎత్తుగా, మొరటుగా ఉండటంతో, శంకరావు ఏం మాట్లాడకుండానే తనింట్లోకి నడిచాడు.

నిద్రపోతున్న కొడుకుని భుజంపై తట్టి “ఒరేయ్ కిపోర్... మనింటి ముందు ఎవడో అనుమానాస్పదంగా తిరుగుతున్నాడూరా! ఒక్కసారి లేచి, వాణ్ణి గమనించు!” అన్నాడు.

“నాన్నా... రాత్రంతా కరెంటు లేక, దోమలు కుట్టి, కుట్టి చంపేసేయి, ఇప్పుడే కాస్త నిద్రపడుతోందంటే... నీ గోలోకటి!” అంటూ కిపోర్ విసుక్కున్నాడు. అంతకు ముందు రోజే - డిగ్రీ రెండో సంవత్సరం పుస్తకాలు కొనుక్కోవాలని అతను డబ్బులడిగితే, తండ్రి తన బాధల చిట్టాని తెరిచేడు. అప్పటి నుండి కిపోర్ కి చిరుబుర్రు లెక్కువయ్యాయి.

“అది కాదురా..”

“అబ్బా... నీ నన ఆపవు కదా!” అంటూ కిపోర్ విసురుగా లేచి, బయటకు వెళ్ళి వచ్చి “ఎవ్వడూ లేడక్కడ. అంతా నీ అనుమానం!” అంటూ తండ్రిపై విరుచుకుపడ్డాడు.

“అనుమానం కాదురా! వాణ్ణి నేను కళ్యాణా చూస్తేనూ! పగిలిన రెకీ నిర్వహించి, రాత్రిళ్ళు కొంపల్ని దోచేస్తారు”

“ఆ... మనింట్లో మణులూ, మాణిక్యాలు మూలుగుతున్నాయనీ దోచేస్తారు!” అంటూ కిపోర్ మంచంపై వాలి, ముసుగు తన్నేడు.

భార్య ఇచ్చిన టీ నీళ్ళని గొంతులో పోసుకుని అతను లేవబోతుంటే... ఇంట్లోకి జనం గుంపుగా తోసుకుంటూ వచ్చేరు. ఇండాకా తన ఇంటి ముందు తచ్చాడుతూ కనిపించిన మొరటోడు కూడా ఆ గుంపులో ఉండటాన్ని శంకరావు గుర్తించేడు.

ఏం జరిగిందోనని శంకరావు, సీతారత్నం బిక్కు బిక్కుమంటూ వాళ్ళవంక చూసేరు.

ఆ గుంపు మధ్యలో నిలబడిన వ్యక్తి చేతులు రెండూ జోడించి, పళ్ళికిలిస్తూ “ఈసారి ఎన్నికల్లో నాకో అవకాశం ఇవ్వండి...” అంటూ ప్రాధేయ పడుతున్నాడు. చొక్కా లాగా తొడిగిన నీటి ఏనుగులూ ఉన్నాడతను.

“అవకాశం దేనికీ?... దోచుకోవటానికే కదా! అయినా అవకాశం గురించి ప్రజల్ని ప్రాధేయపడటం ఓ ఫార్సు. రిగింగ్ ల పోటీల్లు ధనబలం, భుజబలం ఉన్నవాడే నెగ్గుకొస్తాడు” అని శంకరావు మనసులో అనుకుంటూనే, పైకి మాత్రం “తప్పకుండా, సారీ!” అంటూ తనూ ఓ ప్రతి నమస్కారం పడేసాడు.

పోయిన దఫా ఎన్నికల్లో శంకరావు పోలింగ్ స్టేషన్ దగ్గరకు వెళ్ళేసరికి, అతని ఓటుని అప్పుడే ఎవరో వేసేయడమూ, దొంగటటు వేయడానికొచ్చేవా అని పోలీసులు తన్ని మెడపెట్టి గెంటేయడమూ జరిగేయి. ప్రస్తుత రాజకీయాలూ, ఎన్నికలూ, చట్టసభలూ, పోలీసులూ, సైన్యం, కోర్టులూ, ప్రసారసాధనాలూ... ఇవన్నీ అధికారంలో ఉన్న

వారికి ఊడిగం చేయడానికే ఉన్నాయన్న వాస్తవం అతనికి ఎప్పుడో అర్థమైంది.

ఇండాకా నేను ఊహించింది కరకేనన్నమాట. ప్రచార సమయంలో రాజకీయ నాయకులు ప్రజల దగ్గర రెకీ నిర్వహించి, ఎన్నికల సమయంలో ప్రజల పేరనున్న ఓట్లను పట్టపగలే దొంగిలించుకుపోతారు అని శంకరావు ఆలోచించుకుంటూ, గోడ గడియారం వంక చూసేడు.

భార్య వంట అయిందని చెప్పగానే శంకరావు కంచంలో వేడి వేడి అన్నాన్ని పెట్టుకుని, అవకాయ వేసుకుని గబగబా తినేవాడు. కొంత అన్నాన్నీ, పప్పునూ టిఫిన్ బాక్సులో సర్దుకున్నాడు. కీ ఇచ్చిన బొమ్మలూ నడుచుకుంటూ, బయటపడ్డాడు.

- - -

కంపెనీలోకి అడుగుపెట్టగానే శంకరావుకి దిగులు మరింతగా పెరిగింది. ఒకప్పుడు ఇదే కంపెనీలో పన్నెండు వేలమంది ఉద్యోగులతో కళకళలాడుతూ ఉండేది. ఇప్పుడది మరణ శయ్యపై ఉంది.

తన పక్కనుండే మెషీన్ పైన పనిచేసే అనంతరెడ్డి జాడ కనిపించక పోవడంతో శంకరావుకి అనుమానం వచ్చింది. ఈ మధ్య కంపెనీలో దొంగలు పడి కార్మికులను ఎత్తుకుపోతున్నారు. శంకరావు ఎదుటి మెషిన్ పై పని చేస్తున్న సుందరావుని కలసి, తన అనుమానాన్ని వ్యక్తం చేసేడు.

“ఇంకెక్కడి అనంతరెడ్డి... వి.ఆర్.ఎస్. కింద

అతన్ని మెడపెట్టి గెంటేసేరు” అన్నాడు సుందరరావు.

‘అయితే త్వరలో తనవంతు కూడా రాబోతుందన్న మాట! ఈ ఉపద్రవం ఏదో రెండేళ్ళు ఆగినా బావుండును, కిపోర్ డిగ్రీ పూర్తయిపోయేది!’ అనుకుంటూ శంకరావు తన మెషిన్ దగ్గరకు వచ్చేడు.

- - -

శంకరావు ఓ చెట్టు నీడన నిలబడి, జేబులోని జీతం కవర్ని తెరిచి నోట్లను లెక్కించడం ప్రారంభించేడు. ఇలా చేయడం ఇది మూడోసారి. ‘అనుమానం లేదు. వందనోట్లు మూడు మాయమై పోయేయి. నాకే మాత్రం తెలియకుండా మూడు నోట్లను లాగేసేదంటే, వాడెంత ఘనుడైన దొంగో! రోగికి తెలియకుండా లోపలెక్కడో ఉన్న కిడ్నీలనే దొంగిలించేస్తున్న రోజులివీ!’ అనుకున్నాడు.

ఒక్కసారిగా వృద్ధాప్యపు పులిమీదికి దూకి పంజా విసిరినట్లనిపించిందతనికి. అన్ని జాయింట్లలోనూ విపరీతమైన సలుపులు. ‘ఏమై రెండేళ్ళకే ముసలాడినై పోయినా?’ అన్న దిగులుతో అతను మరింతగా క్రుంగిపోయేడు. అందుకే అన్నాడు శ్రీశ్రీ ‘ఏమై ఏళ్ళ తర్వాత బతకడం అనవసరం’ అని, భద్రత లేనప్పుడు ‘ఏమై ఏళ్ళకు ముందు కూడా జీవించడం అనవసరం అనిపిస్తోంది. అందరూ అతన్ని ఒదిలిపెట్టేసినా, శ్రీశ్రీ ఒక్కడే అతని వెంట ఇంకా నడుస్తున్నాడు.

ఇంటికి చేరువవుతూ ఉంటే, ఈ సమయానికెల్లా తాళం కప్పని తెగ్గోసి, ఇంట్లో దొంగలు పడి, తప్పేకాలతో సహితం సర్వం

దోచుకుపోయింటారని అనిపించిందతనికి. అదే దారిలో వెదుతున్న ఓ వ్యక్తి శంకరావు వంక అనుమానంగా చూసేడు. వెంటనే శంకరావు జీతం కవర్ని జేబుపైనుండే గట్టిగా అదిమి పట్టుకున్నాడు.

ఇంటికి చేరుకునే సరికి, అతని ఊహాకి భిన్నంగా తాళం కప్ప యథాతథంగానే ఉంది. మొలతాడుకు కట్టిన తాళం చెవిని బయటకు తీసి, తాళం కప్పలో పెట్టి తిప్పేడు. ఎన్నిసార్లు తిప్పినా, తాళం చెవి తిరిగిపోతున్నదే కానీ, కప్ప తెరుచుకోవడం లేదు. విసుగొచ్చి తాళం చెవిని జేబులో వేసుకొని, కప్పని గట్టిగా పట్టుకుని గుంజగానే ఊడివచ్చింది. వేసిన తాళం వేసినట్లే ఉన్నా, ఇంట్లోని సామాన్లు చాలా వరకు మాయమైపోయినట్లు గ్రహించడానికి అతనికి ఎంతో సమయం పట్టలేదు.

సరిగ్గా అదే సమయానికి కిషోర్ ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టేడు. చేటపెయ్యాలా ఎండిపోయిన కొడుకుని చూడగానే శంకరావుకి కళ్ళల్లో నీళ్ళు చేపేయి. కిషోర్ పద్దెనిమిదేళ్ళ క్రితమే ఈ ప్రపంచంలోకి వచ్చినా, పద్దెనిమిదో శతాబ్దం నుండి జీవిస్తున్నవాడిలా వాడిపోయి ఉన్నాడు. పుణ్యకాలం రాక పోతుందా అనే ఒక ఆశతో, బాణాల మొనలపై పడుకుని, ఊపిరి బిగపట్టిన కురువుద్దుడు భీష్ముడిలా ఉన్నాడతను. కిషోర్ బిందెలో గ్లాసును ముంచి, నీళ్ళు గడగడా తాగుతూనే ఉన్నాడు.

శంకరావు నెమ్మదిగా కొడుకు దగ్గరకు వచ్చి “కిషోర్! నేనో మాట చెబుతాను - శ్రద్ధగా విను! ఊరకనే కొట్టి పడేయకు! నా జీతంతో - నువ్వు, మీ అమ్మా, నేనూ బతకడం పెద్ద కష్టమేమీ కాదు. కానీ... ప్రతినెలా నా జీతం కవర్ని ఇంటికి తెచ్చేలోగా, దొంగలు దాన్లోంచి కొన్ని నోట్లని కొట్టేస్తున్నారు. వాళ్ళనెలాగైనా పట్టుకోవాలి! ఈ రోజు సంగతే చూడు... ఫ్యాక్టరీ నుండి నేరుగా రైతు బజారుకు వెళ్ళేనా.. అక్కడ కూడా ఓ దొంగ ఎదురై, నా పర్సులోంచి కొంత డబ్బును కాజేసేడురా!” అన్నాడు.

“నాన్నా, నీ పిచ్చితో నన్ను చంపేస్తున్నావ్. ఏదీ - నీ సేలరీ కవరూ, కూరగాయల సంచీ ఇలా ఇవ్వు!” అంటూ కిషోర్ పేపర్ మీద లెక్కలు వేసి “చూడు నాన్నా! ఒక్క పైసా కూడా ఎవరూ కొట్టేయలేదు. నువ్వే కూరగాయలకని ఖర్చు చేసేవు. మాకీ జమా- ఖర్చులు రాయడం కాలేజీలో ఎప్పుడో నేర్చారు” అన్నాడు.

“నీకు అర్థం కావట్లేదురా... మీ కాలేజీ వాళ్ళవన్నీ దొంగ లెక్కలు. అసలు లెక్కలు చెప్పకుండా మిమ్మల్ని మోసం చేస్తున్నారా!” అని శంకరావు అంటుండగా, అతని భార్య సీతారత్నం హడావిడిగా ఇంట్లోకి అడుగు పెట్టింది.

“ఒరే కిషోరూ - గుడి నుండి వస్తుంటే, ఓ దొంగ వెధవ సైకిల్ మీద స్పీడుగా వచ్చి, నా మెళ్ళోని మంగళ సూత్రాన్ని గుంజుకు పోయేడురా!” అంటూ ఆమె కొంగుతో కళ్ళు తుడుచుకుంది.

దీంతో కిషోర్ కి అసహనం మరింతగా పెరిగిపోయింది. “రావే... నీ వొక్కదానివే మిగిలిపోయేవు! ఇప్పటిదాకా నాన్న పిచ్చితో ఛస్తుంటే, నువ్వొచ్చి ఇంకో పిచ్చికథ మొదలెట్టేవా! పోయినవారం నా

కాలేజీ ఫీజు కట్టడానికే కదే నీ మంగళసూత్రాన్ని మార్వాడీ షాపులో అమ్మేసాం!... మీ ఇద్దరి వెర్రి మధ్యా నలిగిపోయి నేను మెంటలూసుపత్రికి పోవాల్సివచ్చేట్లుగా ఉంది” అంటూ విసురుగా బయటకు వెళ్ళిపోయేడు.

- - -

కిషోర్ తన దుఃఖాన్నంతా స్నేహితురాలు శ్రావణి ముందు వెళ్ళగక్కడంతో, అతనికి కాస్త మనసు తేలికపడింది.

కేవలం మాటల ఓదార్పు కాకుండా, అతని సమస్య పరిష్కారానికి ఏమైనా చేయాలనిపించింది శ్రావణికి. “కిషోర్... నీవు చెప్పినదంతా వింటుంటే, మీ తల్లిదండ్రులిద్దరూ ఏదో మానసిక వ్యాధితో బాధపడుతూ, భ్రమలకు గురువుతున్నారనిపిస్తోంది. మంచి మానసిక వైద్యుణ్ణి కన్సల్ట్ చేస్తే మంచిది. డాక్టర్ ఫీజుకో మూడొందలపై, మందులకో వెయ్యి రూపాయిలూ అవసరం కావచ్చు. మీకభ్యంతరం లేకపోతే, నేను దాచుకున్న పాకెట్ మనీ ఓ రెండువేలుంటుంది దానితో మీ వాళ్ళకి వైద్యం చేయించు...”

“శ్రావణి... మన స్నేహం మధ్య డబ్బు అన్నది ఎప్పుడూ రాకూడదు. నీదగ్గరే కాదు, నేనెవరిదగ్గరూ అప్పు తీసుకోదలచుకోలేదు.”

“పోనీ... ఇలా చేస్తే... వి.ఆర్.నగర్ పోలీస్ స్టేషన్ ఎస్.ఐగా పనిచేస్తున్న చంద్రశేఖరావు మా కజిన్. అతనితో ముందుగా మాట్లాడి, మీ పేరెంట్లను పోలీసు స్టేషన్ కి తీసికెళ్ళి, ఈ దొంగతనాలన్నిటి పైనా కంప్లయింట్ ఇప్పిదాం. మా కజిన్ ను ఈ కేసును బుక్ చేసినట్లుగా నటించమని చెబుదాం. కేసు దర్యాప్తులు ఉందని నచ్చచెబుతూ ఉంటే, వాళ్ళ భ్రమ నుండి బయటపడే అవకాశం ఉంది. కాకపోయినా... నష్టమైతే ఉండదు”.

ఖర్చులేని ఆలోచన కావడంతో, కిషోర్ అందుకు వెంటనే అంగీకరించాడు.

- - -

ఎస్.ఐ చంద్రశేఖరావు రాసుకుంటూ పోతుంటే శంకరావు, సీతారత్నం పోటీపడి దొంగతనాల వివరాలు అందిస్తున్నారు. ఎస్.ఐ.గారి ఇబ్బంది చూసి కిషోర్ చాలా ఆందోళన పడుతున్నాడు.

అంతలో మొబైల్ ఫోన్ మోగడంతో, అందులో డిస్ షే అయిన నెంబరు చూడగానే ఎస్.ఐ. షాక్ తగిలిన వాడిలా నిలబడ్డాడు. “సార్... చెప్పండి సార్...” అంటూ ప్రతి పదానికి ముందూ, వెనకా ‘సార్’ అన్న పదాన్ని చేర్చుతూ ఉంటే, ఆరడుగుల చంద్రశేఖరావు అంతలోనే మూడడుగుల మరుగుజ్జుగా రూపాంతరం చెందేడు.

అంతవరకూ ఓ మూలన ముడుచుకుని కూర్చున్న ఓ మధ్య వయస్కురాలైన స్త్రీ - ఎస్.ఐ. దగ్గరికి వచ్చి “అయ్యా... నాకేదో న్యాయం చేస్తామన్నారూ...” అంటూ ప్రాధేయపడింది.

ఎస్.ఐ. ముఖం సీరియస్ గా పెట్టి, ఆమెను బయటకు నడవమన్నట్లుగా సైగ చేసి, ఫోన్ లో సంభాషణను కొనసాగిస్తూ, స్టేషన్ వెనకనున్న ఖాళీ స్థలంలోకి నడిచాడు.

ఆ మాత్రం ఆప్యాయతకే ఆమె చలించిపోయి “నా పేరు భారతమ్మండీ. నన్నొక పెద్ద మనిషి ఓ విదేశీయునికి అమ్మేసాడు. అతను నన్ను పూర్తిగా నాశనం చేసేశాడు. అతనిపై కేసు పెట్టడానికని ఇక్కడికి వచ్చేను” అంది.

“విదేశీయునికి అమ్మేశాక నువ్విక్కడకి ఎలా వచ్చేవూ?” అన్నాడు శంకరావు.

“నా కిడ్నీలు, కాలేయం, గుండె... ఆఖరికి నా మెదడును కూడా ఆ విదేశీయుడు తీసేసుకుని, ఈ శరీరాన్ని మిగల్చడం మూలానా నేను మీకు ఇలా కనిపిస్తున్నా కానీ, నా లోపలంతా డొల్లే!” అంటూ భారతమ్మ కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంది.

అంతల్లో ఓ కానిస్టేబుల్ ఆ రోజు దినపత్రిక నొకదాన్ని తీసికొచ్చి, వెనక పేజీ తెరచి, ఎస్.ఐ.కి కనిపించేలా ఉంచేడు. ప్రధానమంత్రి అదే రోజు నగరానికి వస్తుండడం వలన, ఆయనతో పాటు, అధికారపార్టీ మంత్రులందరి ఫోటోలు వేసి, కార్యక్రమ వివరాలు కూడా ఆ ప్రకటనలో ఇచ్చారు.

ఆ ప్రకటనలోని ఓ ఫోటోపై వేలు నుంచి శంకరావు ఆశ్చర్యంగా చూసి “ఇతనే నా జీతం కవర్లోని డబ్బులు కొట్టేసింది!” అన్నాడు.

మరో ఫోటోని చూపించి సీతారత్నం “ఇతనే కదూ... నా మెడలో గొలుసును తెంపుకుని, పారిపోయింది!” అంటూ నోరు తెరిచింది.

భారతమ్మ కాస్త కళ్ళు పెద్దవిగా తెరచి చూసి, అందులో వేరే ఫోటోని చూపిస్తూ “ఇతనేనమ్మా...నన్ను విదేశీయుడికి అమ్మేసింది!” అంటూ గొల్లుమంది.

కొంత సేపటికి ఎస్.ఐ. తన ఫోన్ వ్యవహారం ముగించుకుని, వీళ్ల దగ్గరకు వచ్చాడు. శంకరావు పేపరును ఎస్.ఐ. ముందు ఉంచి “సార్... ప్రముఖ దొంగలందరి గురించి పేపరులో ప్రకటన ఇచ్చి, చాలా మంచి పని చేసేరండీ. వీళ్ళు ముగ్గురూ మమ్మల్ని చాలా దోచేసేరండీ!” అంటూ ఫోటోలను చూపించాడు. ఎస్.ఐ. చంద్రశేఖరావు షాక్ తిన్నాడు. “వీళ్ళంతా మన మంత్రులు కదా! అని పైకి అని ‘పాపం.. మంత్రులను చూసి, దొంగలని భ్రమ పడుతున్నారు వీళ్ళంతా!’ అని మనసులోనే అనుకుని, వాళ్ళ వంక జాలిగా చూశాడు.

“పాపం దొంగలను పట్టుకుని మంత్రులనుకుంటున్నాడు. ఈయనేం ఎస్.ఐ.!” అని శంకరావు పైకే అనేసి, అతనివంక మరింత జాలిగా చూసాడు.

నేను ఆత్మహత్య చేసుకొంటాను!

పొలాలకు తెలియదు
ఆసామి ఆత్మహత్యకు
కారణాలు....
కాని ఎద్దులకు తెలుసు
సంవత్సరాలుగా
నాగలి పట్టుకొని
ఎంతో కొంత వస్తుందని
కళ్ళల్లో ఆకుపచ్చ
కలల్ని నింపుకొని
తమ వెంటే పాకులాడే
ఆ “ఎముకల గూడు” గూర్చి
అవగాహన ఉన్న తండ్రిలా
యజమాని వీరిని
ఎల్లప్పుడు స్వేచ్ఛగా వదిలేసింది
కనీసం తమ కడుపు నింపుకోవడం
నేర్చుకొంటాయనే ధీమాతో కాబోలు
గతంలో అర్థనగ్గు
అస్థిపంజరాలను చూసిన
ఎద్దులు
చిన్నా పెద్దా నగ్గు అస్థికల్ని
పోల్చుకోలేక పోతున్నాయి.
అది ఆదా? మగా? అని
రెండు జతల కళ్ళు
చూస్తునే ఉన్నాయి

హిందీ మూలం : **ఘనశ్యామ్ శర్మ**
తెలుగు అనువాదం : **డా॥ విప్లవ్ దత్ శుక్లా**

రెండు బ్రతికున్న
అస్థిపంజరాలు
అరణ్యంలోకి వెళ్ళడం
గత సంవత్సరం
పెళ్ళిపట్టు చీరలో
సాగనంపిన
మరో అస్థి పంజరం...
సగం కాలి ఇంటికి వచ్చి
మూర్తి దహన సంస్కారానికి
నోచుకొంది
పంటలు కాదు
గాయాలు నిత్యం పచ్చబడుతున్నాయి
నాగలి వదిలిన ఎద్దులకు
జీవించడం ఎలాగో తెలియక
అడువుల వెంట పోలేక
చావలేక, బ్రతకలేక
“అల్ కబీర్” ఎదురుగా వచ్చి
నిల్చాయి!
ఇంకా ప్రభుత్వం
హరిత క్రాంతిపై
“విచారణ”లు కొనసాగిస్తునే ఉన్నది!!

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక

చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) రు. 120
సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) రు. 150
అయిదేళ్లకు రు. 500
పదేళ్లకు రు. 900
విడి ప్రతి రు. 10

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ బ్రాంచీలన్నిటిలోనూ సాహిత్య ప్రస్థానం లభిస్తుంది. ప్రజాశక్తి దినపత్రిక ఏజంట్లకు చెప్పి వారి ద్వారా కూడా తెప్పించుకోవచ్చు.

మేనేజర్

ప్రస్థానం

1-1-187/1/2, వివేక్ నగర్,

చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20,

ఫోన్: 27660013; వివరాలకు: 9490099059

ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

సాహిత్య ప్రస్థానం అడ్వర్టయిజ్ మెంట్ టారిఫ్

కలర్

టైటిల్ బ్యాక్	రు. 15000
టైటిల్ ఇన్నర్	రు. 12000
లోపలి పేజీ	రు. 10000

స్త్రీల కథల్లో ఉద్యోగినుల జీవన దృశ్యం

ఒత్తిడిని తొలగించుకోవటం శ్రేయస్కరం. తొలగించుకోలేని స్థితిలో అది శారీరక మానసిక రుగ్మతలకు దోహదం అవుతుంది. స్త్రీకి కుటుంబంలో ఇమిడి పోయాక మనసు విప్పి తన బాధ చెప్పుకొనేం దుకు స్నేహితులు తగ్గిపోతారు. సంప్రదాయ బద్ధ సమాజంలో ఇది మామూలే అయినా, స్త్రీ ఒత్తిడిని అధిగమించ లేక పోవటానికి ఇదో ప్రధాన కారణం అవుతూ ఉంది. చెప్పుకొనే వీలులేని ఒత్తిడి మనసుని కుంగ దీయటానికి తారాణ్యాలు పై పేర్కొన్న అంశాలు. మానసికంగా స్త్రీ అనుభవించే ఒత్తిడి సాహిత్యంలో ప్రతిబింబిస్తూ ఉంది.

డా॥ కొలకలూరి మధుజ్యోతి

ఆధునిక కాలంలో, కాల్పనిక సాహిత్యం ఎన్నో నూతన పుంతలు తొక్కింది. వాదాలు, ధోరణులు అనేకం. ఈ సాహిత్యాన్ని తరచి చూసే కొద్ది ఎన్నో వాస్తవాలు ఎన్నో జీవనకోణాలు కనిపిస్తాయి.

ఉద్యోగిని జీవితంలో ఒత్తిడి ఉంది. అసలు స్త్రీ జీవితమే ఒత్తిడి. పైగా ఉద్యోగిని బాధ్యత. ఇంకొంత ఒత్తిడి సహజమే.

ఒత్తిడి ఒక మేర వరమే. పనులు వేగవంతం కావడానికి అది అవసరం. అయితే పరిమితి మించిన, నిరంతరాయం అయిన ఒత్తిడి హర్షణీయం కాదు. వెంటనే తొలగించు కోదగ్గది. 'A build up of long term pressures can lead to the relenters accumulated strain that results in this cirsis' Ip.36 stress survival) అంటారు. Alix kirista. Stress - continous stres - మనిషి మానసిక శక్తులపై ప్రభావం చూపుతాయి.

ఉద్యోగినిపై ఇలాంటి ఒత్తిడి ఎన్నో కోణాలలో ఉంది. అందులో కొన్ని ఇవి.

1. వృత్తి : వృత్తిపరమైన ఒత్తిడి ఉంటుంది. అది ఎక్కువైతే అవధిలేని సమస్యగా మారి మానసిక క్షోభకు కారణం అవుతుంది. వృత్తి సంబంధమైన వ్యధలు అవి కల్పించే మానసిక ఒత్తిడి అనంతం నిజ జీవితంలో ఉన్న వృత్తి సంబంధి ఘర్షణ కొన్ని రచనల్లో కనిపిస్తాయి. ఈ ఒత్తిడి వలన కలిగే

మనోవేదన 'గులాబీలు' (ఓల్గా) నవలలో చిత్రితమైంది.

ఇందులో ప్రధాన పాత్ర కాకపోయినా వృత్తి సంబంధమైన మానసిక ఘర్షణకు గురైన పాత్ర శారద. ప్రధాన నాయకుడు అయిన శ్రీకాంత్ అక్క, ఆమె దాక్షరు. వృత్తిని ప్రేమించే వ్యక్తి. తాను పనిచేసే నర్సింగ్ హోమ్ కి ఎంతో చేసింది. తాను చేసినట్టు తెలియకుండా, అంతా తానే అయి చేసింది. బాగా పుంజుకొన్న ఆస్పత్రిని, దానితోపాటు ఆమె ఉద్యోగాన్ని ఆ యజమాని మంచిరేటుకి అమ్మేశాడు. పైగా జీతం కూడా పెరిగింది. పాత యజమాని మరో నర్సింగ్ హోమ్ తెరిచాడు. ఇక్కడికి వచ్చే (పాతదానికి) పేషెంట్లందరూ అక్కడికి వెళ్తున్నారు. ఒకప్పుడు అంతా తన చేతులపై వెళ్ళనిచ్చిన శారద ఇప్పుడు వేరొకరికి అసిస్ట్ చెయ్యాలి. వైద్యం బాగా తెలిసీ, తన కళ్ళముందే రోగులు మరణిస్తున్నా వైద్యం చేయలేని స్థితి ఇప్పుడు శారదది. తన స్థితి కలిగించిన అసహనం ఆమె మానసిక వేదనకు కారణం అయింది.

పది సంవత్సరాలుగా తాను శ్రీట్ చేసిన షేషంట్ ఖర్చుకి వెరచి ఈ హాస్పిటల్ కు రాలేదు. ఆమెను తానే శ్రీట్ చేస్తానని పాత దాక్షరు బ్రతిమాలినా ఒప్పుకోలేదు. ఇలాంటి స్థితిలో ఆమె వ్యధ- ఒత్తిడి ఆమె మాటల్లోనే తెలుస్తుంది. "ఇప్పుడు నేను పనిచేస్తున్న

హాస్పిటల్ లో డబ్బుకి తప్ప మరిదేనికీ విలువలేదు. మంచీ మానవత్వం సేవ కొన్ని మోరల్ ఏథిక్స్ ఏవీలేవు. డబ్బు గుంజు... ఇంకా గుంజు, ఇంకా గుంజు ఇదొక్కటే సూత్రం. ఒక పేషెంట్ మామూలు జ్వరంతో వచ్చినాసరే, సాన్నింగ్ వరకూ అన్ని పరీక్షలూ చెయ్యందే ఒదలరు. కేవలం డబ్బుకోసమే! నేనక్కడ ఇమడలేకపోతున్నాను శ్రీకాంత్ (పుట 13, గులాబీలు) అంటుంది. గ్లోబలైజేషన్ నేపథ్యంలో మానవుడిని డబ్బు మింగేసే సందర్భాన్ని కూడ చూడవచ్చు. అయితే, వృత్తిపట్ల గౌరవం, సేవా దృక్పథం ఉన్న ఒక దాక్షరు, డబ్బుతో లాక్కుతో అవసరాలతో సాగే నేటి ప్రపంచ పోకడలకు ఎంతలా నలిగిపోతుందో, ఆమె మానసికంగా కృంగిపోవటానికి ఆ ఒత్తిడి ఎంత దోహద మవుతుందో తెలియచేస్తుంది. ఈ నవలలోని శారద పాత్ర.

2. కుటుంబం :

కుటుంబం లోని స్త్రీకి, భార్యగా తల్లిగా గృహిణిగా అత్తగా/కోడలిగా నిర్వర్తించే బాధ్యతలే లెక్కకు మిక్కిలి. ఇవీకాక, ఉద్యోగస్థురాలై ఉంటే ఆ స్త్రీ అనుభవించే శ్రమ ఒత్తిడి పేర్కొనటానికి భాషచాలదు. ఉద్యోగస్థురాలే అయినా, ఆర్థిక స్వావలంబన లేక, ప్రతి విషయానికి భర్తపై ఆధారపడుతూ, ప్రతి పైసాకు భర్తకు వివరణ ఇస్తూ, ఆ ఖర్చుకు అంగీకారం పొందుతూ ఉండటం అనే స్థితి ఎందరో స్త్రీల విషయంలో చాలా సామాన్యం.

'స్వేచ్ఛ' (ఓల్గా) నవలలో అరుణ కట్టడి, కట్టుబాట్ల నుంచి స్వేచ్ఛ పెళ్ళితో వస్తుందనుకొంది. పెళ్ళితోనూ భర్త అదుపు ఆజ్ఞల్లోనే జీవించాల్సి రావటం ఘర్షణకు కారణమయింది. భర్తకు చెప్పకుండా ఏ పనీ చేయకూడదు. చేసినా, దానికి వివరణలు సంజాయిషీలూ ఇవ్వటం, అలా ఇచ్చేటప్పుడు, తప్పు చేసిన భావన కలగటం, అది కుంగదీయటం ఇవన్నీ అరుణలో మానసిక సంఘర్షణకు కారణం అయ్యాయి. సమాజానికి మేలు చేసే ఏ కార్యక్రమంలో ఉన్నా, భార్య బాధ్యతలో, తల్లి బాధ్యతలో భయాలో జాగ్రత్తలో ఏదో ఒకటి మనసులో చొరబడి మనిషిని కూచోనివ్వక నిలవనివ్వక ఒత్తిడి చేస్తాయి. సంపాదన పరురాలై ఉండి కూడా స్వతంత్రంగా ఖర్చు చేసుకోలేని స్థితి, తనకెంతో ఇష్టమైన పనులకు కూడా భర్త వ్యతిరేకత వల్ల సమయాన్ని కేటాయించు కోలేకపోవటం ఒక్కొసారి ఇలాంటి పరిస్థితులలో అబద్ధం చెప్పటం, అలాంటి

పరిస్థితి ఏర్పడం దుకు కుంగిపోవటం ఇవన్నీ కుటుంబ చట్రంలో మానసిక ఘర్షణకు గురయ్యే అరుణలో చూసాం.

3. వృత్తి, ఉద్యోగాలలో లైంగిక వేధింపు : ఉద్యోగినులు ఎదుర్కొనే ప్రధాన సమస్యే ఇది. అంటే ఆ సమస్య సాంద్రత తెలుస్తుంది. స్త్రీ చేసే ఉద్యోగం చిన్నదైనా అత్యున్నత స్థాయి అయినా, ఈ వేధింపు దానివలన కలిగే అలజడి తప్పదు. గతంలో సంచలనం రేపిన రూపన్ బజాజ్ విషయం తెరచురుగు కాక మునుపే 'కేంద్రమంత్రుల రాసలీలలు' (ఆంధ్రజ్యోతి 24.3.05) పేరిట వచ్చిన వార్త సమాజానికి ఇంకా మాయని గాయాన్ని కెలికినట్లయ్యింది. ఒక ఐఎఎస్ అధికారిణిని నలుగురు ఎం.పిలు వేధించటం సభ్య సమాజాన్ని సిగ్గుపడేలా చేసింది. స్త్రీ పట్ల అసభ్య ఆలోచనలు వదులుకోలేని ఓ పితృస్వామిక భావజాలపు నగ్న స్వరూపాన్ని చాటింది. ఈ వేదనల్లో స్త్రీలు ఎంత మానసిక వేదనకు గురవుతారో ఎవరూ గుర్తించరు. కనీసం ఊహించలేరు.

స్త్రీల పట్ల ప్రత్యక్షంగా కాని పరోక్షంగా గాని లైంగిక వేధింపుకు గురి చేయటం వర్తించటం నేరమని సుప్రీంకోర్టు చాటింది. 'ఉద్యోగాలు చేస్తున్న స్త్రీల విషయంలో పురుషుల అశ్లీల ప్రవర్తనా వేధింపులు అంటే

1. అశ్లీల భావనతో స్త్రీలను తాకడం, సైగలు చేయడం
2. లైంగిక పరమైన కోరికలు కోరడం
3. స్త్రీలతో లైంగిక సూచనలనూ చర్చలనూ సంభాషణలనూ ప్రారంభించడం.
4. అశ్లీల దృశ్యాలను చూపడం
5. అశ్లీలతకూ లైంగికతకూ దారితీసే అనుచిత చర్యలు.

ఈ చర్యలన్నీ ప్రత్యక్షంగా చేసినా, పరోక్షంగా చేసినా, అస్పష్టంగా సూచించినా వేధింపుల కిందకే వస్తాయి.

స్త్రీల పట్ల జరిగే ఇటువంటి వేధింపులు చెప్పలేనివి, నిరూపించలేనివి, సాక్ష్యంలేనివి, ఇలాంటివి బాధాకరమైనవి గర్హనీయమైనవి.

స్త్రీలపట్ల - సాక్ష్యం చూపలేని ఇటువంటి వేధింపుకు ఒక ఉదాహరణ కొండేపూడి నిర్మల రాసిన 'పురుగు' (శత్రుస్పర్శ) కథ. ఈ పురుగు అడ్వకేటు సుబ్బారావు. స్త్రీ మోడెస్టీని రక్షించటం ఎలా అనే అంశంపై ఇంటర్వ్యూ చేయటానికి వచ్చిన మహిళా జర్నలిస్టులతో సుబ్బారావు మాట్లాడే ప్రతిమాటా శిక్షార్థమే. కాని, ఆ లాయర్ కు శిక్షపడేలా

ఎవరు చేయగలరు? ఏదీ బలమైన సాక్ష్యం? లాయరు మాటల్లో దొరకడు. ఆ మాటల లోలోతు భావం ఆ జర్నలిస్టులను నిలుపుగా అవమానిస్తున్నా ఏమీ చేయలేని స్థితి వారిది.

నేను అత్యాచారం చేసాననుకో నిన్ను రక్షించడానికి యాక్టు...(26) అంటూ మొదలు పెడతాడు. 'సింపుల్ గా ఇలా నీ చేయి నిమిరినా అది తప్పే' (27) అని నీరజ ఎడమ చెయ్యి నిమిరుతాడు. ఈ చర్య ఏ యాక్టు కిందకి తేవాలంటారని ఆమె అడిగితే 'విషయం చెప్పనివ్వరా' (28) అని దాటేస్తాడు. ఎదురుగా ఉన్నది పరాయి స్త్రీ. ఏం మాట్లాడవచ్చి ఏం మాట్లాడకూడదో తెలియనంతటే అర్చకుడేమీ కాదు. 'శీలం అంటే ఏమిటి... భార్య భర్తలు చేసేది సంసారమూ, నువ్వు నేనూ చేస్తే ఇంకోటి అవుతుందా' (28) అంటాడు. వింటున్న ఆడవాళ్ళు బిక్కచచ్చిపోయి రాసుకొన్నారు.

ఇంతలో ఇంకో అమ్మాయిల గుంపురాగానే ఆ ఇంటర్వ్యూ ఆపి, 'కళ్ళెగరేస్తూ నాలుక చప్పురిస్తూ, చేతులు జాడిస్తూ, కాలు తాటిస్తూ' (29) వారిని పలకరించాడు. వాళ్ళు 'కష్టాల కొలిమిలో మాడిపోతున్న అబల సక్కుబాయిని రక్షించడం కోసం డూప్లికేటు వేషాలు కట్టిన దేవతామూర్తుల్లా కనిపించారు. నీరజ కళ్ళకి వాళ్ళంతా... హమ్మయ్య అత్యాచార పర్యం ఇహ వాళ్ళమీద... నా వంతు ఇప్పుడప్పుడే రాదు (29) అనుకొంది. కథంతా, మానసిక హింస వినేవాళ్ళకు, శునకానందం సుబ్బారావుకు రచయిత్రి సామర్థ్యం ఈ కథా నిర్వహణలో అద్భుతం. ప్రాణాలుగ్గబట్టుకొని బిక్కచచ్చి, మాట్లాడలేక తేగ ఇబ్బంది పడిపోయే, ఈ స్త్రీల వేదన వారినెంత ఒత్తిడికి మానసిక దౌర్బల్యానికి గురిచేసిందో ఊహించవలసిందే.

4. ఆర్థికత : పురుషుడి దోపిడి స్త్రీపై చాలా ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఆమె ఆర్జన పరురాలయితే మరీను. ఆర్జించే సామర్థ్యం ఎక్కువయ్యే కొద్దీ అది మరింత ఎక్కువ. సంపాదనా పరురాలైన స్త్రీకి అది కేవలం శారీరక కష్టం మాత్రమే కాదు. విపరీతమైన మానసిక ఒత్తిడి కూడా.

'ఊరికి పోదాం భూదేవి' (గ్లోబల్ జేషన్ కథలు - నం.ఎస్వీ. సత్యనారాయణ) గీతాంజలి రాసిన కథ. సంపాదన పరురై, రెండు సామాజిక స్థాయిలకు చెందిన ఇద్దరాడవాళ్ళు మానసిక ఒత్తిడిని చిత్రించిన కథ ఇది. వారు శివానీ, ఎల్లమ్మలు. పురుషుడు చేసే ఈ దోపిడి స్త్రీనెంత ఒత్తిడికి గురిచేస్తుందో చెప్పే కథ ఇది.

శివాని లెక్కలు చెప్పడంలో విశేష ప్రజ్ఞ ఉన్న లెక్కరర్. కాలేజీలో పాఠాలూ, తర్వాత ఎంసెట్ కోచింగ్ క్లాసులు మరో రెండు గంటలు దానికి అదనపు వేతనం లభిస్తుంది. ఈ పరుగులతో అలసిపోయే శివాని ఎప్పుడైనా రెస్టు తీసుకొందామన్నా కుదరదు. ఆ గంటకు వచ్చే రెండువందలు పోతాయని దిగులు. కొత్తగా కట్టే ఇంటికి లోటవుతుందనో, కొనబోయే కారుకో లోనుకో ఇంకేదో వస్తువుకో ఆటంకం ఆమె రెస్టు తీసుకొంటే. ఈ వెంపర్లూ శివాని భర్తది, డబ్బున్న చెల్లిలి భర్తకు పోటి. అతని ఆశల పరంపరకు ఆర్జనపరు రాలైన శివానికి తప్పని శ్రమ. ఇంకా ఇంకా సంపాదించటం అతనికి ఇష్టం. శివానికి ఇష్టం లేదు. అయినా తప్పదు. ఆమెకది ఒత్తిడి.

"స్ట్రెస్... ఒత్తిడి... తను కోరుకోని జీవితం. తనది కాని జీవితం నుంచి పారిపోవాలన్న బలమైన కాంక్ష. పోలేని నిస్సహాయత. తనొక డబ్బు సంపాదించే యంత్రం... ఒకసారి ఇరవైవేల కలర్ టీవిగా, ఇంకోసారి పదిహేనువేల ఫ్రిజ్ గా మరోసారి పన్నెండువేల సోఫాసెట్ గా... ఇంకోసారి ఐదువేల వ్యాక్యూం క్లీనర్ గా...." (59) ఇలా తననొక ఇంటిని అలంకరించే వస్తువుగా మార్చిన భర్తను గూర్చిన దిగులు శివానిలో గ్లోబల్ జేషన్ నేపథ్యంలో దట్టే ప్రధాన కేంద్రమై దాని చుట్టూ పరిభ్రమించే లోకం పోకడకు ఓ మచ్చుతునక శివాని భర్త. అతని వలన నిత్యం ఆమె పడే ఒత్తిడి అంతా ఇంతా కాదు. ఏరోజైనా ఎంసెట్ క్లాసులకు వెళ్ళకపోతే కొట్టడానికి కూడా వెనకాడని డబ్బు మనిషి అతను. వాస్తవంలోనే కాదు, కలలలోనూ ఇదే బాధ. ఆమె ఒక సందర్భంలో భర్తను ఎదిరించినా, ఆమెపడే ఒత్తిడి ఎంత అధికమో ఆమె కలలే అందుకు సాక్ష్యం.

శివాని పనిమనిషి ఎల్లమ్మను చెందుకుతినేవాడు అల్లుడు. తనకిచ్చిన కట్టుం తక్కువని, ఇప్పుడు రెండో కూతురికి ఇవ్వబోయే కట్టుం తనకూ ఇవ్వాలని వేధిస్తాడు. ఇవ్వకపోతే పిల్లనొదిలేస్తానంటాడు. మగదక్షత భర్తలేని ఎల్లమ్మకు లేదు. పైగా అల్లుడి వేధింపు. పెద్దకూతురి భవిష్యత్తు చిన్న కూతురి పెళ్ళి, ఎక్కడ నుంచీ డబ్బులు తెచ్చివ్వలేని నిస్సహాయత ఎల్లమ్మపై అనంతమైన ఒత్తిడిని కలిగిస్తాయి. తమ ఊరు వారు ఏర్పర్చిన చిందు భాగవతం ప్రదర్శనతో ఎల్లమ్మ పూనకంతో ఊరిపోవటానికి ఆ ప్రదర్శన కల్పించిన ఉద్వేగమేకాదు. ఆమె గురవుతున్న ఒత్తిడి కారణమే.

తద్వారా, ఎల్లప్పు కొంతలో కొంత తన ఒత్తిడిని ఉపశమింపచేసుకోగలిగింది. మధ్యతరగతి జీవనంలోని శివాని పరిస్థితి ఒత్తిడి తొలగని స్థితే. ఆమెది బంగారు గుడ్డుపెట్టే బాతుకథ గుర్తు చేస్తుంది. “స్త్రీలు బైటకు వచ్చి సామాజిక కార్యకలాపాలలో తమ శక్తి సామర్థ్యాలు నిరూపించుకునే అవకాశాలు పూర్వం కంటే యిప్పుడు కొంత మెరుగైన మాట నిజమే. కాని స్త్రీని తక్కువగానూ భోగవస్తువుగానూ తప్ప చూడలేని పితృసామిక్ సామాజిక వునాది తత్వంబంధమైన సాంస్కృతిక భావజాలం ఏమీ మారలేదు. ఫలితంగా... వివిధ వృత్తి ఉద్యోగాలలోకి ప్రవేశించి పని చేసుకొనే స్త్రీలకు రక్షణ లేకుండా పోతున్నది. ఈ పరిస్థితి స్త్రీల ఉత్సాహాన్ని శక్తి యుక్తులను నీరుకార్చి మట్టివాళ్ళను ఇంటి నాలుగు గోడలలో పరిమితం అయ్యేందుకు ఒత్తిడి తెచ్చేదిగా వుంది. (పుట 113, 114 మహిళా వికాసం, శ్రమ ఉద్యోగం - మల్లాది సుబ్బమ్మ). తెలుగు సాహిత్యంలో స్త్రీల పని భారమూ ప్రతి ఫలనాలూ అనే వ్యాసంలో (సంప్రదాయ సాహిత్యం - స్త్రీ వాద దృక్పథం) అనే వ్యాసంలో కాత్యాయనీ విద్యుహే ఎన్నో నిదర్శనాలను చెప్పారు.

(5) మతం : మతం కొన్ని విధి నిషేధాలను స్త్రీలకై నిర్ణయించింది. పూజలు ప్రతాలు నోములు చేసేది సాధారణంగా కుటుంబాలలో స్త్రీలే. అవి పాటించేటప్పుడు అనుసరించాల్సిన నియమ నిష్ఠలూ పరిపాటే. భక్తి ప్రవత్తులతో చేసేటప్పుడు అవి ఎంత ఇష్టంగా ఉంటాయో తప్పనిసరై తలకు రుద్దినప్పుడు అవి కష్టంగా ఓవలేని బరువుగా తప్పించుకోలేని ఒత్తిడిగా చెప్పుకోలేని మానసిక సంఘర్షణగా ఉంటాయి.

దాన్ని తెలిపే కథ సత్యవతి రాసిన ‘పతిభక్తి (మంత్రనగరిలో) మంగ పనిమనిషి పనిచేసే ఇంటి యజమాని అయ్యప్ప మాలవేస్తే పుట్టెడుపని. ఈ సంవత్సరం అంతపని చాలనట్లు మంగ భర్త రమేష్ భవాని మాల వేశాడు. ఉన్న పనికి తోడు ఈ అదనపు శ్రమ. భర్త కంటే ముందులేచి, స్నానం, పూజా మందిరం సర్ది వండి ఏపూటకాపూట శుభ్రపడి వంట చేసి వేడిగా వడ్డించాలి. చర్చి భవాని తినకూడదు. కనుక భర్తకు తెలియకుండా దాచిన డబ్బు కూడా తీసి అవసరాలకు సర్దింది. ఇంకా అవసరం అయితే పనిచేసే చోట డబ్బు తీసుకొంది. దాదాపు నెల జీతం ముందే తీసుకొంది. నిద్రలేమికి పనికి, అన్నీ సమకూర్చే పరుగులకు, అన్నీ సమకూర్చడానికి డబ్బు

ఏర్పాటు చేసుకోవటానికి మధ్య నలిగి పోయింది మంగ. వారం గడిచేసరికి హుషారు కాస్తా పోయింది. ముప్పై రోజులకు ఇంకెన్నాళ్ళూ అనే స్థితికి వచ్చింది. మాల వేసుకున్నన్ని రోజులైనా భర్త తాగుడు, తనకు తన్నులు తప్పాయి. అదే ఆమెకు ఊరట. కాని ఈ నలభైరోజుల్లో అన్నింటిని సముదాయించ లేక, నిరాటంకంగా భర్త పూనిన దీక్షను సాగించేలా చేయటంతో ఒత్తిడికి నలిగిపోయిన స్త్రీ బాధ ఈ కథలో చూడవచ్చు. అభిమానం చంపుకొని పనిచేసే చోట డబ్బులు అడగాలి. ఇంటిపని ఒత్తిడి ఎంత ఉన్నా పనికి నాగా పెట్టకూడదు. పూజకు భవానికి ఏ ఆటంకం కలగకూడదు. అబద్ధం చెప్పకూడదు. కనుక డబ్బు దాచుకున్న వైసం చెప్పేయాలి. చెప్పేసింది. ఇంతవైవిధ్యాల విభిన్నతల నడుమ కొట్టుమిట్టాడి అలసిన మంగ దైన్యం మత నేపథ్యంలో చెప్పింది రచయిత్రి. పైగా నలభైరోజుల ఎడబాటుతో ఉన్న భర్తను, సరైన తిండి నిద్రాలేకుండా ఉండి పనులు చేసి చేసి అలసిన మంగ సంతోషపెట్టడమూ తప్పలేదు. ‘భక్తి అయినా రక్తి అయినా అనుభవం వాళ్ళది ఆయాసం మనదీ’ (78) అనే ముక్తాయంపు మాటలు స్త్రీని ఎన్ని రకాల ఒత్తిడులకు గురిచేస్తాయో వీటిమధ్య నలిగే మనసుకే తెలుస్తుంది.

6. ఆరోగ్యం : పురుషుడు కల్పించిన ప్రపంచంలో స్త్రీ సుఖదుఃఖాలు, నిమ్నాస్థితాలు ఆరోగ్యనారోగ్యాలకు పురుషుడే కేంద్రబిందువుగా ఉంటున్నాడు. స్త్రీ ఆరోగ్యం జీవితచక్ర వరిణామంలో ఎన్నో ఒడిదుడుకులకు లోనవుతుంది. కాని, పురుషుడి కారణం అయితే...?

స్త్రీని పురుష ప్రపంచం భోగవస్తువుగా మాత్రమే చూడటం లేదు. వారిని ఎన్నో రకాలుగా ఎక్స్ప్లాయిట్ చేస్తూ ఉంది. స్త్రీలోని ప్రేమించేగుణం సున్నిత మనస్తత్వం, ఉద్యోగాల స్వభావం అన్నీ మంచి లక్షణాలే అయినా, అవి మగవాడికి, స్త్రీని దోపిడి చేయటానికి తగిన వాహికలుగా ఆయుధాలుగా ఉన్నాయి. ఈ క్రమంలో స్త్రీలు ఎదుర్కొనే ఒత్తిడి కాని వేదన కాని పురుషులు గుర్తించరు.

కుప్పిలి పద్మ రాసిన కథ ‘సాలభంజిక’ (సాలభంజిక - కుప్పిలిపద్మ) ఇటువంటిది. ప్రైవేటురంగంలో స్త్రీల జీవితాల వైపరీత్యాలను చెప్పేకథ. విదేశాలనుంచి వచ్చే వ్యక్తులకు కంపెనీ ఇవ్వటం కంపెనీలలో పనిచేసే అమ్మాయిల బాధ్యత. వీరు అందంగా

ఉండాలి, ఆరోగ్యంగా ఉండాలి. ఈ రెంటిని కాపాడు కోవాలి. సెన్సాఫ్ హ్యూమర్ తో ఉండాలి. ఎయిడ్స్ లాంటి రోగాల గురించి వీళ్ళు మాట్లాడకుండా జాగ్రత్త పడాలి. కొందరికి జీవిక లేక బ్రతుకు భారమై, బాధ్యతలు ఎక్కువై ఈ రకం జీవితం పట్ల మొగ్గు చూపకతప్పదు. మంచి డిసిగ్నేషన్, మంచి జీతం, ఎవరైనా ఈ మార్గంలో దొరికితే ఈ స్త్రీలకు పెళ్ళి, లేదంటే లేదు. సొమ్ము వచ్చి నంత వరకు ఈ మార్గంలో ఉంది. తర్వాత ఇంకేదో పని చేసుకోవటం వీరి జీవితం.

ఈ జీవితంలో దొరికిన వ్యక్తిని వివాహం చేసుకొని స్థిరపడిన జీవితం మాధురిదయితే, ఈ రకమైన జీవితాన్ని వేరొకరి స్వలాభంకోసం గడిపింది అంజలి. అంజలిని ప్రేమిస్తున్నా అంటూ సెంటిమెంటును ఉపయోగించి ఆమెను మానసికంగా తనపరం చేసుకొని తన ఉన్నతికోసం ఆమెను పావులా వాడి, అందరి దగ్గరకు పంపి తాను స్థిరపడి అంజలిని మోసం చేసి వేరొకరిని వివాహం చేసుకొన్నాడు సురేష్, ఆమెను అర్థికంగా, మానసికంగా, శారీరకంగా, ఎమోషనల్ గా ఎక్స్ ప్లాయిట్ చేశాడు. ఇన్ని దెబ్బలకు, దెబ్బమీద దెబ్బకు కుంగి పోయిన అంజలిని ఎయిడ్స్ వాపు దెబ్బ కొట్టి ఆత్మహత్య ప్రయత్నానికి ప్రేరేపించింది. ఎంత ఒత్తిడినో తట్టుకోగలిగిన అంజలి ఆరోగ్యంపై జరిగిన దాడిని తట్టుకోలేకపోయింది.

స్త్రీ ఆరోగ్యం దృష్టితో ప్రతీకాత్మకంగా సాగిన మరో మంచి కథ పి. సత్యవతి రాసిన ‘సూపర్ మామ్ సిండ్రోమ్’. స్త్రీ ఆరోగ్యాన్ని పురుషుడి కోసమో కుటుంబం కోసమో ఫణంగా పెట్టా ఒత్తిడిని ప్రాణం పోయేంతగా అనుభవించటం ఈ రెండు కథల్లో చూడవచ్చు.

ఒత్తిడిని తొలగించుకోవటం శ్రేయస్కరం. తొలగించుకోలేని స్థితిలో అది శారీరక మానసిక రుగ్మతలకు దోహదం అవుతుంది. స్త్రీకి కుటుంబంలో ఇమిడి పోయాక మనసు విప్పి తన బాధ చెప్పుకొనేందుకు స్నేహితులు తగ్గిపోతారు. సంప్రదాయ బద్ధ సమాజంలో ఇది మామూలే అయినా, స్త్రీ ఒత్తిడిని అధిగమించ లేక పోవటానికి ఇదో ప్రధాన కారణం అవుతూ ఉంది. చెప్పుకొనే వీలులేని ఒత్తిడి మనసుని కుంగ దీయటానికి తార్కాణాలు పై పేర్కొన్న అంశాలు. మానసికంగా స్త్రీ అనుభవించే ఒత్తిడి సాహిత్యంలో ప్రతిబింబిస్తూ ఉంది.

ప్రవాహం

శిరంశెట్టి కాంతారావు

ఉదయం ఎనిమిది గంటలకే అగ్గి కురిపిస్తున్న ఎండను కూడా లెక్క చెయ్యకుండా కుటుంబాలకు కుటుంబాలే కదిలివచ్చి విలేజీ జీడిమెట్ల సోశమ్మ కుంటలో ఇండ్లస్థలాలు ఆక్రమించుకోవడంతో ఎటుచూచినా కలకలంగా ఉంది.

గుడిసెలు వేసుకునేవాళ్ళు వేసుకుంటుంటే... వేసుకున్నవాళ్ళు అప్పటికప్పుడు పొయ్యిలు పెట్టి వంటలు కూడా మొదలు పెడుతున్నారు.

గుడిసెలు వెయ్యడం ఐపోయిన వాళ్ళంతా ఆడా, మగ తేడా లేకుండా కుంటకట్ట మీద చింతలకింద చేరి

“ఐదేండ్ల కింద ఇండ్ల స్థలాలకని పట్టాలిచ్చి, అగో.. ఆడజూపిస్తం, ఇగో... ఈడ జూపిస్తమని డౌలుపుకుంట వస్తున్న గౌర్యంట్లు తీర ఇయ్యాల్లి కొచ్చెతలికి మన కండ్లెదురుంగున్న భూమిని ఎవలకో ఉన్నోళ్ళకు మందుల కంపెనీ పెట్టుకుందుకు పుక్కడుగ కట్టబెడుతుంటే మనం సేతులుముద్దుకొని కూసుటమనుకుండ్రేమో!? ముచ్చెటే లేదు, ఈ భూమిలకెవలోస్తరో రానియ్యండి సూద్దాం” అంటూ రక, రకాలుగా మాట్లాడుకోసాగారు...

పోశమ్మ కుంట ఆక్రమణ విషయం తెలిసిన కుత్బుల్లాపూర్ తహసీల్దార్, ఆర్.డి.ఒలు, బోయన్పల్లి, జీడిమెట్ల, మేడ్చల్, పోలీసు స్టేషన్లకు ఫోన్లమీద సమాచారంమందించి రెండు లారీలనిండా పోలీసుల్ని వెంటబెట్టుకుని బయ్య, బయ్యన కుంట దగ్గరికి ఉరికొచ్చారు.

వచ్చిన ఆపోలీసుల్ని చూసిన ఎవ్వరికైనా కోడిపిల్లల్ని తన్నుకుపోవడాని కొచ్చిన గద్దలే గుర్తుకొస్తాయి. లారీలు పట్టుకుని చింతల కిందికొస్తున్న పోలీసుల్ని అడ్డుకోవడానికి అక్కడున్న జనమంతా ఒకళ్ళు భుజాల మీద ఒకళ్ళు చేతులేసుకుని కోటగోడలా మారిపోతూ “మా ప్రాణాలన్నా ఇడుస్తం గాని, ఏసిన గుడిసెల్ని మాత్రంతీసేది లేదు” అంటూ ఎదురు నిలిచారు.

అందరిలాగే గుడిసె వేసుకున్న దర్జీ బుగ్గయ్య కుటుంబమంతా అక్కడే ఉంది.

పోలీసులు వచ్చిన వెంటనే సరసరా వెళ్ళి మందిలో కలసిపోయిన కోడలు వసంత, కొడుకు నారాయణలనుగురించి ఆందోళన పడుతూ భార్య అంతమ్మను, ముగ్గురు మనవళ్ళనూ కోడి తన రెక్కల కింద శత్రువుల కంట పడకుండా పిల్లలను కమ్ముకున్నట్టు కమ్ముకుంటూ చింతల దిక్కు చూడసాగాడు బుగ్గయ్య.

బుగ్గయ్యది ఫణిగిరి గ్రామం. ఎంతలేదన్నా డెబ్బైఏండ్ల కొచ్చాడు. కంటి చూపు తగ్గలేదు గాని, మోకాళ్ళ నొప్పుల్లో బాధపడుతుంటాడు. ముఖం మీద ముడతలు అతని బ్రతుకులోని ఆటుపోట్లకు గుర్తుగా అన్నిస్తుంటాయి. తెల్లపంచమీద నెహ్రూ కాలర్ లాల్చీ తొడుక్కుని, తలకు రుమాలు చుట్టుకున్నాడు.

తాత, తండ్రిల్లాగే దర్జీపని చేసుకుంటూ బతికిన బుగ్గయ్య, కొడుకు నారాయణ్ణి కూడా తనంత పనోణ్ణి చేశాడు. ఐతే నారాయణ పనోడేగాని ఈ కాలం మనుషుల్లాగా ఎత్తు, జిత్తు లెరగనోడు. పొద్దునలేస్తే రాత్రిదాక మిషన్ మీదనే కూర్చుని పని చేసుకుంటాడు తప్ప వేరే విషయాల జోలికే పోడు.

నారాయణ భార్య వసంత మాత్రం పెనిమిటికి పూర్తి వ్యతిరేకం. చేతిపన్ను, కాజాలు, గుండీలు, కుట్టుకుంటూనే పాడి గేదెను గూడా పెట్టుకుని కేంద్రానికి పాలుపోస్తూ నాలుగు రూపాయిలు వెనకేస్తుంది. ఇంట్లో ఇచ్చుకునుడు, పుచ్చుకునుడు, అంతా ఆమె మీదగానే నడుస్తుంది. ఏ విషయంలోనైనా చొరవ చూపిస్తుంది.

బుగ్గయ్య భార్య అంతమ్మ అతని కంటే ఐదేండ్లు చిన్నది. ఇంతవరకు ఒక్క వెంట్రుక కూడా తెల్లబళ్ళేదాగాని కళ్ళకుమాత్రం ఛత్వారంజోడు వచ్చింది. మనవళ్లను చూసుకోవడం, వండడం - కడగడంతో పాటు ఊళ్ళో వాళ్ళకు బొంతలు కుడుతూ తనవంతుకు తనూ అంతో...ఇంతో.... సంపాదిస్తూనే ఉంటుంది.

అట్లా బుగ్గయ్యోళ్ళకు చేతనిండా పనుండేది.

వాళ్ళ దొంతుల్నిండా ఊళ్ళో రైతులు పెట్టిన ఉలవలు, కందులు, పెసలు నిలువా ఉండేవి.

ఊళ్ళో ఎవరికన్నా ప్రాణం మీదికొచ్చిందంటే అప్పో - సప్పో ఆడుకుంటారన్న పరపతుండేది.

- - -

పున్నమి వెనుక అమావాస్యలా వృత్తిదారులందరికీ వచ్చినట్టే బుగ్గయ్యోళ్ళకు కూడా చెడ్డరోజులోచ్చిపడ్డాయి. ఊళ్ళో ముప్పాతిక ముప్పీసం మంది బట్టలు కుట్టించుకోవడం మానేసి రెడీమేడ్ దుస్తులకు అలవాటు పడిపోయారు. అధవా ఒకవేళ కుట్టించుకోవాల్సి వస్తే అటు సూర్యాపేటలోనో, ఇటు తిరుమలగిరిలోనో పెద్ద టైలరింగ్ షాపుల్లో కుట్టించుకుంటున్నారు తప్ప బుగ్గయ్యోళ్ళ దగ్గరకు రావడం లేదు.

కంటికి కనిపించని పురుగేదో కూకటి వేళ్ళను కొరికేస్తున్న చెట్టులా రోజు, రోజుకూ ఊరి ముఖం చిత్రమే మారిపోసాగింది.

ఇండ్లకు ఇండ్లే తాళాలు పడి జనమంతా ఎండిపోయిన మడుగులోని కొంగల్లా బ్రతుకుదెరువును వెతుక్కుంటూ పట్టణాల బాట పట్టి పోతున్నారు.

బుగ్గయ్య వాళ్ళ దొంతుల్లో గాలిదిప్పగింజలైవ్వు, వాగులూ వర్రెలు నెర్రెలుగొట్టి ఇంటిమీదకి జమ్ముకూడా దొరకడం లేదు.

ఊరూరుకూ వస్తున్న రాజస్టాన్ రగ్గుల మూలంగా ఆఖరికి అంతమ్మబొంతలు కుట్టేపని కూడా అటకెక్కింది.

ఊళ్ళో వాళ్ళకు అప్పు-సప్పు ఇచ్చి ఆడుకున్న బుగ్గయ్య కుటుంబం మిషన్లు మూలపడ్డంతో ఇల్లెలక అప్పల పాలై ఉన్న ఒక్కపాడి గేదేనూ అమ్ముకున్నారు.

అదుగో అప్పుడు

బుగ్గయ్య వాళ్ళింటికి నాలుగిండ్ల ఆవల ఉండే కందుల యాదిరెడ్డి కొడుకు మల్లారెడ్డి నారాయణతోటోడు ఎప్పుడో పదేండ్ల కిందనే తల్లిదండ్రులు పోగానే “ఊళ్ళో ఉన్న భూమి, పుత్రా అమ్ముకుని, వచ్చిన పైకం చేత పట్టుకుని మేనమామ ఊరైన విలేజీ జీడిమెట్ల చేరుకుని, హెచ్.ఎమ్.టి. కంపెనీతో పాటు ఆ చుట్టుపట్టు చిన్న చిన్న కంపెనీల్లో పనిచేసే లేబర్కోసం చిన్న చిన్న గదులన్న రేకులిండ్లు కట్టించి ఆపైన ఫైనాన్స్ దండా చేస్తున్నవాడు. ఫణిగిరి రాముల వారి గుళ్ళో మొక్కులు తీర్చుకోడానికి వచ్చినవాడు. శివుని గుడి ముందు

మారేడు చెట్లకింద ఆ రంగుల మీద కూర్చుని ఊరి విశేషాలు తెలుసుకుంటున్నవాడు. అదే సమయాన గుడిముందు పోతున్న నారాయణ్ణి చూస్తూనే “అరే! పండ్రా? నారిగా! నన్ను జూసిగూడా చూడనట్టే పోతున్నవేండ్రా!?” అంటు పలకరించాడు.

“హేమాళ్ళే”

“చూళ్ళేదా!? నర్లే! నువ్వేం జేస్తున్నవిప్పుడు?” కుశీలం కనుక్కుంటూ అడిగాడు మల్లారెడ్డి.

చేస్తుంకేముంది? సుతారిపన్నకు బోతున్న” బిడెపడుతూ చెప్పాడు నారాయణ.

“అర్రేరేరే..! అట్లనా?! ఎట్ల బతికినోళ్ళు ఎట్టై పోయిండ్రో

చూసినవా? కాలం అట్లపాడైంది!” పక్కనే అప్పటిదాకా మాట్లాడుతున్న మరో చిన్నప్పటి మిత్రునితో అంటూనే నారాయణవైపు తిరిగి” చూడలా! చేతిల విద్యున్నోనివి ఈఊళ్ళుండి ఏం బాదలుపడ్డవ్ గాని, నా ఎమ్మటి పట్నంరా, ఏదో పెద్ద షాపులపెట్టిస్త పీస్వర్కు చేసుకుందువు గాని” అంటు అతని మెదళ్ళో ఓ ఆలోచన విత్తాడు మల్లారెడ్డి.

ఆ తరువాత ఆరునెల్లపాటు తర్జన భర్జనలు పడ్డ మీదట ఇంటికి తాళం గొట్టి ముటా,ముల్లే సర్దుకుని జీడిమెట్ల చేరిన బుగ్గయ్యోళ్ళు అద్దెలకోసమే కట్టించిన మల్లారెడ్డి రేకులగూళ్ళల్లోని ఓ రేకుల గుంట్లో నెలకు ఎనిమిది వందల లెక్కన కిరాయికి దిగిపోయారు.

దిగిన నాలుగోనాడే అల్పాల్లోని సికేరా ఫైల్స్లో నారాయణ పీస్వర్కర్గా చేరితే మరో వారం లోపట కొత్తాపూర్లోని కోళ్ళఫారంలో వాచ్మన్గా కుదిరాడు బుగ్గయ్య. ఇక కోడలు వసంత పక్క రూముల్లో కిరాయుకుంటున్న వాళ్ళతో కలిసిమెల్లగా సుచిత్రలో డైలీ వర్కర్గా చేరింది.

- - -

ఎవరి కష్ట సుఖాలతోనూ సంబంధంలేని కాలం ప్రవాహంలా ముందుకు సాగుతూనే ఉంది.

మల్లారెడ్డి ఇంట్లో దిగిన వారం రోజులకే తామెరిగిన మల్లారెడ్డి ఈ మల్లారెడ్డి కాదని, అతని భార్య నోరు తాటిమట్టలాంటిదని తెలిసిపోయింది బుగ్గయ్య వాళ్ళకు.

ఓ రోజు కంపెనీ ఇంట్లలేనివాళ్ళంతా ఏకమై “రెప్పొద్దున సిటీలోని మన యూనియన్ పెద్ద నాయకులంతా వచ్చి ఇండ్లస్థలాల మీద ఏదో మాట్లాడతారంట. కాబట్టి మనమంత ఏడుగొట్టేతలికి కంపెనీ ముందుండాల్” అంటూ తీర్మానం చేశారు.

దాని కోసం మరునాడు పొద్దున్నే మల్లారెడ్డి భార్యకంటే ముందే పంపు నీళ్లు పడుతున్న వసంతను చూస్తూనే “నల్లనీళ్ళు మాకు సరిపోయినవకనే, కిరాయిలకునోళ్ళంత సమానంగా పట్టుకోవాలని ఎన్నిసార్లు చెప్పినా మీకు సెవ్మీద పేను బారినట్టు గూడ ఉండదులే!? ఊర్లల్ల లెక్కనే బిందెలకుబిందెలు ఆడుకుంటారుగాని నల్ల పైసలియ్యమనేమతలికి మొకం నల్లగా జేసుకుంటారు!” అంటూ పరికకంప తగులుకున్నట్టు తగులుకుంది.

“రాండ్రోజులటో... ఇటో... నల్ల పైసలియ్యందే ఊకుంట్రుండ్రా! నిశ్చయం మీరు పట్టుకున్నవకనేగా మేమంత పట్టుకుంటుంది. కంపెనీ కాడికి జబ్బిబోయ్యోదుండుని ఇయ్యాలొక్క నాడు మీ కంటె ముందల రొండు బిందెలు పట్టుకున్నందుకు నూరు బెట్టి నోరు ముయ్య బడ్డివి?!” గదిలో పెట్టికొట్టిన పిల్లిలా లేచింది వసంత గూడా.

పొద్దున్నే పంచాయితెందుకులే వసంతా! ఒక్క పావుగంటాగితే ఐవెంక మీరే పట్టుకుందరు గాని” వసంత చేతులకు చేతులు తగిలిస్తూ... పంపుకి నీళ్ళ పైపు పెట్టి ఇంట్లోకి తీసుకుపోయాడు మల్లారెడ్డి.

“ఈని చేతులిరిగిపోను, అడమనిషినని గూడ చూడకుంట చేతులు తాటిస్తుండం చూడు!” అనుకున్న వసంత “ఏం పట్టుడు పట్టేలా! మీ పట్టుడు కాంగనే, ఆ బొచ్చుకుక్కతోటి మీ మనవడు తయ్యార్. దానికి తానం జేయించుకుంట నల్లకాన్నుంచి కదలడు. ఇదేదని అడిగితే, నోటికెంత మాటొస్తే అంతమాటంటడం!” కిరాయిలకున్న వాళ్ళు పడుతున్న నీళ్లగోసంతా తన గొంతులో జాలువారుతుంటే అంది మళ్ళీ నోరు మెదపకుండా ఇంట్లోకి జారుకున్నాడు మల్లారెడ్డి.

- - -

అన్నా! ఎప్పుడో పట్టా కాయితాలిచ్చింద్రు గాని ఇంతవరకు జాగులు జూపిచ్చలే. ఆ సంగతేదని తాసిలాఫీస్కుబోతే, ఇగో... అగో... అనుకుంట జరుపుకొస్తుంద్రుగాని జాగమాత్రం సూయించట్టే.

ఊళ్ళల్ల బతుకుదెరువుల్లేక పొట్ట సేతబట్టుకొని పట్టమొస్తిమి. మొత్తమింత అర్రకు వందలొందలు కిరాయి జెప్తుంద్రు. నెలంత కొలువు జేస్తే వచ్చేయి పదిహేను, పదారొందలేనాయె. ఆండ్ల ఇల్లు కిరాయే గట్టల్లా? కడుపుకే దినాల్లా? పోరగాండ్లనే సదివిచ్చుకోవాలా? ఎంత కిరాయి గట్టినా గాఠ అడ్డెకొంపల్ల ఈసమెత్తు సొతంత్ర ముండదని.

మీకేమో భూములైవ్వని చెప్పుకుంటనే అల్లక మాత్రం ఇంకా ప్యాక్టీలు కట్టుకోండ్రని ఎకరాలకెకరాలు కట్టబెడుతుంద్రు” చెప్పినట్టే

మరునాడు ‘సిటీ’ నుండి కంపెనీ దగ్గరకొచ్చిన నాయకులను చుట్టుముట్టి తమ గోడంతా వెళ్ళబోసుకున్నారు కార్మికులంతా.

వాళ్ళ ఆవేదనలను అర్థం చేసుకున్న నాయకులు “చూడండి! మనిషికి, మట్టికి ఉన్న బంధం నీటికి నింగికి ఉన్న సంబంధం వంటిది. ఒకటి లేకపోతే రెండవది లేదు. ఒకదాన్ని లేకుండా చేస్తే సహజంగానే రెండోది కూడా బలహీనపడుతుంది. అలాంటి మన పరిస్థితిని గ్రహించిన సర్కారు కేవలం కాగితాల మీదనే పట్టాలిచ్చి భూమి పంచుతున్నట్టు నటిస్తుంది తప్ప నిజంగా భూమి పంచడం లేదు. ఇదో బ్రహ్మ రహస్యం.

ఒక్కసారి నిజంగా పేదల చేతుల్లోకి భూమంటూ వస్తే సామాజికంగా వాళ్ళు బలపడతారు. ఆర్థికంగా నిలదొక్కుకుంటారు. అప్పుడు వాళ్ళు తమ హక్కుల కోసం రాజ్యాన్ని ప్రశ్నిస్తారు. వాళ్ళ నుండి ప్రశ్నంటూ మొదలైతే అధికారం మనుగడే ప్రశ్నార్థకమవుతుంది. ఈ కిటుకు బాగా తెలుసుకాబట్టే రాజ్యాన్ని ఏలే నాయకులు తమ

చేతుల్లో ఉన్న పోలీసు బలగాన్ని మన మీదకి ఊసిగొలిపి లారీఛార్జీలు, అరెస్టులు, ఆఖరికి తుపాకి కాల్పులు చేయిస్తూ ఉద్యమాలను తొక్కియ్యాలని చూస్తున్నారు.

అయితే ప్రజా ఉద్యమాల వెల్లువను అడ్డుకునే శక్తి ఇంతవరకు భూమీద పుట్టలేదు. ఈ మౌలిక సత్యాన్నే అధికారం మత్తు నెత్తికెక్కిన నాయకులు విస్మరిస్తున్నారు.

మనమంతా కలిసి ఉద్యమిస్తే తప్పకుండా ఇండ్ల స్థలాలను సంపాదించుకోగలం. ఇప్పటికీ మనం

ఎక్కడెక్కడ అసైన్డ్ భూములున్నాయో, ఎక్కడెక్కడ గవర్నమెంట్ భూములు, గ్రామ కంఘం, చెరువు శిఖం భూములున్నాయో సర్వే నెంబర్లతో సహా ఇక్కడున్న తహసీల్దార్కి, ఆర్.డి.ఓ.కి అట్లాగే లోకల్ ఎంఎల్ఎకి రాతపూర్వకంగా తెలియజేశాము. ఐనా ఎప్పుడూ పట్టించుకోవడం లేదు.

వచ్చే ఆదివారం నాడు మళ్ళీ మనందరం ఇక్కడే కలుసుకుని ఇండ్ల స్థలాల కోసం ఏం చేయాలో, ఎలా చేయాలో ఆలోచిద్దాం. ఆ రోజు ఇదే సమయానికి మన వాళ్ళందరినీ ఇక్కడికే రమ్మని చెప్పండి అంటూ ఇంకా అనేక రకాలుగా సమస్యను చర్చించారు.

- - -

“నల్లరు నడిసే ఆకిలి ఇట్లనేనా ఊడ్చుకునేది? మీ ఇండ్ల కాడగూడ ఇట్లనే ఊడ్చుకునేటోళ్ళా? యాడిదాడబెట్టి ఎల్లక్క ఇల్లలికి నట్టు మంచిగూడుస్తున్నవే తియ్యి” కిరాయిలకున్న వాళ్ళతో వంతులేసి వాకిలి ఊడిపించే మల్లారెడ్డి భార్య ఆ రోజు వొంతు ప్రకారం పొద్దునే లేచి వాకిలూడుస్తున్న వసంతను చూస్తూ తన అలవాటు ప్రకారం తీకులు తియ్యసాగింది.

“నాకొచ్చినట్టూడుస్తున్నతీయే. ఏమో! అరివాతలేసి నా ఎమ్మల్లి పడ్డావ్ గాని” ఇంటావిడ సణుగుడు విని, విని విసుగొచ్చిన వసంత దులిపేసింది.

ఆ దులపరింతకు తట్టుకోలేకపోయిన మల్లారెడ్డి భార్య ఒక్కసారిగా రెచ్చిపోయి “అగో! ఊర్లకెల్లి బతకనీకి వచ్చిందానికి ఇంత

బలుపుంటేట్ల? మీరిచ్చే కిరాయి పైసలు మా ఇంట్ల చాయ్ నీళ్ళగ్గాడా సాలవ్. ఏదో ఉన్నారోళ్ళని ఊకుంటుంటే తూడ్చుకుంటుంది. మీరొద్దు, మీ కిరాయొద్దగాని ఎమ్మటే ఇల్లు కాళీ జెయ్యాండ్రీ” ఆఖరి అస్రాన్ని సంధించింది.

“నువ్వు ఆ ఊలకెల్లె నుంచి రాకుంటే, ఈ పట్నాల బుట్టి పట్నాల పెరిగినవా?” అంది వసంత.

అప్పటిదాకా బయట నిలబడి పండ్లు తోముకుంటున్న నారాయణ నోట్లో నురగను ‘ఉఫ్’ మంటు కాలువలో ఊంచి “మంచి గూడవమన్నప్పుడు ఊడుస్తునని ఒక్క మాటంటే వొడ్డి పొయ్యేదానికి పొద్దున్నే ఎందుగ్గోల?” భార్యతో అన్నాడు.

“మోగన్నె, ఇన్నిచ్చుకుంటేగా? గంపెడు కోళ్ళను సాదుడ్డి, గయ్యన్ని ఇంటి నిండ గలీజుగేనా ఏగాదంటగాని, కిరాయికున్నోళ్ళు మాత్రం మంచిగూడ్డేందని యాష్టబెడతది” ఊడుస్తున్న చీపురు తీసుకుపోయి ఇంట్లో పడేస్తూ అంది వసంత.

అట్లా జగడం జరుగుతుండగానే వాకింగ్కి వెళ్ళాల్సిన మల్లారెడ్డికి ఉన్నదొకటి, లేనిదొకటి ఎక్కించి చెప్పిన భార్య మాటలు వింటూనే “నారాయణా ఏందిది? ఉన్నారోళ్ళని తీసుకొచ్చి ఇంట్ల పెట్టుకున్నందుకు బాగానే మర్యాజ్జేస్తుండ్రు! నీ పెండ్లానికి పట్నం నీళ్ళు బాగా వంటబట్టినైతే, ఐనా, మొగోడు తాజేలైతే అడిది గిట్టనే మట్టుదప్పి మాట్లాడుద్దిలే” మొన్నీ మధ్య ఎవ్వరాలేంది జూసి వసంతచెయ్యి పట్టుకుంటే గూబలదిరిపొయ్యేలా సాచికొట్టిన వసంత మీద కసినంతా వెళ్ళగక్కుతూ అన్నాడు.

మల్లారెడ్డి మాటలు నారాయణ పుంసత్వమీద దెబ్బగొట్టినట్టే ఉరుక్కుంటూ వెళ్ళి వసంతను జుట్టుపట్టి వంగదీసి తను ముఖం కడుక్కుంటున్న పాతకాలపు ఇత్తడి చెంబుతోనే వీపు మీద ‘దిమ్మీ, దిమ్మీ’ గుడ్డాడు.

అప్పటిదాకా నిలబడి సోద్యం చూస్తున్న కిరాయిల వాళ్ళంతా చప్పున ఇండ్లలోకి తప్పుకున్నారు. అప్పటికి తృప్తి చెందిన మల్లారెడ్డి భార్య వసంత వైపు విజయహాసంగా చూస్తూ చీపురు కట్ట చేతబట్టింది.

ఇంట్లోకి వెళ్ళిన వసంత కుళ్ళి కుళ్ళి ఏడుస్తూ అరచేతిలో ఎన్నపూసలెక్క చూసుకునే మనిషి ఆ రెడ్డోణ్ణి ఏమనలేక నలుగుర్లో నామీద చెయ్యి జేసుకునే. గీ గొట్లాటకమంత సొంతిల్లు లేకనేగా! ఒక్క మంచందిరిగేంత సొంతగుడిసె ఉన్నా సాలుగాడు” అనుకుంది.

- - -

అనుకున్నట్టే ఆదివారం పొద్దున్నే నాయకులంతా సుచిత్ర దగ్గరకొచ్చి కూర్చుని ఎదురు చూస్తున్న జనం పల్చపల్చగానే కన్నీస్తుండటంతో “ఏంటి?! మనోళ్ళందరినీ పొద్దున్నే రమ్మని చెప్పినారా లేదేంటి!?” అంటూ విచారించారు.

అప్పుడే వచ్చిన వసంత వాళ్ళ మాటలు విని “ఏం జెప్పమంటరన్నా! మా బస్తీల కుర్రోళ్ళు నర్సిమ్మ ఇంట్ల కిరాయికున్న సీకాకులం ఎర్రనాయుడు కిడ్నీలు సెడిపొయ్యి దవకాన్న సచ్చిపోతే ఆ పీనిగెను ఇంట్లకు రానియ్యమని అడ్డందిరిరి. కిరాయికి ఉన్నప్పుడు

మంచి చెడు జర్గుతనే ఉంటది పీనిగెను రానియ్యకపోతే ఎట్ల మరి? ఎంతమంది చెప్పిన ఇనిపిచ్చుకోరైరి. ఇంగం జెయ్యాలి? బజార్ల పీనిగెను బజార్ల నుంచే బొందల గడ్డకు కొంచబోయిరి. గండుకే మనోళ్ళంత ఎనక ముందైంద్రు” అంటూ విషయం వివరించింది.

“గదే సొంత గుడిసె ఉంటే అట్ల కాకపోనుగా” అన్నారెవరో సానుభూతిగా.

“అగ్గిపెట్టెలనుంటి ఇండ్లల్ల ఆలుమొగలు కాపురం జెయ్యడానికి గూడ వశంగాక ఎంతోమంది మొగ బాడుకావులు రోడ్ల పొంటి గడ్డి తింటుండ్రు. అడ్డమైన రోగాలు దగిలిచ్చుకోనొచ్చి బంతిపూలసొంటి పెండ్లాలను కూడ రోగాల పాలు జేస్తుండ్రు. రోగం తోటి తల్లి దండ్రీ బోయినంక పొల్లగాండ్లు అనాధలై రోడ్ల మీద బడుతుండ్రు.”

“పుర్రె సారెడు కిరాయి కొంప్ల ఓ నమొర్తొచ్చినా, ఓ పురుడొచ్చినా ఆడోళ్ళు అరిగోస బడుతుండ్రు.”

అక్కడ చేరిన ఒక్కో మహిళ సొంత ఇల్లు లేమి ఎన్ని సమస్యలకు దారి తీస్తుందో కళ్ళకు కట్టినట్లు వివరిస్తుంటే “అందుకే గదా మనమీ భూసమస్యను ఎత్తుకుంది. ఉద్యమాలు చేస్తుంది. ఎన్ని చేసినా ఈ ప్రభుత్వానికి చీమకుట్టినట్టు కూడా లేదు. భూమి పంచకపోగా పోలీసు బలగంతో మన ఉద్యమాన్ని క్రూరంగా అణిచి వెయ్యాలని చూస్తుంది” అంటూ నాయకులంతా జరుగుతున్న పరిస్థితులను వివరించారు.

ఈలోగా జనమంతా వచ్చి చేరడంతో చేపట్టబోయే కార్యక్రమాలను అందరితో చర్చించిన మీదట వచ్చే బుధవారం పోచమ్మ కుంటలో గుడిసెలెయ్యాలనే నిర్ణయానికొచ్చారు నాయకులంతా.

- - -

“కరుణించి మమ్మేలు అమ్మా భగవానూ
మా బాధలన్నీ పారదోలు అమ్మా భగవానూ”
మూడు రోజుల్నుండి సాయంత్రం ఆరుగంటలయ్యేసరికి ఎక్కడెక్కడి నుండో వచ్చిన ఆడా, మగా అంత మల్లారెడ్డి ఇంట్లో చేరి, ఓ నిలువెత్తు పటంముందు కొబ్బరికాయలు కొట్టి, హారతులు పడుతూ రాత్రి పన్నెండు గంటలదాకా భజనంతోనూ, పాటలతోను ఇల్లు పీకి పందిరెయ్యసాగారు.

పగలంతా కష్టపడి వచ్చిన కిరాయిల వాళ్ళకు అర్ధరాత్రి దాకా నిద్దర్లు లేక ఇబ్బంది కలిగినా ఇదేమని అడిగే ధైర్యం లేక -

“ఇచ్చే కిరాయి ఇచ్చుకుంటనే ఏంది బాంచన్ బతుకులు!? గొర్మెంటోడు ఇండ్లు గట్టియ్యకపోతే మాయె, యాణ్ణన్న ఇంత జాగా జూపిచ్చినాసాలు నాలుగు కొబ్బెరి మట్టలు అడ్డం గట్టుకోవైనా ఆయగ బతుకుదుం.”

“పెత్రమాసకు ఇండ్లల్ల ఉన్నోల్లమంత గూడి ఇంటి ముందల బత్తమ్మ నాడు కుంటమంటె, ఆకిలంత తొక్కిడెద్దన్నోళ్ళు గిప్పుడు జూడు ఎందమందిని తీసుకొచ్చి ఇంట్లనే కూసుండబెట్టుకొని బజన్ను చేస్తుండ్రో.”

“తాలో, తవుకో తన చేస్త పందాలి. కుంటో, గుడ్డో తన కడుపున పుట్టాలన్నట్టు ఎవనిల్లు వానికుంటె ఎవ్వని తీరుగ ఆడు ఒత్తడు గాని గీ కిరాయిండ్లు దండుగ” ఎవరి మనసుల్లో వాళ్ళు అనుకోసాగారు.

- - -

అనుకున్న దాని ప్రకారం బుధవారం ఉదయం ఎనిమిది గంటల కల్లా ఇండ్లు లేని పేదోళ్ళంతా సుచిత్ర దగ్గరికి చేరుకున్నారు.

చంటి పిల్లలను చంకనెత్తుకున్న ఆడవాళ్ళు, చేతికర్రల ఊతం మీద కదలాడే ముసలివాళ్ళు. అటగొయిలి పిల్లగాళ్ళు, మొన్న మొన్ననే పెండ్లైన యువతీ, యువకులు, వాళ్ళూ, వీళ్ళని లేదు ప్రతి ఒక్కళ్ళూ కదిలీ వచ్చారు.

వచ్చిన వాళ్లను వరుసల్లో నిలబెట్టి జండాలు పట్టిన కార్యకర్తలు, నాయకులు ముందు దారితీస్తుంటే బయలుదేరిన ఊరేగింపు గ్రీన్ పార్క్ దాటి, పెట్రోలు బంకు దాటి జీడిమెట్ల గ్రామం రోడ్డు తిరిగి కొత్తగా వెలసిన అపార్టుమెంట్ల ముందు నుండి దాద్రక పబ్లిక్ స్కూలు మీదుగా హనుమాన్ల మందిరం చుట్టేసి కిలోమీటర్ పొడవుతో సాగి, సాగి ఆఖరికి పోషమ్మకుంటకు చేరుకుంది.

అదే ఊపున జండాలు పాతిన జనం వెంటనే గుడిసెలు లేపారు.

- - -

అలా జనం దిక్కు చూస్తూ గతంలోకి వెళ్ళిపోయిన బుగ్గయ్య “మా గుడిసెలు పీకొడ్లు - మమ్మల్ని రోడ్డు పాలు చెయ్యొడ్లు.”

“పోలీస్ దొర్లన్యం నశించాలి - పేదోళ్ళకు భూములు పంచాలి” అంటూ దిక్కులు పిక్చరీల్లేలా వినిస్తున్న నినాదాలకు వాస్తవంలోకొచ్చి చూసేసరికి కళ్ళ ముందు వాతావరణం రణరంగంలా ఉంది.

కొంతమంది పోలీసులు, నాయకులు, కార్యకర్తలు, ఆడా - మగ, ముసలి, పడుచుతేదాల్లేకుండా అందిన వాళ్ళను అందినట్టు

లారీలతో కుమ్మేస్తూ... ఇసుక మూటల్ని ఈడ్చుకెళ్ళినట్టు ఈడ్చుకెళ్ళి లారీల్లో విసిరేస్తున్నారు.

ఇంకొందరు పోలీసులు జనం వేసుకున్న గుడిసెల మీద బడి నల్లగొడ్ల జంగిలి మందలా విరగదొక్కుతూ... దండుకున్న అన్నాలను సైతం నేలపాలు చేస్తూ నానా బీభత్సం సృష్టిస్తున్నారు.

సొంత ఇంటి కోసం ఎన్నో రోజులుగా ఆ పేదవాళ్ళు కంటున్న కలలు సాకారమైనట్టే అయ్యి నేలమట్టమవుతుంటే... తగులుతున్న దెబ్బలను కూడా లెక్కచెయ్యక పోలీసులతో పెనుగులాడసాగారు...

ఆ విధంగా పోలీసులు దాష్టీకాన్ని చూసిన బుగ్గయ్య గుండెలు మండిపోతుంటే నిల్చున్న చెట్టు కింద నుండి బయటికొస్తూ “ఇగో! ఇటీనుండి బిడ్డలారా! ఆగో ఆ చెట్టుకెళ్లి జూడండి! కాకి ఏం సక్కని గూడు పెట్టుకుంది. ఎవల్నున్న ఆ గూడు పీకి సూడమనుండి ఏమైతదో సూద్దాం. ఆ ఒక్క కాకి గూడు పీకితే వంద కాకులురికొస్తే. మనం సీము నెత్తురున్న మనుషులం. ఆ కాకుల పాటి గూడా సెయ్యమా? మనం గూడ అటి లెక్కనే ఏకమై భూమి కోసం కొట్లాడుదాం. ఆ కొట్లాటల సచ్చినా బేత్తరే గాని పట్టినపట్టు ఇడవగూడది” అంటూ వృద్ధ సింహంలా గర్జించి, పోలీసులు చేతుల్నుండి జారిపోయిన జండాను ఎత్తి పట్టి తుది నమరానికి సిద్ధం కావాల్సిందిగా దిశా నిర్దేశంగావించాడు.

ముసలోని ధైర్యానికి విన్నబోయిన పోలీసులు తెప్పరిల్లకముందే మరింత విస్తుబొయ్యేలా “మా గుడిసెలు పీకెయ్యొడ్లు - మా అమ్మ నాయిసలను కొట్టొడ్లు!” పోలీసు క్రోర్యానికి ‘బేర్, బేర్’ మంటూ బెదిరిపోయ లాగాల్లో ఉచ్చలు పోసుకుంటూ దూర దూరంగా నక్కిన పిల్లలంతా బుగ్గయ్య వెనుక చలిచీమల్లా బారులు దీరుతూ బిగ్గరగా నినదించసాగారు.

పిల్లల చేతుల్లో జెండాలు అరుణార్ణవమై భీతి కొల్పుతుంటే పోలీసులెందుకో అప్రయత్నంగా ఒక అడుగు వెనక్కి వేశారు.

రుబాయి

ఎస్.ఆర్. వృక్షీ

ఒక్క రాయిచాలును అద్దం పగిలేందుకు నిప్పు రవ్వొక్కటి చాలు చితిరగిలేందుకు జీవన స్రవంతిలో పయనించు వానికి ఒక్క సుగుణమె చాలు మనిషిగ మిగిలేందుకు

వెండితెర అమ్మాయి వంట నిగ నిగలు కుర్రకారు మదిలోన సెగలూ పొగలు ఊహలు మరిచి, జ్ఞానై రగలకుండా బయట పెట్టర పై పై మెరుగుల వగలు

మదిలోని తలంపులకు తెరపడదు హృది బరువు తరుగు దారగుపడదు కాలుతున్న ఈ బ్రతుకు వేదనని విన్నవించిన ఎవరికి వినపడదు

తామరాకు మీది నీరే మోహబంధం తుట్టలోంచి కారు తేనే స్నేహబంధం బంధువులు వేనవేలున్నా, ఎన్నటికీ నిత్యమైనది భార్యాభర్తలను బంధం

స్వార్థం తాకితే పగలు రగులుతాయి మాటలు రాళ్ళై మనసుకే తగులుతాయి మనసు నిండుగ మలినం పేరుకున్న నరుడి దృష్టికి రాళ్ళే పగులుతాయి

పేదవాళ్ళ బ్రతుకులనిండా కరువు తలుచుకున్న ప్రతి క్షణము ఎదబరువు బతుకుబాట కోసం భవితను సైతం కుదువబెట్టినా దొరకదెక్కడ అరువు

ఎప్పుడు?

నిశాపతి

వారి బండారమును నీరు బయటపెట్ట గల మటంచును హెచ్చరికలవి యేల? వీరి బండారమును వారు వెలికి తేక ఆగి పొమ్మంచు సంకేత మంపగాక?!

ఇరువురు నిటుపోటీ పడి పరస్పరము నాధిపత్యపరమగు పోరున్ నెరపుచు నుండగ నోళ్లను తెరచుక చూచేటి మనకు తెలివున్నట్లా?!

వారిపై వీరు వీరిపై వారు జెప్పు కథల నన్నిటి విని హరికథల వోలె చర్చ సేయుచు ఎవరిదో సంగతివలె ఇరువురును తోడు దొంగలం చెరుగలేక గడపు జాతికి మోక్షమ్ము కలుగు నెప్పుడు?!

మహాతిహాస

మానవ బంధం “పర్వ”

ఎస్.ఎల్. భైరప్ప

‘పర్వ’ రాసిన అనుభవం నాలో ఒక కొత్త భావాన్ని కలిగించింది. నాకొక కొత్త జన్మనిచ్చింది. మన అనేక విశ్వాసాలకు మూలం, రూఢి పరంపరే, సాంప్రదాయమే వీటన్నిటిని వదిలి, జీవితం చివరిలోని ‘చావు దృష్టి’తో జీవితాన్ని చూస్తే కొత్త అవగాహన, జ్ఞానం పుట్టవచ్చు అనే భావం పెరిగింది. నాకింతవరకు గడిచిపోయిన వయస్సెంత? మిగిలిన ఆయుః ప్రమాణం సుమారు ఎంత? అంతలోగా చూడగలిగే అర్థం ఏదైనా ఉందా! అనే మూడు మాటల శ్రుతి మనస్సు లోతుల్లో సదా మోగుతున్నట్లుగా చేసింది...” (‘పర్వ’ నవలలో రచయిత ముందుమాట).

సుమారు 21 నవలలు, ఎన్నో పరిశోధనా వ్యాసాలు, సినిమా నవలలు రాసిన సుప్రసిద్ధ కన్నడ రచయిత ఎస్.ఎల్. భైరప్ప (20-8-1931) మౌలికమైన చింతన గల జ్ఞాని - ఒక నిర్దుష్ట అభిప్రాయం ఏర్పడేంత వరకు భైరప్ప పరిశోధనా దృష్టి విశ్రమించదు - ఆ విధంగా సత్యాన్వేషణలో వారు “ద్రష్ట” అయ్యారు. భారతీయ తత్వశాస్త్రాన్ని ఔపోసన పట్టి దాన్నే ‘మౌలిక విద్య’గా ఒంటపట్టించు కున్నారు. ఎం.ఎ. ఫిలాసఫీ కూడా చేశారు. అది సరిపోదన్నట్లుగా తత్వ శాస్త్ర అధ్యయనానికి తోడుగా భారతీయ “సాందర్భ శాస్త్రాన్ని” ‘ఈస్టబ్లిక్స్ లో పిహెచ్.డి) శోధించి సాధించారు. ఈ నేపథ్యంలోనే చరిత్రను జల్లెడ పట్టారు. రామాయణం మిథ్యగాను భారతం వాస్తవంగాను ప్రచారంలో వున్న జనాంతికం, జిజ్ఞాసువుల్ని నిద్రపోనీయలేదు. కార్యకారణ సంబంధాల్ని రామాయణ భారత పాత్రల్ని వెదికారు. జనవాక్యంగా స్థిరపడ్డ ఆదికావ్యం సారం, పంచమవేదం సారాంశం “రామాయణం రంకు”గాను “భారతం బొంకు”గాను సత్యాన్వేషకుల్ని రెచ్చగొట్టాయి - కాదు “భారతమే రంకు” “రామాయణమే బొంకు” అనేది కూడా పాత్రల స్వభావమైంది. దాదాపు 1922 - 26 ప్రాంతాల్లో పెండ్యాల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి “మహాభారత దర్శనం, రాజనాయక యాగ రహస్యం” అనే

గ్రంథాలు రాసి మహాభారత ప్రామాణికతను నిలదీశాడు. త్రిపురనేని రామస్వామి రామాయణ భారతాల్ని నాటకాల ద్వారా పరిశీలించి కులవ్యవస్థను ముందుకు తెచ్చాడు. అంబేద్కర్ హిందూమతంలోని పొడుపు కథల్ని విప్పి కులపక్షపాతాన్ని నిలదీశాడు. ఇ.వి. రామస్వామి పెరియార్ “కుల గీటు”లో శేష ప్రశ్నల్ని సంధించారు. రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ గతాన్ని పునర్మూల్యాంకనం చేసే ప్రయత్నం చేశారు. డా॥ శాంకాలియా లాంటి పురాతన శాస్త్రవేత్తలు రామాయణ భారతాల “కాల నిర్ణయం” (క్రీ.పూ. 200 నుండి క్రీ.శ. 200 సంవత్సరాల మధ్య కాలం అని నిర్ధారించి) చరిత్రను, పురాణాల్ని, పాత్రల్ని, గాథల్ని, వాస్తవాన్ని కల్పనను వేరు చేసి చూపారు. “కాల నిర్ణయం” కూడా విశ్వాసాల ఆధారంగా కాలదోషమై కూచుంది. సత్యం సాంగో పాంగంగా ముందుకు రాలేదు. ఆపై వచ్చి చేరిన “భగవద్గీత”, యధార్థం బయటకు రాకుండా విరాట విశ్వాసంగా అడ్డుపడింది. మహాభారతం ఏకపక్ష విశ్వాసమై “ఇతిహాసం”గా భీష్మించింది. అయినా జిజ్ఞాసువులు భారత రామాయణాల వాస్తవాల్ని ప్రశ్నిస్తూనే పోయారు. ప్రక్షిప్తాల్ని, రచనా వ్యాప్తిని, కల్పనా చమత్కృతిని, కావ్యాలంకారాన్ని మదింపు చేసి “యుగ వాస్తవాన్ని” బయటకు తెచ్చే ప్రయత్నం

చేశారు. డి.డి.కోశాంబి భగవద్గీత ఔచిత్యాన్ని ప్రశ్నించారు. త్రిపురనేని “పలనాటి వీరగాథల” చరిత్రకు సరికొత్త “భగవద్గీత”ను జోడించారు. “కాల నిర్ణయం” చేయకుండా కథా పాత్రల ఔచిత్యాన్ని తర్కబద్ధం చేసే ప్రయత్నం కూడా “కావ్య దృష్టి”గా రగిలి మిగిలిపోయింది. కథా వాస్తవికత నిగ్గు తేలలేదు. ఇరావతీ కర్వేలాంటివారు ఔచిత్యానికి తార్కికతను ఆలంబనగా తీసుకున్నారు. భారత రామాయణాలు కాలం గడిచిన కొద్దీ కావ్యాలంకార దృష్టిలో మరింత ముచ్చట గొలిపే అసత్య సత్యాలయ్యాయి. “పంచవృక్ష” (1965) మొదట నవలగాను ఆ తర్వాత సినిమాగాను రచయిత భైరప్ప మనకు పరిచయమయ్యారు. ఏ వంశాధిక్యత పరమ పవిత్రంగాను, అనుల్లంఘనీయ జీవిత సూత్రంగాను భావింపబడిందో అదే అబద్ధమని తేలాక విశ్వాసం పటాపంచలవుతుంది. కుప్పకూలిన విశ్వాసం అశాంతిని పెంచుతుంది. చెడిన సమ్మతం సామాజిక ఆలోచనను దెబ్బతీస్తుంది. పరమ పవిత్రమనబడే మూలాలు మనుగడ కోసం అక్రమాలని తేలాక జీవితమే హాస్యాస్పదమనిపిస్తుంది. సాంప్రదాయం కేవలం అతి క్రూరమైన ఆడంబరం అనిపిస్తుంది. “కర్మకాండ”లో సత్యం వికృత సమాధిగా మిగిలిపోతుంది. పంచవృక్షాల మూలాల్ని ప్రశ్నించిన లేక యధార్థాన్ని ముందుకు తెచ్చిన భైరప్ప దృష్టి అవహేళన కాదు. ఒక సత్య సాక్షాత్కారం. అది విశ్వాసభంగం. పల్లెలో పుట్టి నగరాల్లో జీవించడం వల్ల భైరప్ప జీవితానుభవం సమగ్రంగా రూపొందింది. పతనమవుతున్న పల్లెతనం, రంగులీనుతున్న రంగుల వలగా పట్టణం, భైరప్పను జీవితాన్ని మధింపు చేసేట్లుగా వత్తిడి చేసింది. రెండింటిలోనూ చిక్కుకున్న జీవితాన్ని ఎలా కాపాడాలనే చింతన రూపుదాల్చింది. ఆ సత్యాన్వేషణే చిరంతన నవలగా వికాసం చెందింది. ఆ చైతన్యమే అభివ్యక్తిగా కళాఖండంగా మారుతూ పోయింది. “పన్నుపు” వెంటాడే సత్యమైతే కళారూపం పల్లె మట్టి పరిమళమయింది. భైరప్ప సృష్టించిన పాత్రలు ఊహాజనితాలు కావు. అవి మట్టిలోంచి తెన్నుక వచ్చిన సహజానుభూతులు - భైరప్ప సృష్టించిన పాత్రలపై సాగిన చర్చలు ఆరు సంపుటాలుగా వెలువడటం గమనార్హం.

ఆ పాత్రలు వస్తువు పరిధిలోనే వుంటూ కాలాతీతంగా నిత్య సత్యాల్ని చెప్పాయి. మానవీయ స్వర్ణ కోసం భైరవు పాత్రలు నవలా రూపం ధరించాయి. భైరవు భావనాశక్తికి మూలం తల్లి - అందుకతని “పర్వ” (నవల) అంకిత పద్యం అక్షర సాక్ష్యం - ఎవరి ఆలోచనలకు ఇంకా తల్లి స్వస్వం ఇస్తూ వుంటుందో అతని రచనా ప్రపంచానికి తరగని అంతఃకరణ లభిస్తుంది. తల్లి, అభివ్యక్తికి మూలం కావడం సహజం - కాని తల్లి, రచయిత భావనా శక్తికి ఆధారం కావడం అద్భుతం, చరితార్థం.

వేకువ జామున, రాగులు విసిరేటప్పుడు జైమిని పదాలను పాడి, నన్ను మేల్కొల్పి రొట్టె తినిపిస్తూ, అర్థం వివరించి అపురూపమైన తీరిక వేళల్లో,

స్వయంగా పాటలు రాసి
ఆ తర్వాత, నేనూ భాగం పొందేలా
చదివి వినిపించి...

నా పదకొండవ ఏటికి ‘స్మృతి’ అయిపోయిన నా తల్లి గౌరమ్మకు కాదు
నా భావనా శక్తి మూలానికి....

(“పర్వ” అంకితం...!)
“పర్వ” (నవల) దార్శకునికి ప్రేరణగా నిలిచిన తల్లి గౌరమ్మ స్త్రీమిస్తూ ప్రపంచాన్ని పరిచయం చేసిన భౌతిక మాతృమూర్తి మాత్రమే కాదు, ఒక రచయిత (భైరవు) “భావనా శక్తి”కి “మూలం” - ఎవరి మూలాలు తల్లిలో నినదిస్తాయో వారి “భావనా శక్తి” విశ్వజననమై వ్యాపిస్తుంది. అంతేకాదు నంకంచితత్వాల్ని ‘హెచ్చరిస్తాయి’ - "Domestic Walls" విభేదిస్తాయి.

భైరవు నవల “పర్వ”ను పరిచయం చేస్తూ అనువాదకుడు ఆచార్య గంగిశెట్టి లక్ష్మీనారాయణ ముందుకు తెచ్చిన అంశం గమనార్హం.

“మహాభారతంలోని పౌరాణిక కల్పన (Myth) ను, వాస్తవాన్ని (Fact) విడదీసి, ఆనాటి సామాజిక స్వరూపాన్ని మన కళ్ళ ముందు వున్నర్పించిన విద్వత్ ప్రయత్నం (పర్వ - నవల).”

‘పాండవుల పుట్టుకలోని మర్మం’ మహాభారత గాథ చిక్కుముడిని విడదీస్తాయి. “నియోగ పద్ధతి”లో కొడుకుల్ని కనడం ఆనాటి ధర్మం (మను దశ పుత్ర విధానం) - అంతేకాదు “కానీసపద్ధతి”లో కన్న కొడుకుల్ని (కన్నెగా కలిగిన కొడుకుల్ని) వెంటపెట్టుకొని వధువు అత్తవారింటికి వెళ్ళడం నాటి జాతుల

— — — — * * * — — — —

భైరవు హిమాలయ పర్వత ప్రాంతాల్ని తిరిగి సమాచారం సేకరించారు. ఇప్పటికీ గద్వాల్ లాంటి ప్రాంతంలో “ద్రౌపది సాంప్రదాయం” (బహుపతి పద్ధతి) రెండు తాలూకాల్లోని పల్లెల నిండా వున్నట్లు తేలింది. సానపట్టిన సమాచారంలో నాటి జీవన విధానం మూలాలు తెలిశాయి.

— — — — * * * — — — —

(గణ) రాజ్యాల రాచరికాల అనివార్యత - వారసత్వ ఆరాటాల్లో (కుంతి - గాంధారి) “నియోగ పద్ధతి”లో కొడుకుల్ని పోటా పోటీగా (ముందు) కనడం సాపేక్ష ధర్మశాస్త్రాలు - ఇరావతీ కర్వేలాంటివారు తప్పి తీసిన ధర్మ సత్యాలు - మారుతున్న “యుగాంత” ధర్మ స్వరూపాలు - గతాన్ని శాస్త్రంగా చూడటం ఒక నిబద్ధ అవగాహన.

మహాభారత గాథలో కొత్త సత్యాలు తప్పి తీయడానికి వెళ్ళిన సత్యాన్వేషకులందరూ ఆ గాథను, మార్చిన పాత్రల ద్వారా కొత్త రూపంలో నిలబెట్టడానికి ప్రయత్నం చేశారే గాని ఆ పాత్రలు ఆ పాత్రలుగా ఎందుకు రూపం ధరించాయో చెప్పలేకపోయారు. ఎనిమిది వేల శ్లోకాలతో మొదలైన (“జయ”) కావ్యం కాలానుగుణంగా పెరిగి లక్షా ఇరువది వేల (మహాభారత) శ్లోకాలుగా విరాట రూపం పొందింది. జాతుల (తెగల) మనుగడ పోరాటాలు, మారుతున్న సమాజాలు, వాటి అవసరాలు అన్నీ మహాభారత “ఇతిహాసం”లో అల్లుకుపోయాయి. ఈ మానవ సమాజాల పరిణామ గాథలో సమాజాన్ని జీవితాన్ని బింబ ప్రతిబింబంగా నిలపడానికి ప్రయత్నించాడు రచయిత. కథా పరిధి దాటకుండానే పాత్రలు కాలాతీతంగా ప్రవర్తించడం గమనార్హం.

భైరవు హిమాలయ పర్వత ప్రాంతాల్ని తిరిగి సమాచారం సేకరించారు. ఇప్పటికీ గద్వాల్ లాంటి ప్రాంతంలో “ద్రౌపది సాంప్రదాయం” (బహుపతి పద్ధతి) రెండు తాలూకాల్లోని పల్లెల నిండా వున్నట్లు తేలింది. సానపట్టిన సమాచారంలో నాటి జీవన విధానం మూలాలు తెలిశాయి.

“డాక్టర్ థాకర్ పేర్కొనే కృష్ణుని ద్వారక నిజమనడానికి, కాదనడానికి గాని తగినన్ని చారిత్రక ఆధారాలను నేను చర్చించి వ్యక్తీకరించలేదు. అది నా ఉద్దేశమూ కాదు. లోథల్, హరప్ప, మొహంజోదారో మొదలైన

నాగరికతల తవ్వకాలను గురించి నేను చదివిన వివరాలను, నేపథ్యంగా తీసుకుంటే ‘కృష్ణుని ద్వారక అసంభవమేమీ కాదు’ (రచయిత మొగ్గు గమనార్హం) - అంతకంటే మించి ఈ ప్రదేశంలో తిరుగుతూ వుంటే ఈ సముద్ర తీరంలోని ‘రైట్ హాజ్ మీద ఎత్తులో నిల్చుని చూస్తుంటే నా మనస్సు 1975 నుండి విముక్తమై యాదవుల కాలంలోకి వెళ్ళిపోయింది. అప్పటి ఊరు సముద్రం, ప్రజా జీవితం చుట్టు పట్ల భౌగోళిక వివరాలన్నీ నా అనుభవంలో ముడిపడిపోయాయి...

సమకాలీన వస్తువును గూర్చి రాసేటప్పుడు వివరాల కోసం రచయిత తడుము కోసవసరం లేదు. అతనికి తెలియకుండానే అతని అనుభవం పేర్కొన్న వివరాలు రచన అవసరానికి తగిన రూపంలో దూసుకొని వస్తాయి. చారిత్రక వివరాలు అతనికి అనుభవంలో లభించక కేవలం ‘పరిశోధక బుద్ధికి మాత్రం గోచరించడం వల్ల రచనా సమయంలో ద్రవ రూపంగా సాక్షాత్కరించవు.... అయితే ఇప్పుడు ద్వారక నా అనుభవంలోదే నన్ను భావం కలిగింది... (గమనార్హం)... యాదవుల ద్వారకా లోకి నేను ప్రవేశించాను. అవసరమైతే నన్ను ప్రవేశించడానికి కావలసిన శక్తి, దారుల అవగాహన లభించాయి...” (“పర్వ” నవలలో రచయిత ముందుమాట).

చాలాకాలంగా కృష్ణ ద్వారక విశ్వాసానికి చారిత్రక నేపథ్యం అయింది. ‘చారిత్రకత’ విశ్వాసమయినప్పుడు, సత్యాన్వేషణలో కూడా సంక్షోభం పేరుకుంటుంది. ఈ చర్చలోకి వెళ్ళకుండా పాత్రల ప్రాముఖ్యత పెంచి స్థల పురాణాల ప్రాముఖ్యతను తగ్గించారు రచయిత.

“సాహిత్య సృష్టిలో ప్రత్యక్ష పరోక్షాలంటూ అనుభవాన్ని వింగడించడమే తప్ప. నేను రాసే విషయమంతా ప్రత్యక్షమే. ఒకటి రెండు వివరాల్లోనో, శబ్దాల్లోనో, ప్రయత్న స్పృహ వుండవచ్చు. అయితే మూల ద్రవ్యం నా అనుభవం నుండి తోసుకు వస్తుంది. దానికి ఆ కాలం, ఈ కాలం అనే భేదం లేదనే భావన బలపడ్డది... (చర్చనీయాంశం)...

నేను రాస్తున్నది భారత పాత్రల కథను కాదు - మానవ అనుభవానికి చెందిన వివిధ ఆముఖాలు, రూపాలు, మానవ సంబంధ స్వరూప వివేచనలనే స్పృహ నాకు చివరిదాకా ఉంది. ఒక్కో పాత్రనో, సన్నివేశాన్నో రాస్తున్నప్పుడు, వాటి కొత్త

వివరాలు, రూపు రేఖలు దృగ్గోచర మవుతుండేవి.

నా ఊహకు సాక్షాత్కరించిన దానికంటే 'అభివ్యక్తి నవల'గా ఇది పొందిన స్వరూపం అంతర్లీనమైన అర్థాలు పూర్తి భిన్నంగా వచ్చాయి.

'పర్వ' రాసిన అనుభవం నాలో ఒక కొత్త భావాన్ని కలిగించింది. నాకొక కొత్త జన్మనిచ్చింది. మన అనేక విశ్వాసాలకు మూలం, రూఢి పరంపరే, సాంప్రదాయమే వీటన్నిటిని వదిలి, జీవితం చివరిలోని 'చావు దృష్టి'తో జీవితాన్ని చూస్తే కొత్త అవగాహన, జ్ఞానం పుట్టవచ్చు అనే భావం పెరిగింది. నాకింతవరకు గడిచిపోయిన వయస్సెంత? మిగిలిన ఆయుః ప్రమాణం సుమారు ఎంత? అంతలోగా చూడగలిగే అర్థం ఏదైనా ఉందా! అనే మూడు మాటల శ్రుతి మనస్సు లోతుల్లో సదా మోగుతున్నట్లుగా చేసింది..." ('పర్వ' నవలలో రచయిత ముందుమాట).

రచయిత స్వగతంగా చెప్పుకున్న అనుభవం అపూర్వం - ఈ స్వగత ధోరణి భారత పాత్రల్లో కథా గమనంలో కనిపిస్తుంది. మన పక్కనే వచ్చి పాత్రలు మనతో మాట్లాడు తున్నట్లు అనిపిస్తాయి. ఆర్త కథనం, కర్తవ్య శపథంలా ముందుకు సాగుతుంది నిష్టగా.

రచయిత చారిత్రక ఆధారాలు సంతరించుకున్నా వాటి ఉటంకింపులతో రచనను నిస్సారం చేయలేదు. కుంతి, ద్రౌపది పాత్రలు కీలక సందర్భంలో ప్రవేశించి కథా గమనానికి స్వగతాలవుతాయి. ఎంతో ధారణ వుంటేనే గాని రచనకు వాస్తవికత రాదు.

భారత పాత్రల్ని రచయిత ఎక్కడా పురాణ పాత్రలుగా నిలువలేదు. అలా అని పాత్రల్ని స్వేచ్ఛకు వదిలివేయలేదు. అన్ని

పాత్రలు సాపేక్ష సందర్భాలై నిర్మాణమాటంగా మాట్లాడతాయి. ఒక చారిత్రక సందర్భానికి శేష ప్రశ్నలై నిలుస్తాయి. కథ నడిచిన కొద్దీ పొడుపు కథల్లా విచ్చుకుంటాయి. అపూర్వమైన పాత్రల సృష్టి, అద్వితీయమైన కథనం - ముఖ్యంగా "జ్ఞాపకం"లా సాగే "స్వగతం" మానవీయ స్పర్శ అన్ని జమిలిగా అల్లుకుని మహాప్రస్థానం చేస్తాయి.

ఆర్యావర్త సంక్షోభం, వంశ (గణ) రాజ్యాల నిర్మాణం, ముంచుకు వస్తున్న మహాభారత యుద్ధం, సమీకరింపబడుతున్న జాతుల (తెగల) రాజ్యాలు - వారసత్వ సంక్షోభాలు ఎలాగైనా పిల్లల్ని కని వారసత్వ హక్కుల్ని దక్కించుకోవాలనే ఆతృత - ఆటవిక జాతుల గణ రాజ్యాలు, పోడు వ్యవసాయం (ఖాండవ దహనం) - స్వప్రయోజనాన్ని ఒట్టి రూపుదిద్దుకుంటున్న చారిత్రక సందర్భాలు.

మహాభారతాన్ని (పర్వ) పునర్నిర్వచించిన తీరు, చారిత్రక సందర్భం నుండి "అభూత కల్పన" (మిత్)ను తొలగించి, "వాస్తవికత" ఆధారంగా పాత్రలకు ప్రాణ ప్రతిష్ట చేయడం ఒక అపూర్వ సృష్టి. భారత స్థల కాలాదులను శోధించిన ద్రష్ట రచయిత - ద్రష్టత్వంలోంచి తన్నుకు వచ్చిన గాఢానుభూతే స్రష్టత్వం - ద్రష్ట కానివాడు స్రష్ట కాలేదు - రచయిత ద్రష్టగా ఎదిగి స్రష్టగా స్థిరపడ్డాడు.

రచయిత జ్ఞాని కావడం వల్ల ;రచనకు పారమార్థికత లభిస్తుంది. 19 వ శతాబ్దం (18వ శతాబ్దం పారిశ్రామిక విప్లవం సృష్టించిన విలువల మార్పు తర్వాత) నవలను ప్రసాదించింది. అది మానవ ష్యూడల్ సంబంధాల్ని కాపాడటానికి విఫల ప్రయత్నం చేసింది. ఆలంబనగా "ప్రేమ"ను స్వీకరించి

కష్టాల పాలైంది. నవలా నిర్మాణంలో రష్యా రాటుదేలింది. మానవీయ విలువల కోసం, టాల్స్టాయి చేయగలిగినదంతా చేశారు. గోర్కొ కొత్త నవలకు ప్రాణం పోశాడు. బెంగాలీ నవలా రచయితలు శరత్ ఠాగూర్ కాస్త ధైర్యం ఇచ్చారు జీవితానికి - ప్రేంచంద్ బయటి ప్రపంచాన్ని చూస్తే గాని ఇంటి సంబంధాలు అర్థం కావన్నారు.

జ్ఞాని రచయిత కావడం వల్ల రచన ఒక ఇతిహాసం అవుతుంది. "An Epicisre Told" ఆ విధంగా ఒక ఇతిహాసాన్ని మళ్ళీ చెప్పాడు ఖైరప్ప.

కల్పన కళాఖండమై దర్శన మిచ్చినా యధార్థం చింతనగా నిలిచిపోతుంది.

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ మాజీ ప్రధాన కార్యదర్శి ఆచార్య సచ్చిదానందన్, హిందీ రచయిత, పరిశోధకుడు కామ్రేడ్ విజయ రాఘవరెడ్డి, కన్నడ రచయిత, విమర్శకుడు డాక్టర్ ప్రధాన్ గురుదత్త కలిసి మదింపు చేయగా ఎంపికైన నవలా రచయిత డాక్టర్ ఎస్.ఎల్. ఖైరప్ప.

2007, మే 28 సాయంత్రం రవీంద్రభారతిలో జరిగిన సభలో ఎన్.టి.ఆర్. ట్రస్టు సాహితీ పురస్కారం ఈ సంవత్సరానికి డాక్టర్ ఎస్.ఎల్. ఖైరప్పగారికి ఈయడం జరిగింది. మర్నాడు చర్చాగోష్టిలో ఖైరప్ప భావాలు ఉన్నతంగా లేవు - ఇటీవల రాసిన తాజా నవల "ఆవరణ" కూడా మతవాదాన్ని నెత్తిన వేసుకుని భౌతిక ప్రపంచం నుండి జారిపోయింది. అంతటి రచయిత మతతత్వానికి దగ్గర కావడానికి మూలకారణం కర్నాటకలో అభివృద్ధి నిరోధకుల ప్రాబల్యం.

మట్టిబంధం

శ్రమజీవి
స్వేదంలో
మట్టివాసన
స్వేదంతో తడిసిన
మట్టిలో
శ్రమవాసన!

కరువు

ఒకప్పుడు
త్రాగడానికి

మినీ కవితలు

నీరుండేది.
ఏడవడానికి
కన్నీరుండేది.
నేడు
త్రాగడానికి
నీరూలేదు

మధ్య తరగతి!
కమిలిన ఒంటిపై
పి. లక్ష్మణరామ్ సాసిన గోబిముక్క
పేదల పరిస్థితి!

ఏడవడానికి
కన్నీరూ మిగలేదు!

గొర్రె తోకలు

చిరిగిన బనియన్ పై
అతుకుల చొక్కా

ఉక్కు కౌగిలి

గాలానికి చిక్కి చేప
గిలగిలలాడుతోంది
ఓటునోటుకి చిక్కి
ప్రజాస్వామ్యం
వెలవెలబోతోంది!

ఉద్యమ నాటకాలు - సృష్టి - ఆవశ్యకత

కథ, నవలా రచనలు ప్రచురించడంతో దాదాపు పరిసమాప్తమవుతాయి. నాటకం అలాగాదు. ప్రదర్శన, ప్రదర్శనకు చిక్క పడుతుంది. సద్విమర్శలు స్వీకరిస్తూ లోపాల భర్తీకి ముందుకు వస్తుంది. వీలైనంత సంపూర్ణ నాటక విండు ప్రేక్షకులకు అందించడమే నాటక కర్తల లక్ష్యంగా ఉంటుంది.

ప్రజలే చరిత్ర నిర్మాతలు అన్న స్పృహ కలిగి, ప్రజల చైతన్యాన్ని మెట్టు మెట్టుగా పెంచాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తెరిగి, నాటక లక్షణాలు అర్థం చేసుకుని బాధ్యతతో కృషి చేసినప్పుడు మాత్రమే అది సాధ్యమవుతుంది.

శైలి

నాటక రచన పఠనాయోగ్యతకే పరిమితం కాదు. ప్రదర్శన యోగ్యత కలిగి ఉండటమే ఉత్తమ నాటక లక్షణం. ప్రదర్శనతో ప్రజలను రంజింప చేయడం దాని విధి. సజీవ జీవన చిత్రాన్ని ప్రతిబింబించే నాటకం..

ప్రజల హృదయాలపై దృశ్య శ్రవ్యమానమైన విస్ఫుల్ల గాఢముద్రను వేస్తుంది. ఉద్యమ నాటకాలు ఆ దిశలో మరింత శక్తివంతంగా ప్రభావం వేస్తాయి. ఎందుకంటే ఉద్యమ చరిత్రను తమదిగా చేసుకోవడానికి ప్రతి ఒక్కరూ ఉత్సాహపడ్డారు.

ఉద్యమం అంటేనే ప్రజాసమాహం ఓ లక్ష్య సాధనకు చైతన్య ప్రవంతితో కదలడం. అందువలన ఉద్యమ నాటక కర్తలు కూడా ఉద్యమ వాహినీతో మమేకం అవుతుండటం. సృజనశీలురైన రచయితలు, దర్శకులు ఈ కోణంలో తమదైన శైలితో అంతర్భాగమవుతారు. ఉద్యమం - కళలు పరస్పర ప్రభావితాలు అని వేరుగా చెప్పక్కర్లేదు కదా.

2007 ఆగస్టు 1-3 తేదీలలో ప్రజా నాట్యమండలి రాష్ట్ర రాజధాని హైద్రాబాద్ రవీంద్రభారతిలో ఆరు ఉద్యమ నాటకాలు ప్రదర్శించింది. మూడు వీధి నాటకాలు, మూడు స్టేజి నాటకాలు.

1857 ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం - 150 వార్షికోత్సవాలు, భగత్ సింగ్ శతజయంతి ఉత్సవాలు, స్వాతంత్ర్యభారతి 60 ఏళ్ళ వజ్రోత్సవాల సందర్భంగా ప్రజానాట్యమండలి ఈ ఉత్సాహభరిత కార్యక్రమం చేపట్టింది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ స్వర్ణోత్సవాల సందర్భంగా తెలుగుభాషా సాంస్కృతికోద్యమ వికాసానికి కళాయాత్రలు నిర్వహించినట్లు స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ స్ఫూర్తిని కొనిపోవడానికి ఏడాదిపొడుగునా రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ఉద్యమ నాటకాలు శక్తి మేరకు ప్రదర్శించనున్నట్లు తెలిపింది.

ఉద్యమ నాటక కర్తలు మిగిలిన నాటక కర్తల కన్న బాధ్యత వహించాల్సి ఉంటుంది. రచయితలు, దర్శకులు ఉద్యమ చరిత్రను మిడి మిడి జ్ఞానంతో వక్రీకరించకూడదు. అదే సందర్భంలో ఉద్యమ స్ఫూర్తిని, చారిత్రక వాస్తవికతను, నేటి సమాజానికి తగురీతిలో అందించడానికి అప్రమత్తంగా కృషి చేయాలి. సజీవకతకు భంగం వాటిల్లకుండా, ఆకర్షణీయ పద్ధతుల్లో ఉత్తేజభరితంగా సాగుతూ ప్రేక్షకుల్ని ఒకడుగు ముందుకు నడిపించేదిగా ఉండాలి. ఒక విధంగా ఇది కత్తి మీద సాములాంటిదే.

వీధి నాటికలు

1. మన్య విప్లవం - అల్లూరి సీతారామరాజు శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంగా 1997లో పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా కళాకారులు ప్రత్యేకంగా రూపొందించుకున్న నాటిక ఇది. రచన - ప్రజానాట్య మండలి, దర్శకత్వం - శాంతారావు. ప్రముఖ చరిత్రకారులు డా॥ అల్లూరి మురళీగారి పరిశోధక పుస్తకం ఆధారంగా నాటకీకరణ జరిగింది. పాత్రలు, సన్నివేశాలు సహజత్వానికి దగ్గరగా ఉంటాయి. వీధి నాటిక రచనకు దర్శకత్వానికి తనకంటూ విశిష్టమైన విడదీయ రాని ప్రత్యేక వ్యాకరణ సంబంధం ఉంటుంది. ఆ సూత్రానికి లోబడినప్పటికీ ఈ నాటిక రచనలో మరో ప్రత్యేకత ఉన్నది.

నాటిక రెండు పాయలుగా ప్రారంభమవుతుంది. ఒకటి - అమాయిక గిరిజనులపై బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదం సాగించే చూర్రమైన దోపిడీ దౌర్జన్యం, రెండు - విద్యార్థి దశ నుండే సీతారామరాజు సామ్రాజ్యవాదంపై కత్తి గట్టడం. రామరాజు మన్యంలో అడుగిడేటప్పటికి రెండు పాయలు ఒక్కటిగా కలుస్తాయి.

ఒక్క డైలాగ్ కూడా లేకుండా మూడు పోలీస్ స్టేషన్లపై దాడి నిశ్శబ్దంగా సాగుతుంది. అప్పుడు అక్కడ దృశ్యమే మాట్లాడుతుంది. పతాక సన్నివేశంలో రామరాజు భారతమాతను ఇలా వేడుకుంటాడు.

‘అమ్మా! నా వలన ఇక్కడి ప్రజలు చిత్రహింసలు పడుతున్నారు. ఈఘోరకలిని నేను భరింప లేకున్నాను. నీవే దారి చూపాలి! అంటూ కడసారి నమస్కారం చేస్తాడు. చుట్టుతా ఉన్న ప్రేక్షకుల హృదయాలు తాద్యాత్మికతతో ద్రవిస్తాయి.

ఇది నాటి వాస్తవస్థితి. బ్రిటిష్ వారు ఒకవైపు దోపిడీ దుర్మార్గాన్ని సాగిస్తూనే మరోవైపు ఎదురుతిరిగిన వారిపై పాశవిక దమనకాండను కొనసాగించడం, వీరులను చుట్టుముట్టి హతమార్చడం కనిపిస్తుంది. అత్యంత హేయమైన ఈ సామ్రాజ్యవాదపాలనా వైజం ఈ నాటికి కొనసాగుతుందన్న సత్యం మనం మరువలేం.

‘వీర తెలంగాణా’ నాటిక దృశ్యం

2. కొమరంభీమ్ : అల్లం రాజయ్య, సాహు, భూపాల్ పుస్తకాల ఆధారంగా నాటికీకరణ గావించబడింది. రచన - దర్శకత్వం - శాంతారావు, గత ఏడాది నుండి ఆదిలాబాద్ జిల్లా కళాకారులు ప్రదర్శిస్తున్నారు. 50పైగా ప్రదర్శన లిచ్చారు. 'జైబోలో కొమరం భీమ్' పేరిట కళాయాత్ర కూడా నిర్వహించారు.

అటు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదాన్ని, ఇటు నిజాం నిరంకుశత్వాన్ని ఏక కాలంలో ఎదురించిన గోండు వీరుడి కథ ఇది. అసలు అడవికి రాజెవరు? అడవి వారిది (నిజాంది) ఎట్టైంది? పులుల్ని ఎలుగుబంటుల్ని ధైర్యంగా ఎదుర్కొన్న మనం మనిషి రూపంలో ఉండే, వడ్డీ వ్యాపారస్తుల్ని చూసి ఎందుకు భయపడ్తున్నాం?

సహజాతి సహజంగా రేకెత్తే ఈ ప్రశ్నలు భీమ్ను చిన్ననాటి నుండే వెన్నాడుతాయి. రాంజిగోండు సాహసాన్ని, సీతారామరాజు తిరుగుబాటు మెళుకువల్ని పుణికి పుచ్చుకుని జోడేఘాట్ కేంద్రంగా స్వంత సైన్యాన్ని నిర్మించుకుంటాడు. కొండను దిగ్బంధం చేసి శత్రువులు చేసిన బలమైన దాడిలో నేల కొరుగుతాడు.

భూమి కోసం, నీటి కోసం, అడవి కోసం (జల్, జంగ్, జమీన్) ప్రతి గిరిపుత్రుడు పోరాడుతూనే జీవిస్తాడు, పోరాడుతూనే మరణిస్తాడని ప్రకటిస్తాడు. భీమ్ ప్రకటన నేటికీ శిరోధార్యమే. అందుకే కొండ జనుల గుండెల్లో కొలువై నిలిచిపోయాడు. తమ వీరుని చరిత్రను నాటకంగా చూస్తున్నప్పుడు వారి ఆనందానికి అపధులు లేవు.

3. వీర తెలంగాణా: ఓ పుష్కర కాలం క్రితం చైనా డెలిగేషన్ మన రాష్ట్రాన్ని సందర్శించినప్పుడు ఇక్కడి ఎర్రజెండా పోరాట విశిష్టతను రేఖా మాత్రంగా తెలపాలనే సంకల్పంలోంచి పుట్టింది నాటిక. సుందరయ్య గారి 'వీర తెలంగాణా విప్లవ పోరాటం - గుణపాఠాలు' గ్రంథంలోని వివరాలు, ప్రతిజ్ఞ నాటికకు ప్రధానాధారం. రచన - దర్శకత్వం ప్రజానాట్యమండలి ఉమ్మడిగానే సాగించింది. నాటికీకరణలో కీ.శే. ప్రజాదర్శకులు రామనాథంగారి అక్షర కళాయాత్రల అనుభవం, ప్రతిభతోపాటు, నృత్యాల తుదిరూపు ఇవ్వడంలో రమేష్ కృషి తోడైంది.

1996 వీర తెలంగాణా పోరాట స్వర్ణోత్సవాలు నుండి నాటిక అప్రతిహతంగా సాగుతూనే ఉన్నది. నల్గొండ దళం దాదాపు 200 ప్రదర్శన లిచ్చింది. ప్రస్తుతం రంగారెడ్డి, వరంగల్, నెల్లూరు, గుంటూరు జిల్లాలు కూడా నేర్చుకుని ఉత్సాహంగా ప్రదర్శనలిస్తున్నాయి.

నాటిక ఇతివృత్తమే ప్రజల ఘనమైన పోరాట చరిత్ర. బాంఘన్ అన్న ఒక్కోడి చేతే బందూకు పట్టించిన చరిత్ర. ఆ చరిత్రను నాటిక 40ని11ల నిడివిలో కళ్ళముందు మెరుపు వేగంతో సాక్షాత్కరిస్తుంది. పాట నాటికకు ప్రాణం. ప్రజల పాట, ఆట, జీవితం, పోరాటం అన్ని కలిసికట్టుగా ఉచ్చస్థితిలో సాగుతాయి. భాష రాని వారిని సైతం పోరాటస్ఫూర్తితో ఉత్సాహపర్చడం ఈనాటిక ప్రత్యేకత. నాలుగేళ్ళ క్రితం కేరళ వామపక్షాలు ఈ నాటికను ఆహ్వానించి అక్కడ విస్తృతంగా ప్రదర్శన లిచ్చించుకున్నారు. భూపోరాటం ముందుకొస్తున్న నేటి తరుణంలో 'నాటిక మరింత ప్రాధాన్యత సంతరించుకుంటున్నది.

స్టేజి నాటకాలు

1. వీరగంధం

పల్నాటి వీరుడు 'కన్నెగంటె హన్మంతు' ఉద్యమ చరిత్రను 'వీరగంధం' పేరుతో గుంటూరు జిల్లావారు ప్రదర్శించారు.

గుంటూరు జిల్లాలో జరిగిన మూడు ప్రధాన ఉద్యమాల్లో పల్నాటి పుల్లరి పోరాటం ఒకటి. చీరాల, పెదనందిపాడు సహాయ

'వీరగంధం' నాటకం

నిరాకరణ ఉద్యమాలు శాంతియుతంగా విరమించగా పల్నాటిసీమ హన్మంతు రక్త తర్షణతో పునీతమైంది.

శాంతి, సామరస్య, సంస్కార, భావాలతో జీవిస్తున్న ఓ మధ్యతరగతి రైతు (హన్మంతు) గాంధీజీ పిలుపునందుకుని ఉద్యమంలోకి ఉరుకుతాడు. కుల మతాలకు అతీతంగా ప్రజా బలంతో బెబ్బులిగా మారతాడు. ధిక్కార స్వరంతో గాంధీస్తాడు. బ్రిటిష్ వారిని వెలివేసి అన్న పానీయాలు అందకుండా చేస్తాడు. ఎక్కడక్కడ పశువుల వేలంలు నిలిపివేస్తాడు. ఒక్కముక్కలో చెప్పాలంటే వారి యంత్రాంగాన్ని స్తంభింపచేస్తాడు. కలెక్టర్ రూథర్ఫర్డ్ కంటి మీద కనుకు లేకుండా చేస్తాడు.

మరోవైపు పండుగ జాతరలన్ని ఉద్యమ జాతరలవుతాయి. ఊరేగింపు సభలపై దేవుని పటాల స్థానంలో జాతీయ నాయకులు పటాలు వెలుస్తాయి. చివరకు శివరాత్రి నాడు పథకం వేసి ఒంటరిగా హన్మంతును చుట్టుముట్టి కాల్చి చంపుతారు.

రెండేళ్ళ క్రితం ప్రజానాట్యమండలి మహాసభల సందర్భంగా స్టేజినాటకాలకు మరల తెరతీసినప్పుడు ఈ నాటకాన్ని ప్రదర్శించారు. నిర్వహణ సహకారం కాళిదాసు అందించగా ప్రదర్శనకు అనువైన చేర్పులు మార్పులు శాంతారావు చేపట్టారు.

2. సత్యవాగ్గేయం

మాకొద్దు తెల్లదొరతనం పాటతో బ్రిటిష్ వారిని గడగడలా ఉంచిన ఉద్యమకవి, గాయకుడు గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణ, ఆ మహనీయుని జీవన చరిత్రను సత్యవాగ్గేయం పేరుతో తూ||గో|| జిల్లావారు ప్రదర్శించారు.

జీవితంలో ఎంత సాధారణత, నిరాంధరత, సమ్రుత ఉంటుందో నాటకం కూడా అదే రీతిలో సాగుతుంది. గురజాడ సంస్కరణ సభతో ప్రారంభమైన నాటకం గరిమెళ్ళ సంస్కరణతో ముగుస్తుంది. విద్యార్థిగా వున్న గరిమెళ్ళకు గాంధీజీ ఆరాధ్యదైవం. బ్రిటిష్ వారి అక్రమాలపై, దుర్మార్గాలపై పాటలతో ధ్వజమెత్తుతాడు. ఎప్పటికప్పుడు ప్రజల బాణీల్లో ఆశువుగా పాటలు అల్లడం, పాడటం, ఆ తర్వాత అవి జననోళ్ళలో నానుతూ జన జీవితాల్లో అంతర్భాగం కావడం ఓ సహజ ప్రక్రియగా నిత్య ప్రవంతుగా సాగిపోతూ ఉంటుంది.

రాజమండ్రిలోని బ్రేకన్ దొర గరిమెళ్ళ పాట విని గగుర్పాటు చెంది జైలు శిక్ష విధిస్తాడు. మద్రాసు కోర్టు జడ్జి ఆయన పాటలను నిషేధించి లిఖిత ప్రతులను ఆయన కళ్ళముందే తగులపడ్డాడు. సబర్బాతి ఆశ్రమం వెళ్ళి జాతీయ కవిగా గాంధీజీ ప్రశంసలు పొందుతాడు.

దళిత పక్షాన నిలుస్తాడు. దుర్బర దారిద్ర్యాన్ని అనుభవిస్తాడు. అయినా ఆయన కలం గళం చలించవు. మొక్క వోని దీక్షతో నిర్విరామ సమరం సాగిస్తూనే ఉంటాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం కాంగ్రెస్ అక్రమ విధానాలను ఎండగట్టడంలో కూడా ఏమాత్రం మినహాయింపు ఉండదు. ఎక్కడా రాజీ వుండదు. ప్రజల దారిద్ర్యమే తన దారిద్ర్యం. ప్రజల పరువు బ్రతుకే తన పరువు బ్రతుకు అని నిర్ణయంగా ప్రకటిస్తాడు. బిక్షాటనకు సైతం వెరవదు. కడకు అంధుడైన ఉద్యమ గీతాలకై తపిస్తాడు.

అ మార్గంలో శుష్కించి కన్ను మూస్తాడు.

‘నీ జీవితమొక విషాద గాయం

తెలుగు జాతికది ఉషోదయ గేయం’ అన్నట్లు గరిమెళ్ళ స్ఫూర్తి నిత్యసత్యమై నిలుస్తుంది. నిజమైన ఉద్యమకారులకు, కవులకు, గాయకులకు పాఠమై నడిపిస్తుంది.

ఈ ఏడు ఉగాదినాడు పెద్దాపురంలో తొలి ప్రదర్శన యిచ్చిన ఈ నాటకానికి రచన, దర్శకత్వం - దేవి, రచనా సహకారం హరీష్, సంగీత సహకారం రాజేష్, నిర్వహణ - యాసలపు సూర్యారావు, శిక్షణ - పర్యవేక్షణ శాంతారావు.

3. పాలెగాడు

రేనాటి వీరుడు ఉయ్యాలవాడ నర్సింహారెడ్డి పోరాట చరిత్రను పాలెగాడు పేరుతో కర్నూలు జిల్లాలో ప్రదర్శించారు

1857కు పదేళ్ళకు పూర్వమే. ఈ చరిత్ర నడిచింది. ఈ స్టిండియా కంపెనీ అధిపత్యానికి ఏ మాత్రం లొంగని నర్సింహారెడ్డి రాయలసీమలోని 66 గ్రామాల పరగణాకి అధిపతి. పాలెగాడు బ్రిటిష్ అధికారులు సీచంగా అందించే తవర్టీ (పింఛన్) కోసం తిరగబడ్డాడు. ప్రజల్లో కలుస్తున్న కొద్దీ ప్రజల కష్టనష్టాలు తెలుసుకుంటాడు. వారి నీతి నిజాయితీలకు ముగ్ధుడవుతాడు. వారి ఆదరాభిమానాలకు పొంగిపోతాడు. మరోవైపు పాలిగానికి బ్రిటిష్వారి దోపిడీ, దుర్మార్గం దమననీతి అర్థమవుతాయి. కసిరేగుతుంది. బ్రిటిష్ తొత్తులైన నవాబులు దొరల కుట్రలు కుయుక్తులు కూడా తెలుస్తాయి.

తెల్లదొరలను సముద్రపు దొంగలుగా, ఖాసికోర్సుగా బందిపోట్లుగా అభివర్ణిస్తాడు. కలసికుట్టుగా వారిని తరిమికొట్టడం తమ ప్రాంతానికి విముక్తి లేదనే కృత నిశ్చయానికి వస్తాడు. శపథం పడ్డాడు. ఇక తన వారికి యుద్ధ శిక్షణ నిస్తాడు. వ్యూహ ప్రతి వ్యూహాలతో ఎత్తులకు పై ఎత్తు వేస్తూ బ్రిటిష్ వారిని చిత్తు చేస్తుంటాడు.

ఒకానొక సందర్భంలో తెలియక మత్తుకలిపిన ఆహారం భుజించి యుద్ధంలో కాలికిగాయమై క్షతగాత్రుడవుతాడు. బ్రిటిష్ దొరలు అతడిని నిరాయుధుణ్ణి చేసి గొలుసుతో బంధించి ఈడ్చుకెళ్ళి

‘సత్యవాగ్గేయం’ నాటకంలో ఒక దృశ్యం

‘పాలెగాడు’

కోయిలకుంట కోట బురుజుకు ఉరివేసి హతమారుస్తారు. ప్రజలను భయబ్రాంతుల్ని చేసేందుకు మృతదేహాన్ని అలానే చాలాకాలం వ్రేలాడదీసి ఉంచుతారు.

మృతపీరుడు పాలెగాని యుద్ధం మూడు నెలలే కావచ్చు. ఆ మృతదేహం 30 ఏళ్ళ పాటు కోట బురుజుకు వ్రేలాడి ఉండవచ్చు. కాని మూడు ఏళ్లైతే దాటినా నేటికీ ఆ ప్రజల జానపదుల నోళ్ళల్లో పాలెగాని వీరగాధ తారాడుతూనే ఉన్నది. పాలెగాని చరిత్ర తెల్లవాణ్ణి ప్రతిఘటించిన తెలుగు పౌరుష శేజంగా వర్ణిస్తూనే ఉన్నది.

ఈ మూడు నాటకాల విషయ సేకరణకు స్థానిక గ్రంథాలయాలతో పాటు సుందరయ్య విజ్ఞానకేంద్రం, రాజమండ్రి గౌతమి గ్రంథాలయం, కడప వేమన గ్రంథాలయాలు తోడ్పడినట్లు రచయితలు దేవి, హరీష్ తెలిపారు.

కథ, నవలా రచనలు ప్రచురించడంతో దాదాపు పరిసమాప్తమవుతాయి. నాటకం అలాగాదు. ప్రదర్శన, ప్రదర్శనకు చిక్క పడుతుంది. సద్విమర్శలు స్వీకరిస్తూ లోపాల భర్తీకి ముందుకు వస్తుంది. వీలైనంత సంపూర్ణ నాటక విండు ప్రేక్షకులకు అందించడమే నాటక కర్తల లక్ష్యంగా ఉంటుంది.

ప్రజలే చరిత్ర నిర్మాతలు అన్న స్పృహ కలిగి, ప్రజల చైతన్యాన్ని మెట్టు మెట్టుగా పెంచాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తెరిగి, నాటక లక్షణాలు అర్థం చేసుకుని బాధ్యతతో కృషి చేసినప్పుడు మాత్రమే అది సాధ్యమవుతుంది.

అలాగే నాటక ప్రదర్శన ఓ యజ్ఞం వంటిది. కళాకారుల, నిర్వాహకుల సమిష్టి కృషే దాని ఆయువు పట్టు. వీధి నాటికకు 15-20 మంది, స్టేజి నాటికకు 25-30 మంది అవసరం అవుతున్నారు. వీరంతా ఔత్సాహికులు, కష్టజీవులు, ఎక్కువమంది రెక్కడితేగాని దొక్కాడనివారు, వృత్తి కళాకారుల నైపుణ్యం వారి అంతగా ఉండదు. బ్రతుకు పోరాటంలో మునిగితేలుతూ రిహార్సిల్స్ కు (సాధనకు) తగు సమయం ఇవ్వలేని స్థితి ఉన్నది. కనీసం పక్షం రోజులు అవసరం.

మరోవైపు ఎలక్ట్రానిక్ గ్రాఫిక్స్ సిని యుగంలోని ప్రేక్షకుల అభిరుచిలో చాలామార్పు వచ్చింది. అంతరాయం లేని వేగవంతమైన దృశ్యమాల బంధాన్ని కోరుకుంటున్నారు.

కళ్ళముందున్న ఈ భౌతిక సత్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని ఈ రెండింటి మధ్య సంధానం సాధించడం ప్రజా కళాకారుల కర్తవ్యంగా నేడు మారింది. రచయితలు, దర్శకులు, నిర్వాహకులు ఈ కృషిలో తప్పక ముందుండాలి.

'నిజం చెప్పకపోవడం, రాయకపోవడం ఆత్మహత్యాసదృశమే'

- తన్వీమా నస్రీన్

నిజాన్ని చెప్పకపోవడం, రాయకపోవడం ఆత్మహత్యా సదృశమే అవుతుందని బంగ్లాదేశ్ రచయిత్రి తన్వీమా నస్రీన్ అభిప్రాయపడ్డారు. స్త్రీ స్వేచ్ఛ, హక్కులు, స్త్రీ పురుష సమానత్వం గురించి రాసినందుకే మత ఛాందసవాద శక్తులు తనపై దాడి చేస్తున్నాయని అన్నారు. ఇటీవల హైదరాబాద్ ప్రెస్ క్లబ్ లో ఎంఐఎం శాసనసభ్యులు దాడి నుంచి ప్రాణాలతో బయటపడ్డ నస్రీన్ వెంటనే కొల్ కతాకు వెళ్లిపోయారు. ఈ సందర్భంగా ది హిందూ పత్రికకిచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో మత ఛాందసవాదుల దాడులు, భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛ తదితర అంశాల గురించి మాట్లాడారు. ఆ విశేషాలు....

హైదరాబాద్ లోని ప్రెస్ క్లబ్ పై దాడి అనంతరం మృత్యువును చాలా దగ్గర నుంచి చూశాను అని చెప్పారు కదా. మీ జీవితంపై ఆ సంఘటన ఎటువంటి ప్రభావం చూపిందంటారు?

జీవితం చాలా విలువైనది. ఆ రోజు మృత్యువును చాలా దగ్గరగా చూశాను. ప్రతి మిల్లీ సెకనుకు ఒకసారి మృత్యువు నన్ను వెంటాడింది. ఈ భీతావహ దృశ్యం దాదాపు ముప్పయి నిమిషాల సేపు కొనసాగింది. మృత్యువు హింస రూపంలో దాడి చేస్తుందా, మరో రూపంలో దాడి చేస్తుందా అన్నదే మనసును తొలిచేసింది. ఎలాగైతేనేమి చివరికి మృత్యు కోరల దాకా వెళ్లి బయటపడ్డాను. నేను ఏదైతే విశ్వసించానో దాని కోసం పోరాడేందుకు ఇది నాకు ఒక అపకాశమిచ్చిందనుకున్నాను. మృత్యువు తనను అంతమొందిస్తుందనే అనుకున్నాను.

ఈ ఘటన మీ జీవితాన్ని పెంచిందని, మీ రచనలను కొనసాగించేందుకు ఇది తోడ్పడగలదని అనుకోవచ్చా?

అవును, నేను ఎందుకు బతకాలి? ఈ జీవితాన్ని సార్థక్యం చేసుకుందుకు. అందుకోసమే దీనిని వినియోగిస్తాను. చంపుతామనే బెదిరింపులు రావడం ఇదే మొదటిసారి కాదు. మొదటిసారి 1989లో ఇటువంటి బెదిరింపులు ఎదుర్కొన్నాను. బంగ్లాదేశ్ లో నేను సీరియస్ గా రాయడం ఎప్పుడైతే ప్రారంభించానో ఇక అప్పటి నుండే నాపై భౌతికంగాను, ధూషణల పరంగా నాపై దాడులు మొదలయ్యాయి. దాంతో నా దేశాన్ని నేను వీడి రావాల్సివచ్చింది. నా రచనలను కూడా

వారు నిషేధించారు. నేను ప్రవాసంలో జీవించాల్సి వస్తోంది. అయితే ఇది నా నిబద్ధతను ఏ విధంగానూ దెబ్బతీయ లేకపోయింది. పైగా మరింత పెంచింది. తాజాగా హైదరాబాద్ లో తనపై జరిగిన దాడి చాలా భయానకమైనది. నేను కేవలం మానవతావాదినే కాదు, మనిషిని కూడా. ఆ సంఘటన ఇప్పటికీ నన్ను ఒక పీడకలలా వెంటాడుతోంది. ఆ దృశ్యం తలచుకుంటేనే ఒళ్లు గగుర్పొడుస్తోంది.

ఒక రచయిత నిత్యం భయం భయంగా, భద్రతా నీడలో జీవించడం ఎలా వుంటుంది? ఇది మీ స్వేచ్ఛపై ఎటువంటి ప్రభావం చూపుతోంది?

నేను ఒక దేశం నుంచి మరో దేశానికి, ఒక పట్టణం నుంచి మరో పట్టణానికి ఎంతకాలమని తిరగగలను. విచిత్రమేమిటంటే గత 13 ఏళ్లుగా నేను ఇదే పని చేస్తున్నాను. మత ఛాందసవాద శక్తులు ఒక ప్రదేశానికే పరిమితమై లేవు. ప్రపంచంలో ప్రతి చోట వున్నాయి. అవి నన్ను ఒక శత్రువుగా చూస్తున్నాయి. నన్ను చంపడం గురించే మాట్లాడుతున్నాయి. హైదరాబాద్ దాడిలో నేను ప్రాణాలతో బయటపడడం వాటికి బాధగా వుంది. అందుకే మళ్లీ బెదిరింపులకు దిగారు. నేను ఎక్కడికి వెళ్ళాలి? నేను జీవించాలని, ఇప్పుడు రాస్తున్నట్లుగానే నా రచనలను కొనసాగించాలన్నదే నా కోరిక. అవును, నాకు భద్రత కల్పించారు. అయితే దానికి పరిమితులు కూడా వుంటాయి. నేను సామాన్య వ్యక్తిలా బజారుకు వెళ్లేను. ఇతరుల మాదిరిగా మిత్రులను కలుసు కోలేను. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే అటువంటి జీవితాన్ని నేను ఊహించుకోవడమే కష్టం. అదే సమయంలో ఇది నా రచనావ్యాసంగం పట్ల నిబద్ధతను పెంచుతోంది. నేను మామూలుగానే ఈ మాటలు అంటున్నా వీటిని సీరియస్ గా తీసుకోవాలి. నాపై జరుగుతున్న ఈ దాడులను ఎలా వివరించను? నిజం బాధాకరంగానే వుంటుంది. కొంతమంది సహజంగానే చాలా బాధపడతారు. బాధ అక్కడితో ఆగిపోదు. నిజాన్ని వీడి వెనక్కి పారిపోయేలా చేస్తుంది. నిజాన్ని చెప్పకపోవడం, రాయకపోవడం అంటే నాకు అది ఆత్మహత్యా సదృశమే అవుతుంది. నిజం అనేది ఎంత చేదు అయినప్పటికీ గాయపరచడం ఎక్కువగా బాధిస్తుందా?

నాపై చాలా పెద్దయెత్తున విద్వేష ప్రచారం జరుగుతోంది. పురుష దుర్బలకారం నుంచి మత ఛాందస శక్తులు, మతపరమైన ఉగ్రవాద శక్తుల దాకా అందరూ నాపై విష ప్రచారం చేస్తున్నారు. ఇస్లామిక్ ఛాందసవాదానికి వ్యతిరేకంగా నేను మాట్లాడడం వల్లే ఇంతగా ముప్పును ఎదుర్కోవాల్సి వస్తోంది. ముస్లింలలో చైతన్యం తీసుకొచ్చి వారికి సహనంతో కూడిన ప్రత్యామ్నాయం చూపించడమే ఏకైక ఆశయంగా పెట్టుకుని నేను పనిచేస్తున్నాను. ఆ క్రమంలో హైదరాబాద్ వంటి ఘటనలు అనివార్యంగా ఎదుర్కోవాల్సి వస్తోంది. నాకు ముస్లిం మతంలోని ఛాందసవాద శక్తుల నుంచే కాదు, ఇరత మతాల్లో కూడా నన్ను శత్రువులుగా చూసే వారు ఉన్నారు. స్త్రీకి సమానత్వం కల్పించడాన్ని వ్యతిరేకించే శక్తులతో బాటు, హిందూ, క్రైస్తవ మతాలకు చెందిన ఉగ్రవాద శక్తులు కూడా నాపై దాడి చేశాయి. 'తస్లీమాను నాశన కమిటీ' (బంగ్లాదేశ్ లో 1991లో) పేరుతో ఒక సంస్థ వెలిసింది. నన్ను బేజారత్తించడమే వారి ఉద్దేశంలా వుంది. ఇతర దేశాల్లో కూడా నాపై దాడులకు పథక రచనలు చేశారు. స్త్రీ, పురుష సమానత్వం, మహిళా హక్కుల గురించి నేను చేసిన రచనలపై అవెరికా, బ్రిటన్ లలోని యూనివర్సిటీల్లో కూడా దాడి చేయాలనుకున్నారు.

ఇటువంటి శక్తులు ప్రపంచవ్యాపితంగా వున్నాయి. చాలా కేసుల్లో అధికారంలో వున్న వారు, రాజకీయ నాయకులు కూడా ఇందుకు బాధ్యులుగా వున్నారు. తమ రాజకీయ ప్రయోజనాలను దృష్టిలో వుంచుకుని మైనార్టీలను బుజ్జగించే రాజకీయనాయకులు, తమ రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం మైనార్టీలను బుజ్జగించేవారు, ఒకే మతానికి చెందినవారి మధ్య అంతర్గతంగా సాగుతున్న హింస గురించి మాట్లాడలేనివారు, చివరికి మేధావులమని చెప్పుకునే వారిలో సైతం కొందరు కుహనా ఉదారవాదం గురించి మాట్లాడుతూ మత ఉగ్రవాదానికి రహస్యంగా మద్దతునిస్తున్నారు. ఈ మైనార్టీ వాదం చివరికి మత ఛాందసవాద శక్తులను ప్రోత్సహించేందుకే దారి తీస్తుంది. మనిషిలో చైతన్యానికి మితవాదం ఒక ముప్పుగా పరిణమిస్తోంది. మైనార్టీలు ప్రధాన జీవన స్రవంతిలో చేరకుండా విడిగా వున్నంతకలం ఈ మితవాద, మతవాద అసహనం అలాగే వుంటుంది.

మీపై హైదరాబాద్ లో జరిగిన దాడికి మేధావులూ నిరసన తెలిపారు, అయితే అది తగినంత స్థాయిలో లేదా?

నిరసనలు మాత్రం మరింత గట్టినా వినిపించవలసింది. ఇదేదో తస్లీమా పై వ్యక్తిగతంగా జరిగిన దాడి కాదు. ఇది ప్రజాస్వామ్యంలో భావ ప్రకటన స్వేచ్ఛకు సంబంధించినది. నేను విదేశీయురాలినా? 'శరణార్థినా'? అన్నది కాదు ప్రశ్న. దాడి చేసే వారు నన్ను 'శరణార్థి' అని సంబోధిస్తున్నారు. అయితే వారు ఒక్క విషయం ఆలోచించాలి. ఈ దేశంలో పుట్టినవారు నేను చేస్తున్నట్లుగా రాయడం, మాట్లాడడం చేస్తున్నారా? ఈ దాడిని విమర్శించిన నా సహచరులు కొందరు నా రచనలపై కూడా దాడి చేస్తుంటారు. ఎందుకలా జరుగుతోంది? నా రచనలు, ప్రకటనలు అన్నీ లౌకిక మానవతావాదం, మహిళా హక్కులు, స్త్రీ స్వేచ్ఛ, సమానత్వం గురించి ఉద్దేశించినవి కావడమే. నేను ప్రబోధించే విలువల్లో అభ్యంతర కరమైనవేమిటో చెప్పాలని నేను వారిని అడగదలచు కున్నాను. నేను చెప్పే విలువలు ఆమోదయోగ్యం కావు అని చెబితే అప్పుడు వారు కూడా ప్రమాదంలో పడతారు. కొంత మంది మేధావులు యధాలాపంగానే మత ఛాందసవాద శక్తుల చేతుల్లో పావులుగా వ్యవహరిస్తున్నారు. వారు మతఛాందస వాద శక్తుల కత్తులకు మరింత పదును పెట్టేందుకు మాత్రమే ఉపయోగపడతారు. అయినా తాము అభ్యుదయవాదులమని వారు చెప్పుకుంటారు. వాస్తవానికి వారు చేస్తున్న పని సమాజాన్ని మరింత అంధకారంలోకి నెట్టడమే. ఈ విధమైన తీరుతో మత ఛాందసవాద శక్తులు చేస్తున్నదానికే అంతిమంగా తోడ్పడుతున్నారు తప్ప మరొక విధంగా వ్యవహరించడం లేదు. హిందూ మత ఛాందసవాదులు దాడులు చేస్తే గొంతెత్తి అరుస్తారు. అదే ముస్లిం ఉగ్రవాదులు దాడి చేస్తే మౌనంగా వుంటారు. ముస్లిం మతస్థులు అభ్యుదయవాదులుగా పరిగణించడం వల్లే ఇలా జరుగు తోంది. హైదరాబాద్ లో దాడికి దిగినవారు చాలా దూకుడుగా నా మీదకు వచ్చారు. ఛాందసవాద, చీకటి సాంఘిక శక్తులు చిమ్మిన ద్వేషం వారి కళ్లలో కనిపించింది. నిజమైన శత్రువులు మాత్రం అంతగా సులువుగా కనపడరు.

 <p>ప్రస్నానం అభింశ చోట్లు</p>		<p>ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ 1-1-187/1/3, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20, ఫోన్ : 27660013</p>		<p>రామకృష్ణ న్యూస్ ఏజెన్సీస్ అబిడ్స్, హైదరాబాద్. దాని పంపిణీ కేంద్రాలలో, ఇతర ప్రముఖ బుక్ షాపులలో</p>	
<p>27-19-14, వి.ఎన్.ఆర్. కాంప్లెక్స్, దుర్గయ్య వీధి, విజయవాడ-2 ఫోన్ : 2577533</p>	<p>సుందరయ్యభవన్, బాలాజీనగర్ ఖమ్మం-507 001</p>	<p>140, ప్రకాశం రోడ్, తిరుపతి-517 502 ఫోన్ : 2260017</p>	<p>6-2-250, విజయటాకీన్ రోడ్, చౌగస్తా, హన్మకొండ-506 001 ఫోన్ : 2544559</p>	<p>సుందరయ్యభవన్ సుబాష్ విగ్రహం(ఎదుట) నల్గొండ ఫోన్ : 230525</p>	<p>ఫోన్ నెం.10. మున్సిపల్ ఫాసింగ్ కాంప్లెక్స్, ఆసిల్ మెట్ట బస్టాప్, రామా టాకీస్ రోడ్ విశాఖపట్నం గుంటూరు ఫోన్ : 2716355</p>
<p>ఇంకా కావలసిన ఏజెంట్లు, సాహితీ మిత్రులు రాయండి</p>					

ఉర్దూ సాహిత్య సామ్రాజ్య ఖుర్రతులైన్ హైదర్

రామతీర్థ

కవిత్వం రాజ్యమేలే ఉర్దూ సాహిత్యంలో తొలి తరం వచన రచయిత్రిగా కథ, నవల ప్రక్రియలకు గొప్ప తీసి, విత్తులు నాటి, పాదులు వేసిన ఖుర్రతులైన్ హైదర్ ఆగస్టు 21 తేదీన ఢిల్లీ శివారు ప్రాంతమైన నోయిదాలో కన్నుమూశారు. ఆధునిక ఉర్దూ సాహిత్య నిర్మాతల్లో ఒకరిగా విశిష్ట ఖ్యాతిని ఆర్జించిన ఆమెను ఉర్దూ సాహిత్యాభిమానులూ, ప్రేమికులూ ఆప్యాయంగా 'అయినీ ఆపా' అని పిలుచుకునేవారు.

ఉత్తరప్రదేశ్ లోని ఆలీగఢ్ లో 1926లో జన్మించిన ఈమె తండ్రి సజ్జాద్ హైదర్ ప్రఖ్యాత సాహిత్యవేత్త. తల్లి నజర్ జాహ్ నవలాకారిణి. ఇరాన్ సాహిత్యంలో పూర్వకాలంలో ప్రసిద్ధురాలైన ఖుర్రతులైన్ (తాహిరా) పేరు ఈమెకు పెట్టారు. ఉర్దూ కల్పానిక సాహిత్యంలో కొత్త మలుపులకు కారణమైన ఖుర్రతులైన్ ను లాటిన్ అమెరికన్ సాహిత్యంలో ప్రసిద్ధుడైన గాబ్రియేల్ గార్సియా మార్కెజ్ తో విశ్లేషణలు సరిపోలుస్తారు. తన పదకొండో యేట నుంచే రచనా వ్యాసంగంలో ఉన్న ఈమె తన ముప్పు మూడో ఏట ప్రచురించిన బృహత్ నవల 'ఆగ్ కా దరియా' (నిప్పుల నది) ఉర్దూ సాహిత్యంలో ఒక మైలురాయిగా నిలిచిపోవడమే కాక, తన

విశాల భారతీయతకు ప్రసిద్ధి పొందింది. రెండువేల ఏళ్ళ భారత ఉపఖండం చరిత్రను, అనేక జన్మలు ఎత్తే పాత్రల పరంగా ఆమె రచించిన తీరు - ఆ నవలకు ఉర్దూ మాట్లాడే అన్ని దేశాల్లోనూ ప్రాచుర్యం తీసుకువచ్చింది. శామ్మూల్ బెకెట్, అలెగ్జాండర్ నబకోవ్ మాదిరిగా ఈమె ద్వితీయ రచయిత్రి. తన రచనలో చాలా భాగాన్ని తానే ఆంగ్లంలోకి అనువదించుకుంది. మూలరచన జరిగిన నాలుగు దశాబ్దాల తరువాత పరిష్కరణలు, మార్పులతో 'ఆగ్ కా దరియా', 'రివర్ ఆఫ్ ఫైర్'గా వెలువడింది. టైమ్స్ లిటరరీ అనుబంధం దీనిని మార్కెజ్ హిస్పానిక్ (లాటిన్ అమెరికన్) సాహిత్యంలో 'ఎ హండ్రెడ్ ఇయర్స్ ఆఫ్ సాలిట్యూటీతో పోల్చదగ్గ ఉత్తమ రచనగా శ్లాఘించింది.

నాలుగు వందల ఇరవై ఎనిమిది పేజీల నవలలో చిరు అధ్యాయాలుగా డెబ్బైమూడు విభజనలు కనిపిస్తాయి. కావ్యయుగం, మధ్యయుగాలు, విదేశీ పరిపాలనా యుగం, స్వేచ్ఛా దేశంగా ఆవిర్భవించిన తరువాత కాలం... ఇలా రెండువేల ఏళ్ళకు మించిన నవలాకాశంలో అనేక జన్మలు ఎత్తినా అవే పేర్లతో వ్యవహరించబడే పాత్రలు పాఠకులకు

ఎదురుపడతాయి. బౌద్ధ జాతక కథలలో బోధనత్వం పలు జన్మలు ఎత్తుతూ ఉన్న నేపథ్యం మన మనసులో మెదులుతుంది. ఈ పోలిక సరైనదే అన్నట్లుగా 'ఆగ్ కా దరియా' కూడా గౌతమ్ నీలాంబర్ అనే విద్యార్థి ప్రాచీన భారతదేశంలో అరణ్యాలలో సంచరిస్తూన్న కథతో ప్రారంభమవుతుంది. గౌతమ్, అతని ప్రేమికురాలు చంప, స్నేహితుడు హరిశంకర్ - వీరు శతాబ్దాల కాలంలో వేరే వేరే జన్మలు ఎత్తుతూ ఉంటారు. చారిత్రక క్రమంలో కథలో కమల్ అనే ముస్లిం పాత్ర, సిరిల్ ఏష్టే అనే ఆంగ్లేయుడి పాత్ర మనకు దర్శనమిస్తాయి. ప్రధానంగా ఉత్తర భారతదేశం, లక్నో, బెంగాల్ ప్రాంతాలు కథా స్థలాలుగా ఉన్న ఈ నవల ఆమెకున్న జీవన పరిచయాలు, అనుభవాల దృష్ట్యా దక్షిణ భారతదేశాన్ని పెద్దగా చిత్రించినట్లు కనిపించదు. కవితాత్మక కథనం ఈమె రచనలకు శోభను తెచ్చిపెట్టింది. టిఎస్ ఇలియట్ ఫోర్ క్వార్టెట్స్ కవిత లోంచి కొంత భాగపు ఉర్దూ అనువాదంతో ఆమె ఆగ్ కా దరియా నవల ఆరంభించింది. కథలూ, గాథలూ, నీతి కథలూ, కలలూ, దినచర్య రచనలూ, ఉత్తరాలు, నిర్దిష్ట లేఖనాలూ విరివిగా కథా గమనం కోసం రచయిత్రి వినియోగించడం మనకు కనిపిస్తుంది. 1950 లోనే ఈమె కల్పనా సాహిత్యంలో ప్రవేశపెట్టిన ప్రక్రియలనూ, విధానాలనూ తరువాతి కాలంలో ఉర్దూ సాహిత్యంలో పలువురు అవలంబించారు. మానవ సంస్కృతి బహుళ ధోరణులు కలిగి ఉన్నా, సమస్తాన్నీ తనలో ఇముడ్చుకునే ఉదారత కలిగి ఉన్నదనీ, అటువంటి సంస్కృతిని మనం ప్రభవింప చేయాలనీ, వర్దిల్ల చేయాలనీ ఆమె రచనా ఆశయం.

పన్నెండు నవలలు, నవలికలు, నాలుగు కథా సంపుటాలూ వెలువరించిన ఖుర్రతులైన్ హైదర్ 1964-68 మధ్య కాలంలో బొంబాయి నుంచి వెలువడిన 'ఇంప్రింట్' పత్రికకు మేనేజింగ్ ఎడిటర్ గానూ, 1968-75 మధ్యకాలంలో ఇంటర్నేషనల్ వీక్లీ ఆఫ్ ఇండియా సంపాదకవర్గ సభ్యురాలుగానూ పనిచేశారు. 1967లో సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం, 69లో సోవియట్ ల్యాండ్ నెహ్రూ అవార్డు, 85లో గాలిబ్ నన్నానం, 89లో జ్ఞానపీఠ పురస్కారం (అఖిర్-ఎ-షాబ్ కె

హంసఫర్' నవలకు) వరించాయి. ఉర్దూ సాహిత్య వికాసానికి ఆమె చేసిన కృషికి గుర్తింపుగా కేంద్రప్రభుత్వం ఆమెకు పద్మశ్రీ పద్మభూషణ్ పురస్కారాలను ప్రధానం చేసింది.

దేశ విభజన సమయంలో ఆమె పాకిస్తాన్ కు వెళ్ళినా అనతికాలంలోనే అక్కడ నుంచి లండన్ కు వెళ్ళిపోయి 1951లో భారత్ తిరిగి వచ్చారు. ముంబయిలో కొంతకాలం ఉన్న తరువాత ఢిల్లీ దగ్గర నోయిడాలో స్థిరపడి చివరి దాకా అక్కడే నివసించారు. జీవితాంతం ఆమె అవివాహితగానే ఉన్నారు. ఆగ్ కా దరియా ఆమె రచనల్లో ప్రఖ్యాతమైనదిగా చెబుతున్నప్పటికీ, ఆమె రచనా శైలి సంపన్నత తరువాతి రచనల్లో క్రమ వికాసం పొందుతూ వచ్చిందనీ, ఆమె రాసిన వాటిలో 'గర్డీష్-ఎ

రంగే చమన్' శ్రేష్ఠమైన రచన అని పరిశీలకులు పేర్కొంటారు.

పొరుగుదేశం పాకిస్తాన్ లోనూ విశేష సంఖ్యలో అభిమానులున్న ఖుర్రతులైన్ హైదర్ 1790లో హాసన్ షా రాసిన ఒక నవలను 'ది నాబ్ గర్ల్' పేరిట ఆంగ్లంనువాదం చేసి 1992లో పాఠకలోకానికి అందించింది. హాసన్ షా రచనను ఆమె భారత ఉపఖండపు తొలి ఆధునిక నవలగా అభివర్ణించింది. పాట్నూ గ్రంథాలయం నుంచి ఆమె ఈ రచనను సంపాదించింది. దారాషికో (ఔరంగజేబు అన్న)కు ఇరవై ఒకటో శతాబ్దంలో పుట్టవలసిన ఆధునిక మనస్సుడని కితాబు ఇచ్చింది. ఉస్తాద్ బడే గులామలీఖాన్ మీద, ఆయన కృషి పైన ఒక సంయుక్త రచన ఆమె చేసిన ప్రత్యేక రచనల్లో ఒకటి.

'అయి నీ అపా' ఈ ఉపఖండపు బహుళ సంస్కృతీ భరిత నేపథ్యం మాత్రమే అందించగల ఒక నిలువెత్తు, జీవితకాలపు బహుమతి, సాహిత్య, సంగీత, సాంస్కృతిక, చారిత్రక శక్తుల మేళన నేపథ్యంలో ఆమె హిందూ ముస్లిం ఉపసంస్కృతులను వేరు చేయలేని నిజాన్ని తన సాహిత్యంలో ధ్వనింపచేసింది. ఇప్పుడు రెండు, మూడు దేశాలుగా విడిపోయినా ఈ ఉపఖండపు సాంస్కృతిక అఖండతను సమదర్శనంతో, సమర్థంగా అక్షరాలకు ఎత్తిన ఖుర్రతులైన్ హైదర్ భారత భారతికి నూత్న శోభలను సమకూర్చిన ధన్యపుత్రి.

- ఆంధ్రజ్యోతి సాజన్యంతో

ప్రస్థానం చందాలకై విస్తృత కృషి

ఆరంభం నుండి ప్రస్థానం అత్యంత అభిమానాన్ని చూపే పాఠకుల్ని సంపాదించుకుంటూనే ఉంది. త్రైమాసిక పత్రిక నుండి మాసపత్రికగా మారిన క్రమంలో చందాదారులుగా చేరి, చేర్చించిన సాహిత్యాభి మానుల అండ ప్రస్థానానికి కొండంత అండ. ప్రస్థానం పత్రిక గురించి తెలియగానే అత్యంత శ్రద్ధగా చందాను పోస్టు ద్వారా పంపించిన వారందరో. ఖమ్మం జిల్లా నుండి కథా రచయిత శిరంశెట్టి కాంతారావు, రౌతురవి, విజయనగరం నుండి దివాకర్ తదితర మిత్రులు, అనంతపురం నుండి కుమారస్వామి, కడప నుండి మస్తాన్ వలి, కర్నూలు నుండి రఘుబాబు, మెదక్ నుండి స్ఫూర్తి, నిజామాబాద్ నుండి వి.వి. ప్రసాద రావు గారు, కరీంనగర్ నుండి అశోక్, వేణుశ్రీ, తూర్పుగోదావరి నుండి నండూరి దత్తు, హైదరాబాద్ మిత్రులు సత్యభాస్కర్, తంగిరాల చక్రవర్తి తదితరులు ప్రస్థానం చందాలను చేర్చించడంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధతో కృషిచేయడం చాలా ఆనందం కలిగించే విషయం. అంతే కాకుండా నేరుగా చందాలు కడుతున్న సాహిత్య మిత్రులు ఎందరో. వీరే కాకుండా ఒకేసారి 5 సంవత్సరాలు, 10 సంవత్సరాలు చందాలు కట్టి ప్రస్థానం మాసపత్రికకు ప్రోత్సహమిస్తున్నవారూ ఉన్నారు. అందరికీ కృతజ్ఞతలు తెలుపు కుంటున్నాం. ప్రస్థానం తన స్థానం నిలుపుకుంటూ నిరంతరాయంగా వెలువడడానికి గట్టి కృషి మా నుంచీ ఉంటుందని తెలుపుకుంటున్నాం.

మణుగూరులో 'స్రవంతి' ప్రారంభం

భారత 60వ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం సందర్భంగా మణుగూరు 'సాహితీ స్రవంతి' శాఖ అధ్యక్షుడు బొమ్మరాత యల్లయ్య అధ్యక్షతన ఉదయం చర్చి కార్యక్రమము, కవి సమ్మేళనం మల్లారం కాలనీలో జరిగింది.

ఈ సమావేశంలో "నేటి స్వాతంత్ర్య ఫలం అందరికీ అందిందా? అనే అంశంపై చర్చించడం జరిగింది. ఇందులో సాహితీ స్రవంతి సభ్యులు బి.బిక్కులాల్, కురి రాజేశ్వరరావు, ఎం.డి. ఇద్రిస్ అహ్మద్, రాచకొండ శ్రీనివాస్లు పాల్గొన్నారు.

అలాగే సమావేశం ఇటీవల ముదిగొండలో భూ పోరాటం చేస్తున్న అమాయికులపై జరిగిన పోలీస్ కాల్పులను ఖండించింది. మృతులకు తమ ప్రగాఢ సంతాపాన్ని ప్రకటించింది. మరియు హైదరాబాద్ ప్రెస్ క్లబ్ లో ప్రముఖ రచయిత్రి తస్లీమా సన్దీన్ పై జరిగిన అమానుష దాడిని తీవ్రంగా సమావేశం నిరసించింది. ఆమెకు సానుభూతిని ప్రకటించింది.

అనంతపురం ప్రెస్ క్లబ్ లో ఆగస్టు 19న కవి వై. శ్రీరాములు "మూడు ఎదారులు, ఏడు సముద్రాలు, ఒకే ఒక్క అనంతపురం" పుస్తకావిష్కరణ. కుడి నుంచి దేవపుత్ర, కవి వై. శ్రీరాములు, స్వామి తదితరులు

అభినవ పోతన గ్రంథాల ఆవిష్కరణ

‘అభినవ పోతన’ స్వర్ణీయ డా॥ కానమానులై వరదాచార్యులు రచించిన దాగురాతలు, వ్యాసవాణి, రైతు బిడ్డ - గ్రంథాల ఆవిష్కరణ సభ ఆగస్టు 18న శ్రీ కళా సుబ్బారావు కళా వేదికపై జరిగింది. కవి సమయం, శ్రీ త్యాగరాయ గాన సభల సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో జరిగిన ఈ సభకు ప్రముఖ కవి డాక్టర్ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య అధ్యక్షత వహించారు. ఈ మూడు గ్రంథాలను ఆవిష్కరించిన డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి తన ప్రసంగంలో కానమానులై బహుముఖ ప్రజ్ఞులు వివరించారు. వరదన్న శైలి అనితరసాధ్యమనీ, ఏ అంశాన్ని తీసుకున్నా అంతుబట్టందే వదలరని ఆయన పేర్కొన్నారు. దూరదర్శన్ నంచాలకులు డాక్టర్ పాలకుర్తి మధుసూదనరావు, సాహితీవేత్తలు, డా॥ అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు, ఆచార్య రావికంటి వసునందన్, తాళ్ళపల్లి మురళీధరగౌడ్, ఎన్.పి.పావ్.

స్వర్ణీయ డాక్టర్ కానమానులై వరదాచార్యులు రచించిన దాగురాతలు, వ్యాసవాణి, రైతు బిడ్డ - గ్రంథాలను ఆవిష్కరిస్తున్న డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి. చిత్రంలో ఆచార్య రావికంటి వసునందన్, డా॥ అద్దేపల్లి, డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య, డా॥ పాలకుర్తి మధుసూదనరావు, కళా వేంకట దీక్షితులు, తాళ్ళపల్లి మురళీధర గౌడ్ రంగనాథ్, తుమ్మూరి రామ్మోహనరావు, గానసభ అధ్యక్షులు కళా వేంకట దీక్షితులు తదితరులు ప్రసంగించారు.

లైఫ్ టానిక్ ఆవిష్కరణ

హైదరాబాద్ శ్రీ త్యాగరాయగాన సభ కళా సుబ్బారావు కళావేదికలో 17-8-07న మానస ఆర్ట్స్ థియేటర్స్ శ్రీ త్యాగరాయగాన సభల సంయుక్తాధ్వర్యంలో డా॥ దేవరాజు మహారాజు రచించిన నాటికల సంపుటి ఆవిష్కరణ సభ జరిగింది. సభకు ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిన కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ సలహా సంఘ కన్వీనర్ డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి ‘లైఫ్ టానిక్’ ఆవిష్కరించి ప్రసంగించారు. దేవరాజు మహారాజు విభిన్న ప్రక్రియలలో కృషి చేస్తున్న ప్రతిభావంతుడని, ‘లైఫ్ టానిక్’లోని నాటికలు మనస్సును ఆకట్టుకునేలా ఉన్నాయని ప్రశంసించారు.

కళా వేంకట దీక్షితులు, సంస్థ కార్యదర్శి రఘుశ్రీ రచయితకు శుభాకాంక్షలు తెలియజేశారు. పలువురు రచయితలు, సంస్థల ప్రతినిధులు, అతిథులు రచయితను ఘనంగా సత్కరించారు. సైపా రాజేశ్వరగుప్త, అందేపాక నరహరి సమన్వయ బాధ్యతలు నిర్వహించారు.

సభకు అధ్యక్షత వహించిన ప్రసిద్ధ హాస్య రచయిత ఆదివిష్ణు మాట్లాడుతూ ‘లైఫ్ టానిక్’ లోని నాటి శ్రవ్య ప్రధానమై వినేవారికి కొత్త కొత్త దృశ్యాలను ఆవిష్కరింపజేస్తాయని, ముందు ముందు దృశ్య నాటికలు కూడా రచయిత రాయాలని కోరారు. ప్రముఖ నాటక ప్రయోక్త చాట్ల శ్రీరాములు మాట్లాడుతూ ఈ నాటికలు సంతోషాన్ని, సందేశాన్ని అందజేసేవిగా ఉన్నాయని, నాటక ప్రక్రియల్లోని విశిష్టతలను వివరించారు. గానసభ అధ్యక్షులు

ఆగస్టు 17న హైదరాబాదు కళా సుబ్బారావు కళావేదికలో మానస ఆర్ట్స్ థియేటర్స్, శ్రీ త్యాగరాయగాన సభ సంస్థల ఆధ్వర్యంలో జరిగిన సభలో ‘లైఫ్ టానిక్’ గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి. చిత్రంలో రఘుశ్రీ, చాట్ల శ్రీరాములు, రచయిత దేవరాజు మహారాజు, ఆదివిష్ణు, కె.పి. అశోక్ కుమార్ ఉన్నారు.

ఆగస్టు 5న హైదరాబాద్ లో జరిగిన తుమ్మిపల్లి విల్సన్ సుధాకర్ కవితా సంపుటి ‘దళిత వ్యాకరణం’ ఆవిష్కరణ సభలో ప్రసంగిస్తున్న డాక్టర్ అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు. వేదికపై మంత్రి డా॥ జె. గీతారెడ్డి, డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి, బొజ్జ తారకం, కె. శివారెడ్డి, కవి విల్సన్, సుధాకర్ ఉన్నారు.

‘సాహితీ ప్రపంచం’ మణుగూరు శాఖ ప్రథమ వార్షికోత్సవ సభలో ప్రసంగిస్తున్న జిల్లా అధ్యక్షులు కె. ఆనందాచారి, వేదికపై వరుసగా మాల్వశ్రీ, బొమ్మరాజు యల్లయ్య, మణుగూరు పట్టణ మేజిస్ట్రేట్ పి. చంద్రశేఖరప్రసాద్, సి.జి.ఎం. బి. రమేష్ కుమార్, శ్రీమతి కోటమర్తి రాధా హినుబిందు

మహాబోధిపై ఇనాక్ పుస్తకాల ఆవిష్కరణ

అనంతపురం మహాబోధి సాహిత్య వేదికపై ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ నాలుగు పుస్తకాలను ఆవిష్కరించారు. ఇనాక్ యు.వి. యూనివర్సిటీ వైస్ ఛాన్సలర్ గా పదవీ విరమణ చేశాక రాసిన సర్కారు గడ్డి (నవల), కట్టడి (కథా సంకలనం), అనంతజీవనం (నవల), కొలుపులు (కథా సంకలనం) పుస్తకాలు ఇటీవల ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా అనంతపురం డి.ఆర్.డి.ఎ. అభ్యుదయ హాలులో పెద్ద సభ జరిగింది. మహాబోధి వ్యవస్థాపకులు డి. కృష్ణమూర్తి అధ్యక్షతన జరిగిన ఈ సభలో ఎస్.కె. యూనివర్సిటీ వైస్ ఛాన్సలర్ అత్తోట రామారావు, సింగమనేని నారాయణ, రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి, డాక్టర్ పి. ప్రసూనలు ముఖ్య అతిథులుగా పాల్గొన్నారు. సింగమనేని 'సర్కారు గడ్డి' నవలను, అత్తోట రామారావు 'కట్టడి' కథా సంకలనాన్ని రాచపాళెం 'అనంతజీవనం' నవలను, డాక్టర్ పి. ప్రసూన 'కొలుపులు' కథా సంకలనాన్ని ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ఇనాక్ సాహితీ కృషిని వక్రలు వేనోళ్ళు కొనియాడారు. అన్ని సామాజిక ఉత్పత్తులకు దేవాలయ ప్రవేశం ఉండగా, ఒక దళితుని ఉత్పాదక చెప్పులకు ఎందుకు ప్రవేశం లేదని 'కులవృత్తి' కథలో ఇనాక్ పేర్కొన్నారు. దళితుని చేతిలో అవి ఉత్పత్తి అయిన కారణంగా చెప్పులకు హీనత్వం వచ్చిందా? లేక కులం వల్ల వచ్చిందా? అన్న ఇనాక్ ప్రశ్నకు సమాధానమేమిటని సింగమనేని ప్రశ్నించారు. నిచ్చిన మెట్ల కుల వ్యవస్థను, దళితుల ఆత్మాభిమాన చరిత్రను, స్త్రీ పురుష వివక్షతను, తరాల మధ్య అంతరాలను, తన కథల్లో, నవలల్లో ఇనాక్ పరమాద్భుతంగా చిత్రించారన్నారు. పీఠిత వర్గాల వేదనామయ బాధా దగ్గ జీవితాలనే కథలుగా మలిచి, దళితుల ఆత్మగౌరవాన్ని కథానికల డప్పుల్లో మ్రోగించి వారి గుండె చప్పుళ్ళను చైతన్యవంతంగా వినిపించిన సాహితీమూర్తి ఇనాక్ అని రాచపాళెం

అనంతపురం మహాబోధి సాహిత్య వేదికపై ప్రసంగిస్తున్నది డి. కృష్ణమూర్తి, వేదికపై ఆచార్య అత్తోట రామారావు - వైస్ ఛాన్సలర్, ఎస్.కె. యూనివర్సిటీ, ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ - మాజీ విసి, ఎస్వియూ, శ్రీ బిక్కి కృష్ణ (జిరసం ప్రధాన కార్యదర్శి)

చంద్రశేఖరరెడ్డి తెలిపారు. దోపిడీ, వివక్ష అసమానతలు లేని సమాజం వైపు ఇనాక్ సాహిత్యం నడుస్తోందని ముఖ్య అతిథి ఎస్.కె.యు. వైస్ ఛాన్సలర్ అత్తోట రామారావు అభివర్ణించారు. ప్రొఫెసర్ గా, వైస్ ఛాన్సలర్ గా వుంటూనే అనితర సాధ్యమైన ఆధునిక సాహిత్యాన్ని సృష్టించి కాలాన్ని నిదురపోనివ్వని చైతన్య జ్వాల ఇనాక్ అని డాక్టర్ జి. బాలసుబ్రహ్మణ్యం కొనియాడారు. 1996లో అనంతపురంలో కురిసిన ఒక వర్షపు రాత్రి చుట్టూ గొప్ప నవలను శిల్పీకరించిన నవలా శిల్పి ఇనాక్ అంటూ జి.ర.సం. ప్రధాన కార్యదర్శి బిక్కి కృష్ణ, అనంత జీవనం నవలను సమీక్షించారు, అనంతపురం జీవన స్థితిగతులు, దళిత దృక్పథం నేపథ్యంలో 'సర్కారు గడ్డి' వెలువడిందని డాక్టర్ వీరప్రసాద్ రావు పేర్కొన్నారు. 'కట్టడి' కథా సంకలనాన్ని డాక్టర్ బషీర్, 'కొలుపులు' కథా సంకలనాన్ని డాక్టర్ కల్లూరి ఆనందరావులు సమీక్షించారు.

'యానాం చరిత్ర' ఆవిష్కరణ

యానాంలోని స్థానిక చిల్డ్రెన్స్ ఆడిటోరియంలో కవి, కథకుడు దాట్ల దేవదాసం రాజు రచించిన 'యానాం చరిత్ర' గ్రంథాన్ని పుదుచ్చేరి శాఖా మంత్రి మల్లాడి కృష్ణారావు ఆవిష్కరించారు. తొలి ప్రతిని రీజెన్సి గ్రూప్ చైర్మన్ డా॥ జి.ఎన్. నాయుడు కొనుగోలు చేసారు. 'యానాం చరిత్ర' గ్రంథాన్ని విలీనోద్ద్యమ నాయకుడు, స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు కనకాల తాతయ్యకు ఇచ్చి రచయిత సత్కరించారు. సభకు అధ్యక్షత వహించిన యర్రా సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరరావు 'యానాం చరిత్ర' రచించి దేవదాసం రాజు ధన్యులయ్యారని ప్రశంసించారు. పర్యాటక శాఖామంత్రి మల్లాడి కృష్ణారావు మాట్లాడుతూ చరిత్ర రచన శ్రమతో కూడుకుని ఉండే ప్రక్రియ అని వివాదాస్పదం కాకుండా గ్రంథాన్ని తీర్చిదిద్దినందుకు రచయితను అభినందించారు. ఈ సభలో గిడ్ల చంద్రరావు, జి.ఎన్.నాయుడు, వై.ఎల్.ఎస్.రెడ్డి, నామాడి అప్పారావు, డేవిడ్ రాజు, బి.ఖాస్టరరెడ్డి, మధునా పంతుల సత్యనారాయణ మూర్తి, మొహిబుల్లా ఖాన్ ప్రసంగించారు.

కవి, కథకుడు దాట్ల దేవదాసం రాజు రచించిన 'యానాం చరిత్ర' గ్రంథాన్ని పుదుచ్చేరి పర్యాటక శాఖా మంత్రి మల్లాడి కృష్ణారావు ఆవిష్కరిస్తున్న దృశ్యం. చిత్రంలో యర్రా సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర రావు, నామాడి అప్పారావు, గిడ్ల చంద్రరావు, దేవదాసం రాజు, డా॥ జి.ఎన్. నాయుడు, వై.ఎల్.ఎస్. రెడ్డి, డేవిడ్ రాజు ఉన్నారు

నుదిగొండ క్రమేదం

నేలఅడిగితే నెత్తుటి హస్తం...

కత్తుల పెదలక్ష్మి (45)వెంకటాపురం పసుపులేటి కుటుంబరావు (25)చిరుమల, చిట్టాల బాబూరావు (45)మేడేపల్లి ,

ఉసికల గోపయ్య (40)ముదిగొండ , జంకా గోపయ్య (45) వెంకటాపురం , యనగందుల వీరన్న (25)ముదిగొండ , జంగం బాలస్వామి (35)చిరుమల,

జోహార్లు

ఇంటి కోసం పోరుజేసి
నింగి కెగిసిన తారలారా
పోలీస్‌తో కర్కశానికి
ఎదురు నిలిచిన వీరులారా

పేద ప్రజల పోరుదండాలూ...
మా వీరులారా...
కూలీ తల్లుల ఎర్రదండాలూ...
మా అమరులారా...

జయరాజు - రుద్రకృష్ణ
కత్తుల పెద్ద లక్ష్మమ్మ
బాలస్వామి - కుటుంబరావు
వీర స్వామి - గోపయ్య

భూమి పోరుతో వీరులయ్యారా
మా అన్నలారా
పల్లెపల్లెలు కదిలినచ్చాయి
మా అమరులారా

కన్నీటితో ఎరుపెక్కాయి
మా అన్నలారా
గుండె గుండెలు బరువెక్కాయి
మా అమరులారా

Shaitya Prasthanam

ఉపాధ్యాయులు, తల్లితండ్రులు చదువవలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో ఎలా వెనకబడతారు?	60.00	13.	నల్లబల్ల వెనుక	25.00
2.	పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు	60.00	14.	చదువు సంధ్యలు	25.00
3.	టీచర్	40.00	15.	మహాజ్వల స్ఫుతులు	35.00
4.	విముక్తి-విద్య	40.00	16.	మనవి కథ	40.00
5.	టీచర్లకు ఉత్తరం	40.00	17.	చార్లెట్	25.00
6.	మాస్టారు...!	10.00	18.	వరిణామక్రమంలో విద్యా వ్యవస్థ 1833-2003	15.00
7.	మీ ఒడిలో	10.00	19.	వేదభూమి	10.00
8.	కథలే పాఠాలు	25.00	20.	సమాజం-సైన్స్-సంప్రదాయం	15.00
9.	బోధన-శోధన	30.00	21.	సైన్సు చరిత్రలో సామాజికాంశాలు	10.00
10.	విభిన్న విద్యా సంస్థలు	25.00	22.	పిల్లల అలవాట్లు	25.00
11.	భాష-భావం	20.00	23.	భారతదేశ చరిత్ర	25.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00	24.	పిల్లల భాష - ఉపాధ్యాయుడు	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	మహావిక్లాం మన భూమి	20.00	34.	మాడు కథలు	10.00	67.	యముని దర్బారు	10.00
2.	అదభిచాల్యం	25.00	35.	సత్యగుప్తా-బంగారుమొదలగు	15.00	68.	బంగారు జింక	15.00
3.	విలియం షేక్స్పియర్	15.00	36.	అద్భుతాలనియం-నిదు	10.00	69.	మాడు మనుగులు	15.00
4.	హైదీ	20.00	37.	నోయా	10.00	70.	బొబ్బి నేర్పిన పాఠం	15.00
5.	విశ్వవిఖ్యాత శాస్త్రజ్ఞులు	15.00	38.	బద్దకం వదిలింది	15.00	71.	పులి-తాటిలు	10.00
6.	విదేశీ కథలు	15.00	39.	బుడిబుడికథలు	40.00	72.	పింకి-పిల్లి	10.00
7.	విజ్ఞాన శిఖరాలు	15.00	40.	పిల్లల ప్రశ్న-సైన్స్ జవాబు	15.00	73.	సైన్సాధిపతి గర్వభంగం	15.00
8.	చైనా నీతి కథలు	15.00	41.	మేముచేశాం	20.00	74.	కుడి-ఎడమ	10.00
9.	భారతీయ శాస్త్రవేత్తలు	15.00	42.	నిర్దేష్-జీవపరిణామం	30.00	75.	నాకప్పేమిటో!	15.00
10.	అందాల పాఠ్యం	15.00	43.	సరదాసరదా లెక్కలు	30.00	76.	నందువంటి-నేస్తంతంటా	10.00
11.	పిల్లల గణితం	15.00	44.	విశ్వం-విజ్ఞానం	25.00	77.	వంకీధర్ నిజాయితీ	10.00
12.	పిల్లలు-పిడుగులు	20.00	45.	ప్రకృతిలో ఆటలశాస్త్రం-విజ్ఞానవిశేషాలు	45.00	78.	జమిందారు చేతి	10.00
13.	సరదా సరదా చదువులు	15.00	46.	కాలిక్యులేటర్ గేమ్స్	20.00	79.	అద్దంలో సింహం	15.00
14.	తరగతిలో తమాషాలు	15.00	47.	అతిగొండర్ గ్రాహంబిల్	10.00	80.	సముద్ర నేస్తాలు	15.00
15.	వాసరుడు - సరావతరణ	25.00	48.	మేకపిల్ల పెదగుంట-విజ్ఞాన కృతక	15.00	81.	కప్పుక	15.00
16.	చదువంటే మూడోకన్ను	25.00	49.	మంచిగా వుందాం	30.00	82.	కథలంటే మాకిష్టం-1	25.00
17.	పాడలా పి తెలుగువాడా	15.00	50.	భలేకథలు	10.00	83.	కథలంటే మాకిష్టం-2	25.00
18.	పిల్లల సంరక్షణ	25.00	51.	తొకతెగిన తోడేలు	15.00	84.	రాచిన్సన్ క్రాసో	45.00
19.	అక్షరాలతో ఆటలు	30.00	52.	బల్లూ వెలిగింది	20.00	85.	నల్లగుర్రం	25.00
20.	నేర్చుకోడం మాకిష్టం	20.00	53.	రవింద్రనాథ్ ఠాగూర్	15.00	86.	పెన్సిల్ బాక్స్	15.00
21.	కథలంటే మాకిష్టం	40.00	54.	వినయంలేని వీరుడు	25.00	87.	మంచి అమ్మ	15.00
22.	ఆటలంటే మాకిష్టం	30.00	55.	బుడి నుంచి మోటారుకు	20.00	88.	కోటి సోదా	25.00
23.	పాటలంటే మాకిష్టం	20.00	56.	చెప్పి	15.00	89.	కథ కాని కథ	15.00
24.	పాడుకొదాం	25.00	57.	చిటపట చినుకులు	10.00	90.	లోకంమట్టిన వీరుడు	40.00
25.	తేటతెలుగు-1	30.00	58.	చిట్టెరారుమారి-చందమామ	20.00	91.	చివరి ఆకు	10.00
26.	తేటతెలుగు-2	30.00	59.	గుడ్డు నుంచి పిల్ల	20.00	92.	పెద్దల మాయం-పిల్లలరాజ్యం	20.00
27.	కొత్తబ్యాగ్	10.00	60.	కుకూ భూరిల కథ	20.00	93.	నెలవంక	25.00
28.	బొటనవేలితోమ్మలు	10.00	61.	మన కథ	20.00	94.	సాయపడే చేతులు	20.00
29.	పొడుపుకథలు-చింగిచదువు	15.00	62.	నడిచేటి నాచకథ	20.00	95.	నిళ్ళు ఎందుకు తడిగాఉంటాయి?	15.00
30.	డంభాలమారి డాన్ క్విక్సాట్	25.00	63.	రహస్యం	10.00	96.	బడి-బుతులు	25.00
31.	గణితసూత్రదీపిక	20.00	64.	ఎద్దు	20.00	97.	హిలోమా అగ్నిజ్వాలలు	25.00
32.	జంతువుల వింతభాష	10.00	65.	మనమూ రాధామా?	10.00	98.	సినిండ్లు	20.00
33.	జంతువుల వింతరుచులు	10.00	66.	బుచ్చిబాబు-బొమ్మకారు	15.00	99.	అద్దాలతో ఆటలు	15.00

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్

1-1-187/1/2, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంటు నుండి కాని, టీచర్ గ్రాంటు నుండి కానీ మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డి.డి./ఎం.ఓ. తీసి పంపవలెను.